

весела найденова ярослав яновський

Долина Бельведеру

історично-романтичний роман

1. Гість

1937 р.

Дощ припускав чимраз сильніше. Адам Камінський йшов під цим теплим літнім дощем і, здавалося, не помічав, що вже промок наскрізь. Він не надто переймався тим. Дивився, як довкола все стало яскравішим, насиченим і чистим. Граф Камінський любив такі дні: свіжі та безлюдні вулиці були йому до вподоби. Давно вже не мандрував Станіславом з таким задоволенням. Звернув на Липову. Тут, у найкращому з-поміж інших споруд, будинку мешкають Радеки – добрі давні знайомі Камінського. Дім Радеків ніби ховався від сторонніх очей у глибині двору, який більше скидався на яблуневий сад. Тому бачити його можна було тільки після того, як дерева скидали з себе листяне вбрання.

Дізнавшись про приїзд графа Камінського, Тео Радек відразу ж зателефонував йому, щоб запросити на вечірку, котру влаштував з приводу свого призначення на посаду головного хірурга шпиталю. Тео Радек досягнув у хірургії значних успіхів, тому мав славу й був шанованим також і за межами Станіслава.

Гість, який прийшов із дощу, натиснув гудзик дзвінка. Двері відчинилися, і показалася Ганна, старша жінка яка прислужувала у Радеків, переважно вона допомагала кухарці Марині, а її небога-сирота Гандзя служила покоївкою. Вона всміхнулася і схилила голову у поклони. А тоді, побачивши мокрого плаща Камінського, зойкнула і сплеснула у долоні:

- Боже милостивий, ви геть чисто змокли під дощем !
- Нічого, не хвилюйтеся, я ж не із цукру, - одповів граф, увійшовши до передпокою.

Тоді вивільнився від мокрого плаща і подав його Ганні. Тепер Камінський зауважив, що пакунок, який він тримав під плащем, трохи намок. То дарунок для донечки Радеків – Магди. Із-за зачинених скляних дверей вітальні

доносилися голоси гостей. Попри те, що граф любляв великі галасливі товариства, йому наразі не надто хотілося розповідати про свою подорож.

Ганна урочисто сповістила Тео Радеку про прихід графа Камінського. Адам тим часом роздивлявся своє відображення у дзеркалі і вслухався у голоси, немов силуючись вгадати, кому вони належать. З кімнати вийшов Тео, аби привітати давнього приятеля:

- Вітаю, графе! Вельми радий бачити вас знову у себе вдома. Чудово, що ви не знехтували моїм запрошенням! Ми вже зачекалися.

- Я вдячний, що ви згадали про мене. Щоправда, від мене пахне дощем. Не думав, що дощ литиме так сильно, тож захотів пройтися. Зрештою, це корисно.

- Звичайно ж. Я й сам прихильник прогулянок пішки, не їздити ж нам все життя. Зачекай, щось ми забалакалися у передпокої, ходімо до вітальні. Гадаю, всі будуть приємно вражені твоєю неочікуваною з'явою. Я не попередив, що запросив тебе. Багато хто й не здогадується про твій несподіваний приїзд. Та й сам, правду кажучи, не вірив, що ти знову у Станіславі. Ходили чутки, ніби ти вирішив залишитися там назавжди. Час минув так швидко. Навіть не віриться – скільки років ми не бачилися, - приглядаючись до Адама, провадив своєї Радек.

Він взяв графа під лікоть, але той спинив Тео:

- Зачекай, за розмовою, ледь не забув, що маю для Магди пакунок. Хочу подарувати дещо. Вона у вітальні?

- Ти ж знаєш її вдачу. Вона змалку мала неабиякий характер. Так, наче увібрала в себе впертість усієї родини. От і сьогодні не минулося без суперечок. Тому вона й залишилася у своїй кімнаті. Ти її не впізнаєш. Вона в мене справжня красуня.

- Гаразд, тоді спершу занесу цей пакунок, а потім вже приєднаюся до ваших гостей.

- Як собі бажаєш, Адаме. Гадаю, ти ще не забув, де її кімната, - Радек зник за скляними дверима вітальні.

Граф знову зиркнув на своє відображення у великому дзеркалі і поволі почав підійматися сходами на другий поверх.

Перед самісіньким приходом гостей у Магди з її матір'ю Розою зчинилася суперечка. І все те сталося через небажання доньки вдягати сукню, котра подобалася матері. Коли таки змушена була натягнути на себе ту сукню, Магда відмовилася йти у такому вигляді до гостей. Дівчина залишилася у своїй кімнаті. Вона зручно влаштувалася у великому кріслі. Підігнула під себе ноги і дивилася, як великі краплі дощу спадають з листя донизу, розбиваючись об гілля. Вона виглядала ще досить дитячою у свої шістнадцять років. Не буденна краса Магди: витончене обличчя, з широкими вилицями і невеличким підборіддям, чітко окреслені вуста, волосся кольору чорної кави, що посилювало глибину синіх очей та підкреслювало білизну обличчя, приковували до себе погляди чоловіків. Її врода виявилася незвично магічною, хоча сама дівчина ніколи не вважала себе красунею.

Магда зневажливо думала, як її свататимуть за синів усіляких там адвокатів, чи лікарів, підбираючи найвигідніші кандидатури у наречені. Вона залишалась цілковито байдужою до того, що діялося у вітальні.

Камінський постукав у двері Магдиної кімнати, проте у відповідь не почув нічого. Граф обережно увійшов до кімнати, причинивши за собою двері. Він окинув поглядом всю кімнату, але дівчину помітив не відразу. Магду зовсім не було видно з-за масивної спинки великого крісла. Дівчина не звернула уваги на те, що хтось увійшов. Вона продовжувала дивитися у вікно, навіть не обертаючись: звідси відкривається чудовий вид на місто. З-поміж зелені дерев видніються будівлі, які скидаються на якісь споруди невідомого казкового міста. Особливо гарно тут взимку, коли крізь витончене мереживо гілок вимальовуються силуети будинків. Магда зробила чимало начерків, щоразу бачила все по – іншому.

Вона чула кроки, які наближаються до крісла. Камінський здогадався, що вона у кріслі. Магді ж подумалося, що то батько прийшов, щоб вмовити її зійти до гостей. Адам зазирнув за високу спинку крісла, привезеного колись

Радеком із подорожі до Індії. Воно, щедро розшите різноманітними квітами і пташками, стало найулюбленішою річчю в домі хірурга.

Магда видалася графові маленькою неслухняною дівчинкою - пустункою, яка на самоті замріяно насолоджується тишею. У ній і справді ще жила та маленька, наділена багатою уявою, вразлива дівчинка. І досить несподівано для себе Камінський побачив дорослу чарівну панну. Тепер граф засумнівався, чи доречним є його дарунок.

Перед нею замість батька неочікувано виникла постать графа Камінського. Непідробний подив, що з'явився на милому дівочому личку, зачарував графа. Адам посміхнувся:

- Мабуть, там можна побачити набагато більше цікавого, ніж у вітальні? – Камінський також глянув у вікно.

Магда аж підвелася з крісла. Відчула, що залякли ноги. Вона трохи скривилася.

- Що, заболіли ноги? Це через те, що такій милій дівчинці треба вшановувати своєю присутністю гостей, а не сидіти тут на самоті. Вони, певно, вже знулилися там, без такої чарівної особи, - всміхаючись, говорив граф і пильно вдивлявся у її блакитні очі, сповнені подиву.

- Невже це й на правду ви? Батько нічого не згадував про ваш приїзд. Я навіть не знаю, що й сказати, - в голосі дівчини звучало захоплення.

Вона говорила, а Камінський оцінював, який гарний у неї стан: все в ній таке тендітне і незвичне. Навіть сукня, котру не хотіла вбирати, надзвичайно пасувала дівчині, підкреслюючи вигини фігури. Тієї миті Адамові видалося, що вона скоріше мила незнайомка, ніж давно знана дівчинка. Кілька секунд вони дивилися одне на одного, немов намагаючись збагнути, наскільки змінилися за ті роки, що не бачилися. Магда вдивлялися в обличчя графа, не приховуючи цікавості. Його погляд мимоволі ковзав по обрисах її тіла, що вимальовувалися під сукнею. Магда скидалася на завмерлу вишукану скульптуру з готичного собору. Вона впіймала себе на думці, що занадто відверто уп'ялася очима у графа. На блідих щічках з'явився рум'янець.

Магда зніяковіла від того, що на неї вперше дивляться, як на дорослу жінку. Від його проникливого й досвідченого погляду не вдалося приховати розгубленість. Гість зауважив, що Магді не по собі. Саме час, щоб віддати їй дарунок. Вловив те, як дівчина зацікавлено зиркнула на пакунок у його руці.

- Я мав би зробити це відразу. Пробач. Але побачивши, якою ти стала красунею, зовсім забув, що маю для тебе цю дешицю. Проте вже й сам розгублений і непевен, що тобі цей дарунок припаде до душі, адже ти вже зовсім доросла, - Адам простягнув дівчині пакунок.

Магда одразу ж розгорнула подарунок. У коробці з намальованими різнобарвними дрібними квіточками виявилася лялька надзвичайної краси. Таких у Станіславі не було, навіть у найдорожчих крамницях пасажу Гартенбергів. В очах Магди з'явився вогник непідробної дитячої радості. Дівчина тримала в руках пречудову ляльку у сукні з набивної тканини, в оксамитовій камізелці і такому ж капелюшку бузкового кольору, прикрашеному мініатюрними квітами. На ногах лялька мала милі фіалкові мештики. Все було вивершено з бездоганним смаком і неймовірною витонченістю і делікатністю. Магда зачаровано роздивлялася дарунок:

- Вона чудова! Такої дивовижно прекрасної ляльки я іще ніколи не бачила.
- Коли я вибирав цю ляльку, у мене перед очима було обличчя тієї маленької Магди, я ж не підозрював, що Магда вже зовсім доросла.

Однією рукою Магда притиснула ляльку до своїх грудей, іншою - обхопила Камінського за шию і поцілувала у щоку. Здавалося, в ту хвилину не існувало іншого способу віддячити графові та виявити своє захоплення. Адамові той цілунок видався водночас дорослим і дитячим. Він з цікавістю глянув на дівчину, яка опустила очі донизу, немов соромлячись своєї поведінки.

- Я дуже тішуся з того, що тобі сподобався дарунок, - граф взяв її злегка за підборіддя і підвів голову, - тобі справді не хочеться йти до вітальні?

- Вони такі нудні із тими своїми політичними балачками, - Магда зашарілася.

- Гадаю, тобі все ж краще піти до гостей, - лагідно сказав Камінський, посміхаючись очима.

Коли у вітальні з'явилися дочка Радеків і граф Камінський, усі присутні відразу ж звернули на них увагу. Поява Адама видалася досить несподіваною. Мимоволі пригадалося те, що сталося двадцять років тому, в будинку на Валовій. Таке довго не забувається. Згодом граф Камінський купив собі розкішний будинок якнайдалі від того моторошного місця, де все відбувалося. Якийсь час вони жили там із донькою, а відтак поїхав з міста на кілька років. Мало хто бодай колись іще сподівався побачити доктора Адама Камінського у Станіславі. Його дочка Клара залишилася жити тут із тіткою, відвідувала ту ж гімназію, що й Магда. Тож його поява після кількох років перебування у далекій Аргентині трохи збентежила і дещо насторожила тих, хто знав Камінського. Вважалося, начебто на цій родині лежить якесь прокляття. Пан Радек був дуже добрим приятелем графа Камінського. Він вірив, що Адам не причетний до смерті свого брата – близнюка Тадеуша, котрий став уособленням зла. Проте дехто у Станіславі обстоював думку про зумисне вбивство. Переважно до числа цих недоброзичливців належали ті, хто задрив успіхам Адама в хірургії. Адже його першим з-поміж лікарів міста запрошували на різноманітні міжнародні форуми та конференції з медицини.

Декому із присутніх гостей видалося, що граф дещо змінився. Вже мало схожий на того Адама, котрий поїхав звідси: більш самовпевнений, занадто різкий та відвертий у висловлюваннях, навіть погляд видавався зверхнім і пронизливим. Такі переміни радше пов'язували із високим становищем, якого Камінському вдалося досягнути. Найбільшою несподіванкою для всіх виявилось те, що граф знову повернувся до кам'яниці. Незважаючи на подиви, він пояснював це доволі просто – бажанням подолати межу спогадів і продовжувати жити у тій дійсності, яка його оточує.

Магда, привітавшись з усіма по черзі, віддалилася у кут кімнати, звідки зручно спостерігати за всіма. Такі вечірки видавалися їй нудними і схожими

одна до другої. Звичним стало бачити і чути, як трохи сп'янілі лікарі, юристи, власники крамниць, переконуючи один одного, починають доводити правоту і незаперечність своїх політичних поглядів та уподобань. Водночас їхні дружини обговорюють між собою чийсь кар'єру, коханку, суспільне становище, врешті-решт створюючи проблеми з нічого і просто вбиваючи час у цих теревенях. Усі вони шановані та багаті люди Станіслава, без яких не відбувалося жодної вечірки або презентації. Магда зауважила на собі зацікавлені погляди подружжя Маргошесів, які мріяли посватати її за свого сина – Станіслава Маргошеса. Наразі він найбільш перспективний і вигідний претендент у наречені для Магди. Дотепер юна Радек не зустрічалася зі Стасом, який перебував на навчанні в Австрії. Вона навіть не уявляла собі його, оскільки мало переймалась тим, хто стане чоловіком. Мала хіба що цікавість, притаманну всім дівчатам, і не більше. Магда, із ввічливості, усміхнулася Маргошесам і спрямувала свій погляд у протилежний бік вітальні. Там вона побачила таку картину – жінки у дорогих сукнях, хизуючись блиском своїх прикрас, котрими всі були обвішані немов ялинки на Різдво, щільним кільцем оточили графа Камінського. Доволі мовчазний і небагатослівний колись лікар, зараз виявив талант напрочуд цікавого оповідача. У ньому відчувалося щось таємниче і незбагненне, невловима магічна загадковість оповивала його особу, приковуючи і приваблюючи увагу жінок. Граф заворожував їх своїм голосом, а вони захоплено відзначали, що у нього гарно виходять оповіді про подорожі до різних країн. Його погляд видавався демонічним, він наче проникав у кожну душу і бачив її наскрізь. Раптом Магді уявилося, що він якийсь чародій або всезнаючий ворожбит. Кожна жінка намагалася привернути його увагу до себе різним безглуздими питаннями. Дівчину мимоволі заповнювало почуття ревності. Їй зовсім не до вподоби, що його оточили якісь примітивні кокетки. Усе в ньому враз почало вабити: пристрасть, яка палала в синіх очах, виразне обличчя прикрашене смужкою чорних вусів і обрамлене густим, ледь хвилястим, волоссям, дуги темних брів, що ніби здивовано здіймалися над

очима, і високе чоло, яке свідчило про його неабиякий розум. Несподіваний гість здавався молодшим за свої літа, хіба що промені від очей вказували на його вік. Магда не розуміла, звідки раптом узявся той нестримний потяг до цього чоловіка. Вона присіла на канапу і не зводила очей з графа. Якесь дивне почуття, яке неможливо описати чи означити словами, спалахнуло в її душі. Неймовірно хотілося, аби він бодай раз глянув у той бік, де стояла вона - Магда. Дотепер не могла збагнути прагнення інших дівчат подобатися хлопцям. Зокрема Клари, доньки Камінського, з якою Магда проводила багато часу разом: у гімназії, у хореографічному та рисунковому класах, на заняттях з іноземних мов – французької, німецької та латини (які викладали у приватній німецькій школі). Тільки тепер дівчина подумки зауважила, наскільки різняться між собою батько і донька.

Хтось вже розпитував графа про тонкощі медичної практики в інших країнах. Вечір був у розпалі, проте Магді зробилося вкрай нецікаво перебувати у товаристві тих людей, тож вона непомітно вибралася з вітальні і піднялася до своєї кімнати. Опинившись на самоті, підійшла до дзеркала. Дівчина вдивлялася у власне відображення, намагаючись знайти бодай щось, що могло б їй сподобатися. Але не побачила в тому образі нічого привабливого, нічого такого, що могло б, на думку Магди, захопити справжнього чоловіка. Засмучена власними висновками, зняла з себе сукню і лягла в ліжку. Погляд спинився на ляльці, подарованій Камінським. У глибині душі Магда розчарувалася, адже й досі її сприймають за дитину.

Вона чула, як унизу залунала ритмічна музика. У вітальні хтось кружляв у танці, а хтось намагався збагнути, чому Аргентина славиться запаморочливим і запальним танго. Магда з сумом уявила, як граф обіймає у танці якусь пані.

2. Цікавість

Обидві гімназистки поверталися дещо втомлені після кількох годин хореографічних вправ. Магда вже давно не пленталася такою виснаженою. Проте не палала надмірним бажанням повертатися додому. Більше хотілося

вештатися вуличками і роззиратися навколо. Вона замріяно дивилася на людей, навіть не слухаючи того, про що розповідала з дивним захопленням Клара.

Подруга вловила байдужий погляд Магди, яка немов перебувала в іншому вимірі, і ображено припинила свою оповідь. Здавалося, супутниця й не помітила, що розмова обірвалася.

Квітчаста Магдина сукня здіймалася від найлегшого подиху вітру. Маленькими вуличками вони прямували до парку. Під деревами затишно і прохолодно навіть у спекотні дні. Лебеді білими і чорними корабликами ковзали поверхнею невеличкого озера, навколо якого стояли лавки. Величні птахи гордо споглядали на двоногих істот, що кидали їм всілякі тістечка, які розмокали у воді. Так набухнувши, і плавали поруч, поки якась спритна качка своїм смішним плескатим дзьобом не хапала, жадібно плямкаючи і ковтаючи поживу. Цікаво спостерігати за дивовижно гарними птахами: у них своє власне існування, незалежне від життя людей, свої правила. Клара також насуплено дивилася на птахів. Та її думки були зовсім не про пернатих. Дівчата й не помітили, як до них наблизився знайомий юнак. Батько хлопця – адвокат, він частенько бував у Радеків.

- Відпочиваєте? Чому ж так невесело виглядаєте у такий гарний день? Оті качки і то більш життєрадісні, - він посміхнувся.

- Вони такі гарні, добре, що граф Потоцький замовив їх привезти із Відня, - відповіла Магда, продовжуючи дивитися на лебедів. Ти також вирішив пройтися? – дівчина звела очі на Яна.

- Я по дорозі до професора Штейнера.

- Он як, співчуваю, - відказала Клара, невдоволено зиркнувши на Магду.

- Позичав у нього одну книжку для реферату.

- І що там цікавого у тих книгах? Не розумію, - Клара стиснула плечима і артистично закотила очі.

Юнак замислився над її словами. Після чого начебто про щось згадав:

- Я знайшов там згадку про підземелля, котрі під містом. Не підозрював, що про них є кілька легенд. В одній з них йдеться, що Станіслав збудовано масонами.

- Все то лише міфи і не більше. Казки для малих дітей. Щоправда, може, вони й мали якесь там стратегічно важливе значення на випадок облоги, проте ніякі турецькі напади нам уже не загрожують, - всміхнулася Магда.

- Не заперечую, проте всі вони могли мати якісь підстави, історичну основу. Невже просто так могли вигадати про Станіславську відьму, що замурували там через те, що вона спокусила монаха, після чого місто спіткали страшні епідемії і пожежі. Ніхто досі не знає, куди вони ведуть, можливо, аж до гір... У підземеллі є безліч розгалужень і коридорів, окремі з них розраховані на проїзд вершників. Там повно пасток і лабіринтів, що можуть ввести в оману, а якщо втрапити до глибоких ям, то не вибратися ніколи. А іще - міф про скарби... – захоплено оповідав Ян.

- Тільки не кажи, що збираєшся їх знайти, - скептично мовила Клара, яка не любила подібних легенд. Найбільшим скарбом для неї були сукні і прикраси, все інше до цієї категорії не входило.

- Звичайно, все це цікаво. Хотілось би бодай увійти у підземелля, - замріяно сказала Магда.

- Припини. Казна-що там можна побачити чи зустріти, наприклад, великих пацюків, яка мерзота. Я б не полізла туди ні за що, - з огидою сказала Клара і зморщила носика.

- Далеко заходити я іще не зважувався, проте, якщо випаде нагода колись пройтися вздовж усього підземелля і вийти аж у кінці, то я такого шансу не втрачу. Тільки от самому не хочеться, занадто моторошно, - Ян говорив переконливо.

- Ти все то вичитав в тій книзі? – спитала Магда.

- То єдина така книга, на яку вдалося мені натрапити, її надрукували у Відні . Автор, Вітольд Вальс - добрий товариш професора.

Магда пригадала книгу, на котру нещодавно випадково натрапила у бібліотеці Камінського, коли готувалася до історичної доповіді. Не пам'ятала імені автора, але там знайшла цікаву мапу підземелля. Тепер з'явився інтерес іще раз глянути на неї. Для цього знову треба навідатися до Камінських.

- Коли можна піти до вашої бібліотеки? – спитала Магда у здивованої Клари.

- Батько вже кілька днів там над чимось працює, але збирається до Львова в якихось невідкладних справах.

- Зателефонуеш мені, Кларо, прошу тебе, - лагідно попросила Магда.

- Раз ти так хочеш, добре, - погодилася дівчина інтонацією людини, яка робить велику послугу. У неї не було ніякого бажання занурюватися у книги в такі сонячні дні.

Ян витягнув свого годинника на срібному ланцюжку:

- Овва, я спізнююся. Забалакався, професор вже чекає. Бувайте, дівчата, - швидкою ходюю Ян подався алеєю, що вела від озерця до вулиці, де мешкав Штейнер.

Коли він пішов, Магда відчула, як за ним немов промайнув невидимий шлейф суму і трагізму. Дівчині він подобався своєю несхожістю до ровесників. В його обличчі було щось ангельське – великі здивовані очі, сповнені чистоти і глибини, що ними щиро дивився на світ.

- Він бачить ще щось і когось навколо, крім тебе і тих рукописів, часописів, і не знаю, яких там ще – клинописів? - іронічно і в'їдливо спитала Клара, глянувши на Магду.

- Що? Ти що маєш на увазі? – дивувалася Магда.

У голосі подруги відчувалися ноти ревності. Ось чому вона така невдоволена і насуплена, коли вони здибаються із Яном. Адже при зустрічах він переважно апелює у розмові до Магди, тому Клара вважає, що нею ігнорують. Але ж сама всіляко підкреслює свою байдужість до тих речей, про котрі він розповідає. Якщо він і справді подобається Кларі, то вона вміло замаскувала свої почуття.

- То ти гадаєш, я не бачу, як він на тебе дивиться і ставиться? – Клара зазирнула подрузі у вічі.

- Ти помиляєшся. У мені він бачить тільки доброго співрозмовника. Мені цікаві всі такі речі: підземелля, міфи, розумієш? Між нами – Ян занадто вродливий. Крім того, не уявляю собі його в якості мого хлопця. Просто смішно, - Магда казала правду, у неї промайнула думка про іншого, і добре, що Клара не підозрює, про кого.

- Хочеться вірити, - промовила Клара і якось полегшено зітхнула.

Повітря було насичене пахощами квітів, стиглих слив, яблук і грушок, що падали і розколювалися навпіл, вивалюючи свої соковиті нутрощі. Від цього паморочилося в голові. Кінець серпня видався занадто спекотним. Божевільна ідея про підземелля проникла до голови Магди, наче оті солодкаві пахощі плодів. Юну Радек заповонила ідея бодай раз, але таки увійти до підземелля. Відколи чула про ті підземні коридори, й в голову не приходило, щоб побувати там. Зате ця розмова із Яном надихнула її на подібний вчинок. Вона знала, де розташовано один із входів до підземелля.

Хитрувато примруживши очі, зиркнула на Клару:

- Хочеш, покажу один із входів?

- Ти про що? – все ще не розуміючи, перепитала Клара.

- Про підземелля.

- Ти знаєш, як я ставлюся до цього. Невже хочеш уподібнитися до тих хлопців, які шукають собі дурних пригод, - повчально заявила Камінська, нагадуючи нудних підстаркуватих пань.

- Прошу тебе, ходімо, просто глянемо і все, обіцяю, - вмовляла подругу Магда, не усвідомлюючи, що вабить до того моторошного місця.

- Нащо воно тобі здалося? Тобі що немає про що більше думати? – допитувалася Клара. Дивне передчуття, підсвідома обережність і недовірливість пульсували в її мозку, проте вмовляння та переконання не діяли на Магду. Тож Кларі не залишалося нічого іншого, як підвестися і йти разом із Магдою.

Дівчата звернули у вуличку, залишивши парк позаду. Повз них пройшла жінка, яка привертала увагу і приковувала до себе погляди – захоплені позирки чоловіків, ласих до пригод, і зневажливі й осудливі позирки жінок. Саме, коли порівнялася із дівчатами, вона несподівано підвернула ногу і, зойкнувши, ледь не впала. Вони вже встигли розминутися із нею, вона залишилася позаду. Магда повернулася і підійшла до неї, Клара залишилася стояти осторонь. Жінка була напрочуд вродлива, розкішно вдягнена, від неї пахло дорогими парфумами, а на обличчі - досить вишуканий макіяж.

- Болить? Ви зможете йти? – співчутливо спитала Магда, роздивляючись жінку з яскраво намальованими вустами. У дівчини така довершеність і бездоганність смаку незнайомки викликали щире захоплення.

- Так. Яюсь дуже невдало я стала ногою, - скривилася від болю, намагаючись ступити.

Клара залишалася осторонь. Не зважувалася підійти. Найменше хотілося, щоб хтось із знайомих побачив їх у такій делікатній ситуації. Вона все ж підійшла і смикнула Магду за сукню.

- Вибачте, але ми поспішаємо, - Камінська взяла подругу за лікоть.

Магда не розуміла такої поведінки Клари. Жінка здогадувалася, що причиною цього є вона.

- Не хочу вас затримувати, а ось і товаришка, - з розумінням сказала незнайомка.

До них підійшла інша молода жінка з яскравим макіяжем. Вираз обличчя у неї був невдоволеним.

- Що трапилося? Ні на мить не можна залишати тебе одну.

- Я підвернула ногу, а дівчата розхвилювалися, - виправдовуючись, пояснювала жінка, тоді звернулася до Магди, - дуже дякую вам.

- Ходімо вже, - друга жінка підхопила товаришку попід руку і вони поволі пішли далі.

Магда дивилася їм услід. Незнайомка сильно кульгала.

- Чого ти мене смикала? – обернулася до Клари.

- Хіба ти не знаєш, хто вони такі? – зі злості прошипіла Клара, - якби бодай хтось побачив нас у їхньому товаристві... Ти повинна розуміти такі речі.

Найбільше Магду дратувало у подрузі надмірно удавана правильність. Адже, насправді, всі її думки тільки зводилися до того, аби подобатися чоловікам і вийти заміж.

Тепер дівчина зрозуміла – такі привабливі жінки викликають заздрощі інших тим, що вони вміють підкреслити свою красу, мають смак, вільні у поведженні і не приховують свого ремесла, кидаючи цим виклик усім. До них навідуються найповажніші особи міста. Тож, не їм має бути соромно, а суспільству, котре їх потребує і користується тими послугами. Думаючи про таке, Магді хотілося хоч одним оком глянути, що ж там діється, у тому борделі. У неї все асоціювалося з яскравим вбранням, музикою, танцями, розкішною залою, де відбувалися розваги, і маленькими кімнатками, в котрих усамітнюються пари. Багато разів доводилося проходити повз бордель на Бельведері. Магда знала, що парадний вхід там один, а виходів щонайменше – два. Мабуть, для того, щоб заможні клієнти не перетиналися між собою.

- Ти хотіла б хоч раз побувати у борделі? – спитала Магда, сподіваючись на обурення, яке спровокує цим у Кларі.

- Це так вульгарно, Магдо, що тобі спало на думку? – червоніючи, ледь не верещала Камінська.

- Клара, скажи, твій батько буває там? Тільки не ображайся. Просто цікаво, - дівчина так щиро дивилася у очі, що не вистачало сили, щоб образитися на неї.

Клара оторопіло дивилася на подругу, не розуміючи, що на ту найшло. Ніхто досі не чув, аби граф мав якісь стосунки з такими жінками. Його особисте життя ніколи не виставлялося напоказ. Магді уявлялося, що в цьому чоловікові тамується пристрасть надзвичайної сили. Це питання викликало у Клариній голові повне сум'яття думок, оскільки сумнівалися в порядності її батька, і про таке висловлюється подруга. Відповіді не отримано. Тож далі

дівчата йшли мовчки. Знову ж таки у самому центрі міста пройшли вулицею, на якій був розташований вищезазначений заклад. Магда роздивлялася фасад, тоді як Клара намагалася якомога скоріше проминути це місце. Тоді звернули і, обминаючи готель „Під золотим орлом”, подалися вузесеньким провулком, де будинки межують із старим муром.

- Уяви собі, Кларо, ці старезні стіни пам'ятають, яким був Станіславів на початках.

- Мабуть, тобі слід вивчати історію та археологію, а не ходити на танці чи етюди, - зіронізувала Клара.

- Може бути.

Минувши ще один будинок, Магда звернула у двір, з іншої сторони муру і знаходився цей вхід. Напівкруглий отвір виявився досить широким попри те, що каміння і цегла, довкола свідчили, що хтось вже робив спроби засипати його. Якусь мить дівчата стояли і дивилися у темряву діри входу. Тепер Магда шкодувала, що не має при собі навіть сірника. Кларі робилося не по собі від однієї лише думки про темні вузькі підземні коридори, які асоціювалися з кістяками, привидами і відьмами. Вона заворожено дивилася на вхід. Вже уявлялося, що зненацька звідти вигулькне щось потворне і страшне й почне затягувати їх у підземелля, де зжере. Пригадалися усілякі байки про потвори, які вештаються містом уночі. Вся та нечисть, сполохана тим, що на болотах, де вона мешкала віками, збудовано місто. Через те вони у темряві нишпорять вулицями, заманюючи перехожих. Станіслав таки стоїть на болотах, а там завжди жили різні болотяні духи та істоти, котрих не варто турбувати. Подейкували, що ті нещастя, які спіткали місто, спричинені тільки цим. Тільки найдавніша частина – там, де нині лишився старий мур, не на болотах, а на пагорбі.

Врешті-решт у тій пільмі входу щось заворушилося. Від страху Клара не могла відвести погляду. Завмерла і чекала появи якогось страхіття. Магда бачила, як дівчина зблідла, і глянула туди, куди та уп'ялася очима. З підземелля вибралися два хлопці. Магда кілька разів бачила цих двох з Яном,

але не знала імен. Магду не цікавили ці юнаки, які мешкали у будинках робітників.

- Як я злякалася, - вихопилося у Камінської.
- Кого? – посміхнулася Магда.
- Мені вже привиділося, ніби звідти вилазить страшне чудовисько. Ходімо звідси, - Клара перелякалася не на жарт.
- Чекай, я спитаю, як там.

Магда підійшла до хлопців, котрі, обтрусившись від пилу, збиралися піти.

- Ви далеко заходили? – Магда пильно дивилася на них.
- Вони переглянулися. Один – той, що білявий, окинув Магду зневажливим поглядом: - „мовляв, нащо тобі багатенькій ті темні підземелля?” Дівчині такий позирок не сподобався.

- У тебе на голові павутиння, - сказала вона зі смішком в очах.
- Тобі що до того? Якщо будеш занадто цікавою, теж носитимеш павуки на волоссі, - відворкнув той, мацаючи свою голову.
- Не хами мені. Краще позич ліхтаря, я хочу глянути всередину, - вперто не відступалася Магда.
- От причепилася. Ненормальне дівчисько. Там нічого для тебе немає. Йди собі, - погрозово мовив другий, темноволосий малий.

Вони хоч і трохи молодші за дівчат, проте фізично сили їм не бракувало. Та Магда мала певність, що вони не зважаться зачепити багатих дівчат. Але від тих людей всього можна сподіватися. Відсутність шляхетного походження позначилися на вихованні і світогляді. Окрім хамства та грубощів, ті плебеї нічого не знають, а фізична сила і зневага до всіх – це їх перевага і ознака.

Рука Магди ковзнула до кишені. Там залишилося кілька монет. Витягнула п'ять злотих і простягнула їм:

- Хочу увійти туди і подивитися. Я ж плачу за це, - зверхньо мовила дівчина, добре знаючи, що гроші – перепустка до всього.

Для хлопців то й справді виявилось неабияким скарбом. Вони зраділи, бо за такі гроші треба кілька днів працювати, а тут дають за ніщо. Заробили на тому, що ця дивачка хоче подивитися, як там у підземеллі.

- Ти кістяків не боїшся? – зухвало спитав малий темноволосий.

- До чого це дурне питання? Гадаєш глузувати з мене? Коли передумаю – вам гірше, бо віддасте назад гроші, - переконливо сказала Магда.

Клара все ще сумнівалася у відвазі супутниці. Проте Магда не вагалася. Вона вирішила, що, нарешті, вперше у житті увійде туди, про що чула з дитинства – вона побачить ті коридори. Серце калатало від збудливого передчуття незвичного.

- Claro, зачекай мене. Я недовго, - по цих словах Магда зняла свого капелюшка, щоб не обмастити його у підземеллі і віддала свою теку з зошитами.

- Може, передумаєш? – спитала Клара, але Магда вже прямувала до входу. Світловолосий з ліхтарем йшов попереду. Магда – слідом. Як тільки увійшли, повіяло вогкістю і прохолодою. Подих підземелля викликав моторошне відчуття. Подекуди прохід звужувався і суттєво занижувався. Вочевидь, це якесь з тих розгалужень, котрими верхи аж ніяк не пробратися.

- Ти був там? – глянула у півтьму глибини коридору.

- Ні. Тобі так само не раджу туди лізти, - в його голосі чулося попередження, - обережно тут якісь дроти, можна проштрикнути ногу.

Здавалося, ніби підземелля дихає, бажаючи проковтнути зайд.

- Трохи далі, на стінах, є знаки, якщо тобі це цікаво, - між іншим повідомив провідник.

- Знаки? Хто їх писав?

- Не знаю, я тоді не жив, - відказав хлопець, - може, хтось із тих, хто вештався у давнину або тепер, якісь контрабандисти, - міркував уголос.

Магду ще більше захоплювала ця невеличка пригода.

- Може, то й цей їх написав, так тут і залишився, - хлопець спрямував світло ліхтаря на людський кістяк у куті, під стіною.

Магда завмерла із жаху. Відчула, що почала тремтіти, а ноги й руки заніміли від переляку.

- Не бійся, він вже нічого не заподіє, й сам може розсипатися на порох, якщо його торкнутися. От і знаки, – тепер світло впало на стіну.

Магда стояла навпроти таємничих символів, містичних знаків. Мала враження, що може торкнутися незбагнених історичних часів.

- Чекай мене тут, я хочу зиркнути, що там, - хлопець залишив Магді ліхтаря, сам взяв сірники і пішов у бічний коридор.

Дівчина нічого не розуміла, чи то якесь давнє письмо, чи просто знаки, що написані для того, щоб збити з пантелику і ввести в оману, подібні речі практикувалися в давнину. Можливо, то попередження. Дівчина та й годі.

Почула, що її провідник вже повернувся. Не озираючись спитала:

- В одній цікавій книзі про надзвичайні пригоди у Єгипті я читала про підземні ходи, котрі з'єднували піраміди фараонів із Нілом. Про ті тунелі знали лише жерці, тоді як будівничих, архітекторів і художників вбивали, аби вони не виказали таємниці тунелів. Якби ж то знати точно, чи й справді цим знакам понад три століття. А ти знайшов там щось цікаве?

Той, що стояв позаду, мовчки розвернувся і зник у темряві.

- Ти куди? - здивована таким зухвалим поведженням та ігноруванням її питання, дівчина обернулася і присвітила ліхтарем – там нікого не виявилось. Враз усвідомила, що малий іще не повертався, і стало не по собі. Невже хтось невидимий стояв і слухав її розмову, щоби потому зникнути у п'їтьмі? Серце завмерло, а тоді шалено забилося зі страху. Тепер Магда пошкодувала, що зважилася на таке. Відчуття немов торкнулася потойбіччя. Побачила вогник, який запалахкотів попереду. Повертався хлопець. Чув, що вона із кимсь говорила, та побачивши її одну і розгублену, сам не знайшовся що сказати. Магда перелякано вдивлялася у глибину коридору.

- Йдемо геть, мені враз забракло повітря, - голос, сповнений хвилювання, видавав сумніви та неспокій.

Усвідомлення того, що крім них, цими коридорами вештається хтось невідомий, наганяло на Магду невимовний жах. Мала відчуття, що дихають у спину. Хотілося бігти, втікати звідси якнайдалі. Хвилювання і страх передалися хлопцеві. Він здогадався нічого не питати, вони швидко пішли до виходу. Тепер попереду йшла Магда. Спокій оволодів нею тільки, коли побачила сонячне світло, воно означало, що вони вже вибралися звідти. Вираз Магдиного обличчя свідчив, що її впевненість кудись поділася, натомість очі виглядали розгубленими і здивованими.

- Нарешті, - сказала Клара, - чому так довго? Там гидко? – цікавилася дівчина.

- З ким ти говорила там? – спитав провідник.

- Гадала, то ти вийшов з коридору і, не обертаючись, розмовляла про оті знаки. Але зрозуміла, що то був не ти, тільки коли воно зникло кудись. Ти ж з'явився навіть не з того тунелю. Там, крім нас, ще хтось був, розумієш? Чи, може, ви знаєте про те, тільки нічого не кажете, чи розігруєте мене? Я не люблю, як хтось хоче зробити з мене дурну, - її брови враз зійшлися до купи.

- Що за жарти? Ми вперше таке чуємо, - запротестував темноволосий хлопець і підвівся з колоди, яка лежала поруч.

- Невже? Щось мені мало віриться, що ви стільки туди ходили, а я, увійшовши вперше, зіткнулася з тією істотою? – Магда відчула, як в ній зароджується гнів. Вона погрозово підступила до хлопців.

- То, в тебе від страху розігралася фантазія. Ти вигадуєш то, щоб нас злякати, - заперечував її провідник.

- Тоді, яка уява розігралася у тебе, адже ти сам спитав у мене – з ким я балакала, отже ти також чув, що я розмовляла з кимсь? Чи не так? Може, почнете переконувати мене, що я божевільна і розмовляю сама до себе? Ви щось свідомо замовчуєте, і я хочу знати, що, - вона помітила, як вони по-змовницьки переглянулися між собою, наче знають, про що йдеться. Її переляк змінився на лютість і юна Радек, вкрай роздратована, схопила світловолового провідника за сорочку:

- Негайно кажи, що там у підземеллі, бо не відпущу!
- Звідки мені знати, що тобі там привиділося! Відпусти, порвеш сорочку! – пручався він, вхопивши її зап'ястя.

Клара іще не бачила Магду такою розлюченою. Дівчина міцно вчепилася у нього. Марно сподівався, що вперте дівчисько відступиться. Хлопець зрозумів – треба розказати, зізнатися.

- Мусиш пообіцяти, що окрім вас двох цього ніхто не знатиме. Хоча я сумніваюся, що дівчиська взагалі можуть тримати язика зав зубами.
- Гаразд. Кларо, також мовчатимеш, - наказала Магда, глянувши на подругу.
- Є багато незрозумілого, що приховують в собі ті підземелля. Є балачки про якесь таємне братство, яке ховається у його глибинах. Ми точно не знаємо, напевне, то просто чутки. Я тільки чув про незвичайного старого, що говорить якісь там пророцтва, що то за один – ніхто не знає. А іще там можна надібати контрабандистів, з ними зустріч не з приємних, як правило, вони, радше здихаються від небажаного свідка, ніж відпустять його. Я не можу сказати, хто там був зараз. Добре що ми вибралися звідти неушкодженими.

Магда відпустила його. Скоріше за все, малий казав правду. Він і сам виглядав наляканим. Магда замислилася над тим. Клара допомогла обтріпати сукню від павутиння і подала подрузі капелюшка. Чомусь Магда мала впевненість, що то не людська істота стояла поруч... за її плечима.

Перші осінні дні надзвичайно приємні. Хочеться тільки те й робити, що тішитися і насолоджуватися повітрям, в якому тремтіли пахощі винограду та інших соковитих плодів, переплетені із розмаїттям квіткових ароматів: майорів, айстр і жоржин; і приправлені запахом дощу...

Магда поспішала до кам'яниці на валах. Перетинаючи площу Ринок, зіткнулася із пані Маргошес. Та саме виходила з аптеки. Уздрівши Магду, чекала, аби та привіталася із нею. Вона бачила в дівчині свою майбутню невістку. Магді наразі це не видавалося важливим. Вона чемно привіталася із

Маргошесовою і збиралася йти далі, але, очевидно, та мала намір трохи поговорити з юною Радек. Жінка зміряла постать дівчини оцінюючим поглядом.

- Цими днями повинен приїхати Станіслав. Оскільки Потоцькі влаштовують великий бал, то він також буде там разом із нами.

- Приємно чути, - стримано відказала Магда, щоб не видатися невихованою, (насправді, їй до того не було ніякого діла, вона залишалася байдужою до цієї новини).

- Ти виглядаєш чудово, якимось несподівано подорослішала, погарнішала, - улесливо примовляла пані Маргошес.

- Дуже дякую, пані Маргошес, - Магді хотілося якнайшвидше піти геть.

- О, ти так офіційно звертаєшся до мене, можеш називати мене „пані Ангеліна”, - лагідно всміхалася та до дівчини.

- Гарзд. Приємно було поговорити, пані Ангеліно, бувайте, - дівчина злегка нахилила голову.

- Не буду тебе затримувати, щасливо, - звісно, пані Маргошес може говорити до нескінченності.

Магда й не думала про той славнозвісний бал. Тепер, проходячи неподалік від палацу Потоцьких, уявила собі, як за якийсь короткий час сюди з'їдуться численні гості – багаті люди Станіслава і Тисмениці, прибудуть також зі Львова. Кожен, хто мав запрошення Потоцьких, надзвичайно пишався цим, це було своєрідним підтвердженням приналежності до вищого світу, кращих людей Станіслава. Теодор Радек також отримав таке запрошення. Магда натиснула на гудзик дзвінка. Двері відчинив Стефан – він виконував обов'язки слуги та садівника.

- Доброго дня. Я до панни Камінської, - досить офіційним тоном вимовила Магда.

- Прошу, увійдіть. Панна Клара у своїй кімнаті. Вас провести?

- Ні, дякую, - Магда пішла до кімнати Клари, піднявшись на другий поверх просторими сходами. Кам'яницю спорудили просторою і розкішною, вона

була значно більшою за будинок Магдиного батька. Дівчина натиснула на двері, які досить важко відчинялися. Слід було докладати зусиль. Коли юна Радек увійшла, побачила Клару, яка сиділа на канапі і, поїдаючи тістечка з ванільним кремом, гортала журнали.

- Привіт. Треба мати силу, аби відчинити твої двері.
- Ти вже є? Дивися, що я маю – чудові закордонні журнали із модними новинками цього сезону. Подумати тільки, таке вбрання носять у Відні, Кракові, Парижі в найкращих містах, навіть у Америці. Диви, в нас жоден кравець не утне такого. Батько сказав, щоб я вибрала собі щось, і він замовить це у найдорожчому салоні Відня чи Парижа.
- То в чому проблема?
- Проблема в тому, що мені тут все подобається, розумієш?
- Тоді, замов усе, - Магда глянула на Клару, заклопотану проблемами суконь.
- Взагалі я спинилася на кількох фасонах, проте все ще вагаюся – замовити собі жакет зі спідничкою чи краще сукню? Що ти скажеш на це? – вона тицьнула пальцем у картинку, на якій красувалася кокетка у розкішній вечірній сукні, оздобленій лебединим пухом.
- Це більше пасує поважним паням, нам потрібно щось легше і без пуху. Я б, напевно, довго чхала від нього, - відповіла Магда, яку все це цікавило не більше, ніж Клару – тунелі під Станіславом.
- Так завжди, Магдо, якби йшлося про книги чи мапи, чи казна ще яку дурню, то ти б мала більше ентузіазму. Я ж зателефонувала тобі, щоб ти могла прийти і знайти у бібліотеці те, що тобі потрібно, а ти не хочеш порадити, як маю визначитися із фасоном.
- Не ображайся. Твій смак й так бездоганний, гадаю, моя допомога в цьому зайва, а за те, що дала знати про бібліотеку, я тобі надзвичайно вдячна. Проведи мене туди.
- Спершу скажи, що мені обрати?
- Слухайся себе, своїх уподобань і не помилишся.

- Дуже допомогла, дякую, - ображено сказала Клара, яка розраховувала, що Магда годину гортатиме із нею сторінки журналів і буде захоплено роздивлятися кожен наступний знімок із модницями. Дівчина неохоче відклала вбік журнали і підвелася.

У бібліотеці графа зберігалось чимало книг, аналогів яких у місті немає ні в кого. Навіть Потоцькі не могли б похвалитися такими рідкісними виданнями, оскільки вони були тільки тут. Унікальні книги на всю Галичину: стародруки, історичні довідники, художні твори з вишуканими гравюрами та мініатюрними ілюстраціями, написані різними мовами. Колекцію збирало не одне покоління графського роду. Про багатства Камінських також склали легенди, існували припущення і ходили чутки, попри все, вони залишалися найбагатшими у місті. Крім цього, у Карпатах родина Камінських мала кілька віл: у Делятині, Яремче та Ворохті.

Подруги увійшли до бібліотеки. Тут пахло книгами і шкіряними палітурками. Клара залишила Магду на самоті, поспішаючи до свого заняття – обирання фасону. Магду ж попросила не засиджуватися у цих стародруках, а бодай трохи поцікавитися новинками і тенденціями моди. Дівчина розпочала пошуки потрібної їй книги. Проглянувши полицю, на якій покладані книги про місто, вона вдруге почала проглядати їх знову, розуміючи, що була не зовсім уважною. Тільки тепер помітила ще один ряд книг, який не бачила спочатку. Рука мимоволі, навмання потягнулася до однієї з них. Магда витягнула обрану книгу, не здогадуючись, що одразу натрапила на потрібну річ. Видано її було у 1807р., у Відні. Містила велику кількість гравюр з видами старого Станіслава. Обкладинка була настільки протертою, що з імені автора залишилися кілька букв, решти не прочитувалося зовсім. Дотепер першим дослідженням історії міста вважалася книга Садока Баронча 1858 року – „Пам’ятка міста Станіславова”. Всередині тому Магда знайшла стару згорнену мапу міста. Вона мала більш давній вигляд, ніж сама книга. Магда відклала книгу на стіл і з цікавості витягла з ряду ще одну книгу. Цю також було надруковано у Відні, але 1836 року. Ім’я

автора чомусь позначено двома латинськими літерами – „Q. S.”. Що вони означали, Магда не знала. Книга містила в собі тлумачення і позначення містичних символів та їх зв’язок із різними окультними відомостями. Сподіваючись знайти щось цікаве, Магда сіла за масивний письмовий стіл з горіха і, увімкнувши лампу, взялася ретельно роздивлятися зображення, малюнки і написи у книгах. Дівчина розгорнула перед собою стару мапу. Вона здивувалася, бо перед нею лежала та єдина мапа, на котрій були позначенні всі входи та виходи Станіславських підземних коридорів. Ніхто й не здогадувався, що центр воєводства помережений підземними галереями і коридорами. Деякі з них подекуди так закручувалися, що й на малюнку важко було второпати, куди вони ведуть. Різноманітні розгалуження павутинням розходилися загадковими позначеннями. На мапі хтось робив записи дрібним почерком латиною. Магдиних знань з латини виявилось недостатньо, щоб щось розібрати у цих записах. Тим більше, що такого вони не вчили. Вивчення латини обмежувалося цитуванням крилатих латинських висловів на кшталт: „Ave Cezar, Morituri te salutant”. Нічого так і не зрозумівши, крім того, що кілька виходів позначені за містом біля ріки, коло лісу та іще у кількох місцях; тільки тепер Магда догледіла, що з одного краю мапу надірвано. Отже, десь є продовження мапи, а значить, позначення інших виходів, які виводять далеко за місто. Магда поклала мапу в книгу, яку поставила на полицю. Книга з незвичними знаками виявилася ще цікавішою. Дівчина впізнала в одному із позначень символ написаний на стіні підземелля. Там були й інші знаки, але точно пригадати їх вже не могла, немов стерлися із пам’яті. Дивовижні зображення істот, схожих на якихось монстрів, – людей зі звірячими тілами, спотвореними обличчями, дзьобатими як птахи, багаторукими немов павуки, з обличчям на животі, двома обличчями, всі ці істоти вражали уяву своєю потворністю. Таке бачила вперше. Погляд немов приковували до себе зображення страшних демонічних постатей та облич. Магда так захопилася книгою, що й не почула, що хтось нечутно увійшов до бібліотеки. Адам Камінський тінню

прослизнув крізь прочинені двері. Він дещо здивувався, побачивши Магду за своїм письмовим столом, яка зосереджено розглядаючи малюнки, відсторонилася від навколишньої дійсності. Занурившись у книгу, не помітила, як позаду наблизився граф.

Побачивши її, відразу зрозумів ту незвичайність, що була прихована в ній. У нього виникло бажання, щоб вона належала тільки йому. Він не відчував такого потягу до жодної жінки. Усі його стосунки із жінками зводилися тільки до вдоволення власних фізичних потреб. Не більше. Вже двадцять років не зустрічав такої жінки, котра б могла розпалити у ньому пристрасть. А ця дівчина полонила його одразу. Вперше за останні роки відчув щось більше, ніж фізичний потяг до дівочого тіла. Він збагнув, що вона віддає перевагу зрілим чоловікам, а не самозакоханим хлопчикам, які ладні кохатися аби з ким. Він дивився їй у спину так пронизливо, що вона відчула на собі той погляд. Магда здригнулася від несподіваного усвідомлення, що хтось стоїть за спиною. Таке ж відчуття, що й у підземеллі. Внутрішня напруга викрила переляк, Магда різко обернулася і побачила графа Камінського. Вона зняковіла, бо була переконана, що граф поїхав до Львова. На думку спало, що ці книги не можна дивитися стороннім. Магда розгублено підвелася з крісла. Граф, побачивши збентеження Магди, всміхнувся:

- Не припускався думки, що тебе цікавить така література. Тим більше, не міг сподіватися, що застану за письмовим столом, у своїй бібліотеці, гарненьку дівчину, яка розглядає такі страшні картинки. Ці малюнки зовсім не подібні до тих, що їх любить дивитися Клара. Можливо, ви дещо наплутали, юна панно? – він підійшов так близько, що їй стало не по собі.

- Вибачте, що я насмілилася торкнутися цих книг. Вони видалися дуже цікавими. Ви ж самі колись дозволили мені роздивлятися книги у вашій бібліотеці, - виправдовувалася дівчина.

- Нічого не маю проти. Але пам'ятай: „Цікавість згубила кицьку”. Сподіваюся, ти почерпнула щось цікаве для себе. Знання нікому ще не були тягарем, - він зиркнув на сторінку з потворами, тоді перевів погляд на Магду.

З того, як вона дихає і не зважається підвести очей, зрозумів, що дівчина збуджена його появою. Він взяв її за підборіддя, як тоді у неї в кімнаті, і підвів голову. Зазирнув у очі. Ніколи іще Магда не мала такого відчуття, як цієї миті – цей чоловік лякав і вабив водночас своєю внутрішньою незбагненною силою. Від страху у неї навіть голос змінився. Вона скидалася на сполохану пташку, якій нема куди подітися.

- Мені час йти, - не впізнала власного голосу.

Обіцянка допомогти Кларі підібрати фасон, вилетіла з голови.

- Я можу відвезти тебе своїм авто, - запропонував граф.

- На вулиці гарно, я краще пройдуся, - їй забракло повітря, зробилося гаряче, хотілося зникнути, проте щось ніби тримало її коло нього.

Клара саме йшла коридором, коли Камінський і Магда вийшли з бібліотеки. Клара здивувалася, що батько несподівано з'явився вдома.

- Хіба, ви не у Львові? – спитала у графа.

- Ні. У мене змінилися плани, і я не виїхав з міста. Магда вирішила піти додому, я ж маю залагодити деякі справи, тому відвезу її попри те, що вона відмовляється.

- Вибач, Кларо, що не допомогла тобі, може, іншим разом, - стиснула плечима.

- Ти хоч знайшла те, що хотіла побачити? – спитала Клара.

Магді дуже хотілося, щоб Клара помовчала.

- Так. Бувай.

Клара повернулася у свою кімнату, не чекаючи, поки батько і Магда зійдуть донизу. Магда, спускаючись сходами відчувала, як Камінський роздивляється її. Почула, як його рука міцно обхопила її тендітну руку, поверх ліктя. Пальці міцно зімкнулися. Другою рукою Адам обхопив дівчину за стан і притягнув до себе.

- І що ж такого надзвичайного, ти хотіла побачити? Клара розповіла мені про твій відчайдушний крок. Невже тобі так хотілося зазирнути у підземелля, що ти зважилася туди піти?

- Вони дуже давні, тому мені і стало цікаво, - іншої відповіді у Магди не знайшлося.

Вона не знала, як триматися з графом, але не чинила спроб вивільнитися з його рук.

- Якби я не знав, що відбувається у тих підземеллях, то не хвилювався б так за тебе. Там небезпечно, ти вже доросла, тому маєш бути обачною, - в його словах вчувалося попередження і застереження. Так, ніби там крилося щось надто небезпечне.

Він мимоволі стискав дівчину у своїх обіймах, наче хотів розчавити. У тому потиску відчувалася сила пристрасті.

Всю дорогу обоє мовчали. Коли „Мерседес” Камінського спинився біля воріт Радеків, Магда полегшено зітхнула.

Граф дивився услід, доки тендітна постать не зникла за дверима.

В думках Магди панував безлад. Вона пригадувала погляд і дотики Камінського, вони хвилювали її, свідчили його небайдужість до неї. Що криється за його обіймами і словами? Чому його присутність бентежить і змушує тремтіти?

3. Пристрасть

Впорядкованість та спокій життя було сполохано. Поява графа Камінського розворушила світське товариство, обіцяючи непередбачуваність. Усі чекали чогось незвичайного та несподіваного. Усі дні поспіль Магда марила Камінським. Вона водночас прагнула і боялася зустрічі із Адамом. Так само з дівочої уяви не йшли думки про підземелля. Щоразу, як доводилося бачити якихось незвичних або дивних людей на вулицях міста, відразу уявляла собі, що вони виринули з тих темних

коридорів. Незвичний підземний світ вабив так само, як граф Камінський. Ті застережливі слова, які злетіли з його вуст, що він хотів сказати? Чи мали вони прихований зміст? Як багато питань одразу. З дитячих років Магда вирізнялася багатою уявою. Вона увесь час щось фантазувала і вигадувала. Свої історії розповідала знайомим дітям, але найбільш вдячною та уважною слухачкою її фантастичних оповідей та казок залишалася бабуся. Можна було тільки дивуватися, звідки то все бралось у неї. Магда важко пережила бабусину смерть. Відтоді вже пішла третя осінь.

Магда взяла ровера і вирішила проїхатися, окресливши коло по місту. Їзда на велосипеді допомагала міркувати над чимось, прискорюючи думки. Магда їхала собі і фантазувала, живучи у власному уявному світі. Тепер мала над чим подумати і впорядкувати безлад, який чинився у голові з думками...

Янек побачив Магду вже здалеку, тому йшов назустріч, посміхаючись.

- Магдо, радий тебе бачити! – привітався юнак, щиро втішившись зустрічі.
- Привіт. Ти знову до професора? – поцікавилася, знаючи, що Ян завжди кудись поспішає.
- Наразі ні, - засміявся хлопець.
- То ти маєш трохи часу? – Магда сподівалася, що без Клари вони зможуть вдосталь порозмовляти про підземелля.
- Можемо поволі рухатися у напрямку скверу, якщо хочеш, звичайно, - запропонував Ян.

Вони, не кваплячись, йшли до міського скверу. Він повів Магдиного ровера. Вона йшла поруч.

- Яне, пам'ятаєш нашу попередню розмову тоді коло озера?
- Так.
- Чесно кажучи, я не надто серйозно тоді ставилася до тих бесід про підземелля, хоча мала інтерес, як до міфу. Але після нашої розмови мені дуже захотілося самій увійти туди.
- Ти була там? – здивувався Ян.
- Так. Там я відчула таке, що й досі бракне слів й робиться моторошно.

Вони швидко дісталися міського скверу. Присіли на лавочці.

- Ти, заходила туди сама?

- Ні. Звісно, Клара не пішла. Ми зустріли там двох малих – хлопців, які часто лазять у підземелля. Один із них погодився провести мене з ліхтарем. І коли підвів мене до стіни із тими дивними знаками, сам вирішив пройтися далі. Потім я, дивлячись на стіну, почула, що хтось вийшов із бічного коридору і підійшов до мене. Не обертаючись, я говорила, гадаючи що то він. Та коли той хтось розвернувся і зник у темряві, я зрозуміла, що то не мій провідник, а Бог знає хто. Я відчула невимовний страх. Моя відвага кудись поділася, захотілося втікати. Ті потаємні коридори щось приховують. А ще там був кістяк – моторошні людські лишки, саме неподалік від того напису.

- Мабуть, не варто тобі було туди заходити, - розуміюче промовив Ян.

- Малий казав про якихось контрабандистів і братство. Ти знав про ці дивні речі, які кояться там? Між іншим, тих двох хлопців я бачила якось з тобою.

- Підземелля має стільки розгалужень, що можна не зустріти нікого.

- А братство – хто вони такі? – цікавилася дівчина.

- Я не знаю, чи там є якесь братство, - невпевненість видавала, що він говорить не все.

- Тільки не вдавай наївного, що нічого не знає. Я певна, що ти приховуєш від мене щось важливе, - Магда відчула, що Ян не зовсім відвертий із нею.

- Ти ж сприймеш мене за божевільного, коли я тобі скажу про все. Втім, мені байдуже, думай, що хочеш.

- Може, якби я не знала тебе, то й подумала б, що тобі чогось бракує.

- Те, про що почувеш зараз, маєш забути відразу ж після нашої розмови, бо я викриваю таємницю, яка може комусь вартувати життя, - якусь мить обоє дивилися один на одного, ніби бажаючи упевнитися в надійності кожного.

- Цього не знатиме ніхто, - пообіцяла Магда.

Ян вірив їй. Він ніколи б не довірив нікому іншому, окрім неї.

- Крім того всього, про що ти вже знаєш, у підземеллі живе один дуже старезний чоловік. Той старець ніколи не бачив сонця, бо сліпий відколи

пам'ятає себе. А років прожив так багато, що вже збився з їх ліку. Я випадково натрапив на нього, блукаючи темними коридорами. Не уявляю, як він давав собі раду там один... Старець оповів мені свої видіння, і мене охопив жах.

- Видіння? Про що?

- Вони стосуються нашого міста. Уяви собі, за кілька років тут коїтимуться страшні речі – люди втікатимуть з міста, інших вивозитимуть, інших вбиватимуть тут; наші діти ніколи не будуть мешкати у наших будинках, навіть у цьому місті. А Станіслав перестане бути і називатися „Станіславом”, - його очі були широко відкритими, здавалося, Ян і сам не вірить в те, що говорить.

- Те, про що ти кажеш, – співзвучне з війною, але ж вона далеко. То якесь марення. Може, старець щось і бачить в своїй уяві, та сприймати то за пророцтва, думаю, не слід. Хіба ж можливо, аби Станіслав перестав бути Станіславом? Для цього його треба зруйнувати, - розвивала свою послідовну думку Магда.

- Я ж казав, маєш право думати, що хочеш, - в голосі чулося розчарування від недовіри, висловленої Магдою.

- Вибач, я не хотіла образити тебе. Я вірю тобі. Але мене також цікавлять ті символи, написані на стіні. Мені здається, є якийсь зв'язок між ними та тим невидимим страхом, який з'явився, коли я розглядала їх. Знаєш, що дуже дивно, я знайшла ті ж самі символи у давній книзі, в бібліотеці Камінських.

- Он як. Розумієш, у це не слід заглиблюватися. Нам просто краще не знати їх значення. Це зло, яке здавна оселилося в підземеллі. Ритуали і символи того таємного братства не віщують нічого доброго, - стишивши голос, - говорив Ян.

- Ти ж казав, що не знаєш про існування всіляких там братств, - нагадала Магда юнакові, який вже й сам заплутався у своїх оповідках.

- Так. Я їх не бачив, тільки чув. Є одне „але” – до того братства входив Тадеуш Камінський.

- Той, що помер у кам'яниці на валах? Кажуть, брати Камінські здавалися такими схожими, що їх неможливо було розрізнити. Щоправда, цього я не знаю, бо ніколи не бачила Тадеуша. Тоді його вже не було в живих. Тож ті книги із окультними знаками могли належати йому. Граф ніколи не говорив на ці теми. Якщо все то правда? – Магда глянула на Яна, цієї миті їй подумалося, що можливо Ян збожеволів, і через те полишив навчання у семінарії...

Хлопець помітив у її очах співчуття і посміхнувся:

- Тобі шкода мене?
- Зовсім, ні. Після всього почутого можна тільки засмутитися.
- Ти ж сама хотіла дізнатися про все. Інакше я б ніколи не розповів того.
- Ти не винен. Те, що ти розповів, надзвичайно цікаво. Я й не здогадувалася, скільки таємниць існує навколо.

Тільки тепер Магді задавалося, що вона сходить з розуму, якщо вірить у такі нісенітниці. Вона пригадала про мапу:

- Там, у тій старій книзі я бачила давню мапу підземель. Тими коридорами таки можна дійти далеко за місто.
- Мапу? І на ній все позначено? – загорівся цікавістю Янек.
- Так, усі галереї й коридори. Їх багато, вони заплутані, немов лабіринт. Проте з усього я зрозуміла, що продовження мапи кудись зникло – його хтось відірвав, тому не видно всіх виходів.
- Дивно, професор запевняє, що всі мапи підземних коридорів втрачено, - засумнівався юнак.
- Не знаю, що там переконає професор, але я вже двічі бачила ту мапу, лиш не можу згадати, чи була вона ціла, як я дивилася її вперше. Тоді вона не представляла для мене особливого інтересу.
- Це дуже цікаво, якщо є вона, то не виключно, що може бути ще, - міркував хлопець.

Після розмови обоє знову мали над чим поміркувати. Магда почерпнула стільки нової інформації, що підземелля знову почало

асоціюватися у неї із міфом, огорнутим таємницею, в якій неостанню роль відігравав Тадеуш Камінський. Його не довелося бачити, проте він залишався загадкою, навіть після смерті.

Вона довго не могла заснути. Розмова вдень не давала спокою. Коли відкрила очі – стояла перед підземеллям. Тоді знялася у повітря і полетіла з неймовірною швидкістю звивинами підземних галерей. Несподівано Магда опинилася на поверхні. Йшла однією з вулиць, що видалися дуже знайомими, вона неодноразово бувала тут. Вздовж вулиці на шибеницях висіли тіла людей. Вони гойдалися на вітрі, а дерев'яні стовпи шибениць прикро рипіли. В повітрі поширювався сморід трупів, що розкладалися від задухи і спеки. Магда із жахом дивилася на страшне видовище, а тоді якісь постаті раптово з'явилися на її шляху і, схопивши за руки, вкинули у щойно викопану яму. Земля була мокрою. Магду запхали туди вниз головою, і в її очі, ніс, рот, почав набиватися мокрий ґрунт. Дівчина почала задихатися, видиралася з ями наверх, усвідомлюючи – якщо не вибереться, то задихнеться землею.

Вона прокинулася і збагнула, що то був тільки жахливий сон. То все через розмови і думки. Якісь дурниці заважають спокійно спати. В кімнаті панувала задуха. У серці дівчини оселився неспокій. Погана ознака, коли сниться сира мокра земля...

Вранці, за сніданком, Роза повернула доньку до реалій своїми балачками про бал у Потоцьких. Магда не надто переймалася тим, що має вдягнути на бал. Але ж матері хотілося, аби її донька виглядала найкращою. Цей вихід у світ мав відкрити перед Магдою двері нових можливостей, а найголовніше – шанс вдало вийти заміж. Пані Радек надавала цьому надзвичайно великого значення. Так було заведено. Після сніданку вирушили до крамниці „Фішера і К”, в якій завжди можна закупити досхочу різної матерії. Усю придбану там тканину одразу ж відвезли до кравців, що негайно взялися кроїти і шити.

Місто перебувало у ейфорії очікування славного балу у резиденції. Часу лишалося не так вже й багато. І усі заходилися готуватися до такої події.

Нещодавно містом прокотилася хвиля страйків, яка розпочалася ще минулого року на ватно-ватинній фабриці Мендельсона. Тепер були заворушення робітників шкіряного заводу Маргошеса. Вони завдали збитків Маргошесові. Проте, зараз все начебто затихло. Як на вигляд, то підприємець не був надто засмученим. Всі відразу згадали 1934р., коли впродовж року відбулося аж дванадцять страйків.

Повертаючись додому, Теодор Радек мав повно новин про усі події міста. Слухаючи батькові оповіді, можна було дійти висновку, що чоловіки більше пліткують за жінок. Всі жили в очікуванні. Жінки немов змагалися між собою, купуючи та шиючи сукні; чоловіки хизувалися престижним включенням їх до списку гостей.

Нарешті настав той день, в очікуванні якого останні тижні жило усе світське товариство Станіславова. Сім'я Теодора Радека прибула до двору Потоцьких у своєму „Латуріні” останньої моделі. Сьогодні до цього палацу у своїх найпрестижніших автомобілях: „Клемент”, „Воітуретта”, „Аеро 500”, „Мерседес” та багатьох інших моделях з'їхалися найвідоміші особи не тільки Станіслава.

У глибині двору височів палац Потоцьких. Магда хвилювалася, вона вперше їде на бал. Граф із дружиною вітали всіх своїх гостей. Здавалося, сама природа навколо засвідчувала урочистість такої події: золочене осінню листя контрастно поєднувалося із темними стовбурами, схоже до того, як жіночі сукні межували із чоловічими фраками. Запах диму і листя нагадував всім про пору надворі. Сріблясте павутиння „бабиного літа” мерехтіло у променях призахідного сонця. Осінь підфарбувала вечір усіма барвами, котрі нашлися на її палітрі.

Граф Камінський прибув раніше за Радеків. Він зі сторони стежив очима за тим, як ті виходили зі свого авто. Клара стояла поряд із батьком і відразу

оцінила своїм прискіпливим поглядом сукню Магди. Вона була чистого персикового кольору, що дуже освіжав увесь образ дівчини, додаючи іще більшої чарівності. Мереживо підкреслювало легкість і прозорість гарної фігури. Клара зауважила, що погляд батька спрямований туди ж, куди дивилася вона, – на Магду. Вперше в очах графа юна Камінська помітила захоплення і пристрасть, вираз його обличчя враз перемінився. Дівчина знову перевела погляд туди, де Потоцькі вітали Радеків. Відразу ж за Радеками прибув Фішер, той самий, чиї крамниці набули популярності та мали чималий прибуток з продажу тканин. Як тільки до двору прибули Маргошеси, юні красуні одразу ж звернули увагу на Станіслава Маргошеса – досить вродливого, показного та розумного молодого чоловіка, який тільки два дні тому приїхав потягом із Відня.

Усіх прибулих гостей запросили до зали, посеред якої стояли багато накриті столи. Декотрі зі страв мали екзотичне походження і вигляд, і не одразу можна було здогадатися, з чого їх приготували. Над усіма цими наїдками та напоями працювала велика кількість кухарів, керували якими угорець та італієць. Їх запросив сам граф Потоцький. Налиті соком плоди милували око, запрошуючи посмакувати ними. Тут усе панство вже могло досхочу роздивлятися одне одного: хто як вбраний, хто з ким прибув, хто як виглядає. Від блиску тканин і мерехтіння прикрас ледь не паморочилося в голові. Кожен з присутніх гордився своїм перебуванням у залі. Попри балачки про збитки Маргошеса, він тримався досить зверхньо, навіть удавано байдуже. Як завжди, точилися розмови про політику. Обізнані у таких питаннях висловлювали припущення щодо фашистського вторгнення і подальшого розвитку та перебігу подій внаслідок цього. Дехто із тих, хто брав участь у диспутах, спростовували такі твердження і мали переконання, що Станіслав, як і вся Польща, не відчує тиску Третього Рейху. Такі розмови не віщували нічого доброго, від них робилися незатишно. Поки чоловіки вдавалися до політичних дискусій, їхні дружини переймалися іншими темами, зовсім не дотичними до чоловічих бесід про комуністів чи фашистів.

Граф Камінський із дочкою підійшли до Радеків. Клара трималася дещо зверхньо. Смужка вуст звузилася і надавала презирства виразу її обличчя. Погляд графа спинився на Магді, від чого вона напружено стояла, наче напнута струна. Камінський посміхнувся самими тільки кутками вуст. Не могла відвести погляду від його очей. Граф мав на меті здійснити свій задум. Він відвів Теодора вбік. Роза невдоволеним поглядом провела їх обох – могли б хоч зараз не говорити про свій шпиталь. Тоді побачила пані Фішерову і пустилася до неї.

Клара скоса роздивлялася Магдину сукню зблизька. Тканина виявилася дорогою, тож не потребувала складності фасону. Рожевий колір розкішної Клариної сукні виглядав блідим поряд із персиковою барвою Магдиної.

- Тут стільки гостей. Всі так вишукано вбрані. Я така схвильована, Кларо, - Магда була щирою.

- Цього слід було сподіватися, - стримано вимовила Клара.

- Багатьох із присутніх тут людей я бачу вперше.

- Не забувай, що дехто не зі Станіслава.

- Так, я дійсно забула, - Магда окинула поглядом залу.

Здавалося, частина гостей зібралися не стільки для розваги, як радше для бесід про загрозу війни та неспокійні бунтівні часи, що сколихнули місто. Війна ж була далеко і не видавалася такою реальною загрозою. Звучали сподівання, що все минеться, а міфи про таємну зброю фашистів здавалися примарними; хоча нові німецькі „ікс-снаряди” начебто знищували усе живе в радіусі кількох сот метрів. Когось це насторожувало, та попри всі подібні розмови, що точилися у банкетному залі, у танцювальному вже лунала музика, яка кликала охочих до танцю. Бажаючі йшли насолоджуватися музикою. Деякі пари кружляли у танці.

Магда схилилася на поруччя і споглядала танцюючих. Ті, хто виявив бажання танцювати, спускалися парадними сходами на нижній поверх. Клара, здавалося, нудьгувала, поки її не запросив до танцю Фішер молодший. У дівчини з'явився звичний вогник у очах. Магда спостерігала за гордовитою

ходою Клари, навіть не помічаючи, що за нею стежить пара очей з протилежного боку.

Смакуючи вино, на все, що відбувалося унизу, з горішнього поверху споглядав Станіслав Маргошес. Молодий вродливий чоловік майже нікого не знав у цьому багатому товаристві, адже більше часу проводив у Відні, перебуваючи там на навчанні. Щойно вони прибули до Потоцьких, пані Маргошес відразу ж показала синові Магду. Він побачив здалеку дівчину, яка з-першого погляду йому сподобалася. Вона видалася трохи розгубленою і водночас привабливою. Не схожа до жодної з тих панночок, що їх знав Стас. Час від часу позирав у той бік, де стояла Магда Радек. Він розглядав дівчину здалеку і вже мав намір запросити до танцю.

Гості пожвавішали, дістали настрій від перших келихів вина. Магда обвела очима залу і зустрілася з парою очей, що дивилися на неї з протилежного боку. Тільки тепер зауважила молодого чоловіка, який занадто уважно і пильно розглядав її. Вона не знала, хто він, але він видався їй вродливим. У цей момент почула, що хтось торкнувся руки і взяв під лікоть. То був Адам Камінський.

- Можна запросити вас до танцю, панно?

Маргошес продовжував спостерігати за Магдою та графом Камінським. Магда дивилася на Камінського і все сильніше усвідомлювала, що не має сили опиратися тому магічному погляду, що так заворожував і полонив. Немов поринала у глибину тих очей. Погодилася, кивнувши головою. Збагнула, що занадто відверто дивиться у вічі цьому чоловікові, але не вміла дивитися на людей інакше, ніж просто у вічі. За мить вже спускалися сходами до танцювальної зали. Магда боялася спіткнутися від хвилювання під пильними поглядами присутніх. Відчувала, що ноги не слухаються, але міцна рука Камінського підтримувала дівчину.

Однією рукою Адам обхопив стан дівчини, а другою міцно стиснув у долоні маленьку руку. Ця пара відразу привернула увагу всіх. Пристрасть, з якою Камінський пригортав до себе Магду, аж випромінювалася, не

приховуючись від сторонніх. Услід за ними кружляли інші пари. Дехто перешіптувався, сяючи щасливими посмішками. Адамові зробилося байдуже до всього, що оточувало, до присутніх з їх беззмістовними і безглуздими балачками. Магда відчувала його гарячу руку на своїй спині та жар на долоні, яку він стискав у руці. Їй здавалося, що відбувається щось незбагненне, і це споглядають всі навколо.

Тео Радек здивовано спостерігав за дочкою та графом; а Роза неймовірно пишалася своєю чарівною дочкою, яка виглядала бездоганною у танці. Пані Радек гордовито стояла, зиркаючи, чи дивляться на її вродливу дівчинку.

- Чи не вперше у житті я отримав стільки задоволення танцюючи з такою вродливою панною. Тобі приємно танцювати зі мною? – Адам зазирнув їй у очі.

В його вустах це прозвучало скоріше, як ствердження, а не питання. Магда збентежено глянула на Адама і посміхнулася.

- Магдо, я дуже хочу, щоб сьогодні усі танці були моїми. Розумієш?

Магда була приголомшена. Вона вже передчувала, що почує таке, від чого запаморочиться у голові. Витримавши паузу, Камінський дочекався, коли закінчиться танець. Після танцю пари розбрелися. Тільки Камінський продовжував тримати Магду посеред зали. Міцно тримав гарячою рукою за спину. Вони стояли так, під тягарем поглядів, спрямованих на них. Магді зробилося ніяково, що всі дивляться на неї. Дівчина ніколи в житті не почувалася так, як цієї миті. Музиканти почали грати польку. Простір навколо них знову заповнився танцюючими. Магда, наче пір'їнка, підхоплена вітерцем, кружляла в танці, цілковито піддаючись проводові графа. Стас Маргошес не зводив очей з танцюючої пари. Йому дедалі більше подобалася юна Радек.

- Ти виглядаєш наляканою і досі не сказала ані слова. Пробач, але я не хотів втрачати нагоди потанцювати з найгарнішою дівчиною. Між іншим,

Клара розповіла, що тоді у підземеллі тебе щось налякало. То правда? – Камінський пильно і проникливо дивився в очі Магді.

- Ні. Мене нічого не злякало, - стиха відповіла, ховаючи очі від його пекучого погляду. Цієї хвили нагадувала малу дитину, що чимось завинила і боїться зізнатися.

- Мені б не хотілося, аби щось вразило тебе, - він всміхнувся у вуса, а тоді позирком обвів залу, - поглянь, Магдо, всі дивляться тільки на нас.

Вона навіть не наважувалася підвести очі і глянути навкруги, немов прикипіла очима до його плеча. Тільки ствердно кивнула головою.

- Знаєш, чому вони так дивляться на нас?

- Не знаю...

- Вони бачать пристрасний танець. Бачать, що полум'я почуттів охопило мене. Аж хочеться пригорнути тебе...- він міцніше притиснув її до себе, аж до непристойності.

Схилився до самісінького вуха і заговорив спокійно та впевнено: - „Я проситиму тебе стати мені дружиною до того часу, поки ти не погодишся”.

Такої відвертості Магда не сподівалася. Невже все важливе відбувається так не очікувано і незвично? Може, він жартує? Та подібні жарти в такому оточенні видавалися нереальними і неприпустимими. Але дивували також слова графа про підземелля.

- Бачу, мої слова занадто вразили тебе. Вибач за відвертість, але не хочу приховувати своїх намірів. Не хотів обговорювати це з кимсь з твоїх близьких без твоєї згоди. Звісно, я зрозумію, якщо ти відмовиш мені, та не втрачатиму надії.

Магда дивилася на Адама, немов намагаючись збагнути зміст його слів і второпати, чому таке відбувається із нею. Що ж вона має відповісти йому? Магда мовчала. Він зупинився і стиснув її руку у своїй так, що відчула легкий біль. Якби цієї миті хтось наважився зазирнути у її розбурхану душу, то побачив би неспокій, що оселився там і вихор почуттів, який здійснюється всередині. Невже так справджуються найпотемніші мрії? Цей чоловік

змусив її забути про спокій. Його слова долітали до свідомості, ніби з якогось іншого простору і часу, все навкруги більше здавалося сном, аніж дійсністю. Чоловік, якого знала з дитинства, з'явився після кількох років відсутності у Станіславі, щоб запропонувати їй одруження. Чи ж це можливо? Збентежено стояла навпроти чоловіка, який щойно зробив неймовірну пропозицію і не знаходила відповіді у своїй голові. Відчувала, як почергово то блідне, то червоніє її обличчя. Лиш тепер усвідомила, що їй нецікаві інші чоловіки і вона зрозуміла – дасть згоду графу. Суперечливі думки крутилися в голові. Вона пригадала, скільки думала про нього, відколи побачила. Їй у душу запали і голос, і погляд Камінського. Досі ніхто не змушував Магду так ніяковіти і хвилюватися, як це стається у його присутності. Мабуть, те, що коїться в її душі, називають коханням. Безладдя думок заважало зосередитися і прийняти якесь рішення. Боялася глянути навколо, бо відчувала зацікавлені і прискіпчиві погляди присутніх. Знову лунала музика, кличучи до танцю. Магда підвела очі – граф чекав відповіді.

- Я згідна – ледь чутно, зате впевнено сказала Магда.

Камінському не треба було повторювати двічі те, що він чекав почути бодай раз. Він несподівано для всіх, а найбільше для Магди, опустився на одне коліно перед своєю обраницею і обпик пристрастю цілунку її руки. Всі довкола завмерли від побаченого.

Клара, для якої таке поведження батька було неприйнятним, вражено дивилася на графа і подругу. Батьки Магди – Тео і Роза не могли второпати, чого так дивно і незрозуміло поводить себе Камінський, танцюючи з їхньою донькою. Вони й не припускалися думки і не уявляли, що граф запропонував Магді стати його дружиною. Коли отямилися, то нарешті зрозуміли, що відбулося насправді. І, хоча від графа Камінського ніхто не чекав такого не передбачуваного кроку, Радеки виглядали водночас збентеженими і задоволеними. Усі подальші розмови звелися до обговорення вчинку Адама. Висловлювалося навіть припущення, що Радеки знали про плани

Камінського і давно дали свою згоду. Пані Маргошес виглядала ображеною, оскільки мала певні сподівання щодо Магди та свого Станіслава.

Усі танці вечора Камінський не відпускав Магду ні на мить. З кожним танцем відстань між ними зменшувалася. Магда відчувала, як палко пригортає її до себе Адам. Страшно і водночас приємно почуватися жаданою. Все наче уві сні: бал, танці, пропозиція вийти заміж. У цей вечір несподівано перетворилася у наречену Камінського. Хвиля солодких передчуттів накочувалася на неї.

Всі гості роз'їхалися по домівках з останньою новиною – граф Камінський одружиться з Магдою Радек.

Магді наснився дивний сон. Начебто стояла у своїй кімнаті перед картиною. На малюнку бачила гори, на яких паслися вівці. Вівці більше скидалися до білих кучерявих хмар, які спустилися з неба. Відтак несподівано вона опинилася у просторі картини. Вже стояла на горі, а вітер грайливо куйовдив її волосся. Довкола все гейби вкрилося легким туманом. Магда озирнулася навкруги і побачила, як з лісу вибігли вовки. Їх було кілька. Чорні, як ніч, хижі вовчі очі горіли лютим вогнем. Звірі подалися до білих овець-хмаринок, які безтурботно й спокійно паслися на полонині. Дівчина чомусь вирішила, що здатна порятувати безпечних тварин від хижаків, тому стрімголов подалася на перетин шляху вовкам. Бігла так швидко, як тільки можна мчати уві сні. Звірі, побачивши дівчину, спинилися. Магда відчула в собі неабияку силу. Кинувшись на вовків, почала хапати їх за горлянки. Розгублені вовки стали зменшуватися і зникати...

Дівчина розплющила очі, здивована сном. Сонце стояло вже високо. Сон вже не видавався страшним. Лежала, пригадуючи все, що відбулося напередодні і думала, як незвично почуватися нареченою. Крім того, не абикого, а самого графа Камінського. Тепер будь яке сновидіння могло видатися правдивішим за реальні події.

Відображення у дзеркалі залишалось звично знайомим – від цього, на її думку, вона не погарнішала: те ж бліде обличчя в обрамленні темного волосся, яке спадало на плечі, завиваючись легкими хвилями.

Коли Магда нарешті з'явилася у вітальні, виявилось що вона снідатиме сама. Дівчина намастила хрусткі грінки вишневим джемом, і думками полинула кудись надто далеко, щоб відразу почути дзенькіт телефону. Слухавку взяла Ганна. Телефонував Камінський. Спершу Магда не могла навіть збагнути, про що ж їй говорити з графом. Від хвилювання ледь не вдавилася шматком грінки. Ошелешено слухала, як Камінський запрошує її повечеряти з ним у „Едісоні” цієї п'ятниці. Вона погодилася, ледь витиснувши з себе глухе: - „Так”. Збентежена Магда не могла усвідомити, що все відбувається в її реальності.

Після того, як Адам поклав слухавку, донька, що чула коротку розмову графа, не могла збагнути, як трапилося так, що подруга враз стала нареченою батька. Клара серйозно спитала в батька:

- То ви все вирішили? І це рішення не підлягає змінам? – вона все іще не вірила у серйозність намірів графа.
- Кларо, невже можна жартувати з такими речами? – він глянув на неї з таким же скептичним виразом обличчя, як вона дивилася на нього.
- Це якийсь дивний і безглуздий випадок. Хіба може моя подруга бути вам за дружину. Це нечувано, - з обуренням у голосі промовила Клара.
- Я не вбачаю у цьому нічого, ані дивного, ані безглузлого. Врешті-решт, я маю право приймати власні рішення щодо особистого життя. Гадаю, Кларо, це цілком зрозуміло, що я не радитимуся з тобою з приводу того, з ким мені одружуватися, - твердість його голосу була надто переконливою, щоб сумніватися щодо намірів графа.

Камінський, не присідаючи до столу, допив свою каву. Після чого, взяв плаща і капелюха й, зиркнувши в бік Клари, що залишалася стояти, прихилившись до стіни і не зводячи очей з батька, пішов до вхідних дверей.

Ті почуття, які несподівано оволоділи Кларою, викликали в її душі суперечливі сум'яття. То була суміш ревності, нерозуміння і здивування. Невже можна ділити любов батька ще з кимсь, тим більше, коли це до того ж - подруга! Ось це ніяк не вкладалося у свідомості дівчини. Вона зневажливо глянула на знімок, де випускниці Станіславської дівочої гімназії стояли і щиро всміхалися зі світлини. Як міг батько так вчинити із нею!? Клара не могла змиритися з такою новиною. Вона зненавиділа Магду за те, що мусить ділити любов батька із нею. У неї перед очима зринала постать дівчини у персиковому на балу.

П'ятниця настала швидко. Магда від ранку хвилювалася через передчуття чогось невідомого, вона мимоволі гризла свої нігті, не знаючи, куди подітися. Вона намагалася уявити собі цей вечір. Час від часу, зазираючи на своє відображення у дзеркалі, дівчина міркувала над тим, про що вони розмовлятимуть з графом.

Коли авто Камінського зупинилося навпроти воріт, їх відразу ж відчинили, і яскраво-червоний „Аеро 500” в'їхав у двір. Адам швидко піднявся сходами до вхідних дверей, які відчинила Ганна. Служниця провела графа до вітальні, куди одразу ж з'явилася пані Радек. Роза виглядала так, наче то у неї мало бути побачення. Як завжди, елегантна Радек лагідно привітала Камінського:

- Вітаю вас, графе. Питимете каву, чи може бажаєте щось міцніше? – поцікавилася Роза, опускаючись на канапу.
- Дякую, але я сподіваюся покуштувати всього у „Едісоні”. Боюся, що після вашої надзвичайно смачної кави, їхня видаватиметься мені вкрай без смаку. Між іншим, Тео просив попередити, що спізниться.
- Щось трапилося?
- Пані Фішєрова занедужала. Тож пан Фішєр приїхав по Тео до шпиталю.
- То серйозна хвороба?
- По правді - не знаю, та гадаю, що немає нічого страшного.

Тим часом на другому поверсі Магда ніяк не зважувалася полишити свою кімнату. Звідкись дістала незрозумілий страх, що не дозволяв їй піти до вітальні. Вона продовжувала дивитися на своє відображення у дзеркалі. Звідти на неї споглядала дівчина, вбрана у вишукану чорну сукню, яка підкреслювала тонку талію. Закручені у два рогалики коси надавали округлості худому, дещо наляканому обличчю. Парфуми, що мали гіркувато-солодкий тонкий аромат, довершували неповторний образ Магди. Своїми тонкими пальчиками пощипала обличчя, щоб воно хоч трохи зарум'янилося і, глибоко вдихнувши, немов збираючись пірнати, все ж вийшла з кімнати.

Граф обернувся, почувши, що відчинилися двері. Магда стояла в дверях і невпевнено посміхалася. Адам зробив крок назустріч схвильованій панні, що навіть забула привітатися, і зробив це першим:

- Моє шанування, люба Магдо, - губами ледь торкнувся тендітної руки дівчини.

- Вітаю вас, графе, - ледь витиснула Магда, злегка опустивши очі.

Роза, споглядаючи це вітання зі сторони, вельми раділа з того, що доля доньки у таких надійних руках. Здавалося – Магда не знає, як їй триматися з графом. Камінський бачив збентеження дівчини. Він взяв її попід руку і відпровадив до дверей. Роза провела їх до передпокою:

- Бажаю вам гарно провести вечір.

- Дякую, пані Радек. Бувайте здорові.

Водій Камінського, як завжди, читав свіжий номер „Омнібуса” в очікуванні графа. Вже сидячи в авто, Камінський взяв Магдину руку. Вона ще більше зніяковіла від його дотику. Адам лукаво посміхнувся тонкою смужкою чорних вусів. Відчував, як тремтить рука дівчини.

- Ти занадто хвилюєшся, - зауважив він, стискаючи її руку.

- Хіба ви б не хвилювалися? – наважилася глянути у його очі.

- Справді. То ти не шкодуєш?

Магда мовчала і думала, чи повинна вона шкодувати через свою згоду вийти за Камінського. Вона не може відповісти, бо навіть не знає, яким є

кохання насправді. Граф Камінський несподівано з'явився в її житті і полонив усі почуття дівчини, що не любила досі жодного чоловіка. Мимоволі став чоловіком мрії, чоловіком, якого знала змалку. Це уподібнилося якомусь шаленому вихору, який невтримно несе кудись у невідомість. Магда почувалася щасливою і водночас розгубленою. Якесь нерозуміння того, що діється, панувало в думках юної Радек. Але щось у Камінському видавалося незвичним і чужим для Магди. Вочевидь – роки життя у далекій Аргентині зробили його інакшим. Та незбагненна інакшість вчувалася в усьому: в рухах, погляді, бесіді, манері поводження загалом. Магда мала враження, ніби за знайомим обличчям криється чужий незнаний чоловік.... І, мабуть, це найбільше і вабило її до нього - знайомого незнайомця. Магда не могла відмовитися від кохання Адама. Вона звела очі на нього, і у тому погляді Камінський прочитав очікувану відповідь. Магда ж побачила, як за завісою кремезної статури причаїлася пристрасть неймовірної сили. Його посмішка, очі, що палали дивним вогнем, потиск руки – усе виявляло внутрішню силу його почуттів і жагу життя. Він часто бачив смерть – чи не тому відчував її невідступну присутність поруч. Здавалося – від нього самого віє смертю. Хоча в його розмові ніколи не йшлося про смерть.

Адам не приховував свого бажання якнайшвидше одружитися з Магдою. Але в панночці, котру бачив перед собою, дотепер жила та маленька дівчинка, яка завжди вагалася. Граф витягнув з кишені малесеньку коробочку із замшу і простягнув Магді. Вона побачила надзвичайно вишукану коштовність – каблучку, оздоблену невеличкими сапфірами. Здавалося, Магда боялася поворухнутися.

- Чи подобається перстень моїй нареченій, - поцікавився граф.

Тоді вийняв каблучку з упакування і вдягнув його на палець серця лівої руки Магди, що приголомшено дивилася на Камінського, сповнена сум'яття і нерозуміння. Тільки тепер вона помітила на руці графа масивний перстень з великим сапфіром. Раніше Камінський не носив ніяких блискіток, мабуть також не любив коштовних витребеньок. Сині камінці, що виблискували в її

каблучці, немов випромінювали якесь внутрішнє сяйво. Камінський бачив, що дарунок її приголомшив.

- Це занадто, графе...

- Що занадто? – вдаючи, що не розуміє, до чого веде Магда, перепитав Адам.

- Занадто коштовна річ, щоб...

- Тсс, - затулив пальцем її вуста Камінський, - це ти занадто коштовна, а це... це просто гарна цяцька, котра є дрібною дурничкою – нічим порівняно з тобою. Ти - найкоштовніше, що може бути, - він дивився просто у вічі Магді, яка відчула, як пересохло у неї в роті.

- Ця краса просто таки створена для твоїх рук. Що ж, нам вже час рушати, - водій завів авто.

Будинки у променях призахідного сонця здавалися сьогодні напрочуд незвичними. Надвечірнє місто немов перебувало в очікуванні чогось небуденного.

Граф Камінський і Магда Радек прибули до Пасажу Гартенбергів, в якому нічого не змінилося із 1904 року, коли відчинилися двері для перших відвідувачів. Тут завжди панувала розкіш. Кілька разів Магді доводилося бачити, як сходами до фешенебельного ресторану підіймалися багато вбрані пари. Вона тоді й уявити не могла, що невдовзі увійде туди, до того ж - із графом Камінським. У фойє урочистими блискітками мерехтливих бризків води гостей зустрічав фонтан. Престижне товариство Станіслава полюбляло відвідувати „Едісон”. Цієї миті Магда хвилювалася не менше, ніж на прийнятті у Потоцьких. Вони поволі підіймалися сходами, залишивши шум фонтану позаду. Їх зустрів кельнер, який відразу ж провів до столика, що його замовив Камінський. Неяскраве тьмяне світло надавало затишку атмосфері ресторану. Граф вітався з деким із присутніх легким порухом голови. Жінки, які сиділи за столиками, з неприхованою цікавістю роздивлялися супутницю графа. Магда відчувала на собі ті оцінювальні позирки, від котрих хотілося кудись сховатися. Багато хто із присутніх був у

Потоцьких. Переважно то - якісь власники мануфактур та адвокати з дружинами. Столик, замовлений Камінським, стояв у затишному місці. Але то не було в ложі для інтимних розмов. Здавалося, граф волів, аби всі дивилися на них і заздрили. Магда присіла на стілець обережно, наче остерігалася, що він ось-ось впаде разом із нею.

За два столи від них вечеряли Стас Маргошес із Марком Шиманським – сином муніципального судді. Ці двоє також не залишили поза увагою появу Камінського, крім того у супроводі Магди Радек. Марко зиркнув туди, куди було спрямовано погляд Маргошеса. Шиманський вловив у очах приятеля якесь захоплення із домішками гіркоти розчарування. З такими залишками надії дивляться на жінку, коли розуміють, що вона належить іншому.

- Треба сказати, що граф Камінський приголомшив всіх, зупинивши свій вибір на цій юній особі, - хитрувато, з іронічною нотою у голосі, промовив Шиманський і надпив вино.

Маргошес глянув на приятеля, вловивши інтонацію Марка і, розуміючи, куди той веде. Стас надав собі байдужого виразу обличчя:

- У даному випадку не скажеш, що він одружується через батьків спадок, - зауважив Маргошес.

Але його погляд притягував столик, за яким сидів Камінський із супутницею. Йому було добре видно її витончений профіль, що виглядав занадто досконалим. Тільки вдруге у житті бачив Магду попри те, що Маргошеси давно знаються з Радеками.

- До речі, у Камінського є красуня донька. Я навіть мав честь потанцювати із нею у Потоцьких.

- Так, місто таки живе і смакує цією подією, наче, крім балу у Потоцьких, немає більше радощів у житті. Тепер не можуть наговоритися про витівку Камінського, - з якимсь роздратуванням у голосі говорив Стас, смакуючи вино.

- А чим же ж ще жити цим міщанам, які тільки й чекають нагоди, аби поласувати якимись плітками, чи похизуватись одне перед одним. Це

містечкова удавана люб'язність, що тільки й чекає, щоб вгризтися у спину. Гадаєш, багато хто любить Камінського? Надто, за його успіхи.

Маргошес слухав Шиманського не дуже уважно, раз у раз зиркаючи в бік Магди, чим дуже розважав приятеля, який бачив, що з її появою Стас змінився. Маркові було до вподоби спостерігати, як Маргошес захопився молодою особою. Він навмисно починав розмови про воєнні настрої у Європі та комунізм, що насувається з протилежного боку. Шиманський розумів, що розмовляє сам з собою, бо приятель перейнявся кимсь іншим, але Марк мав веселу вдачу, тому не ображався. Він із задоволенням спостерігав за Маргошесом, намагаючись вгадати його думки.

Стас завжди уявляв собі Магду зовсім не такою, котру побачив у реальному житті. Та особа, яку бачив в уяві, тепер більше асоціювалася із Кларою Камінською – дещо зарозумілою, пихатою красунею заможних батьків.

- Хотілось би бути на місці графа Камінського? – іронічно поцікавився Шиманський.

- Можливо, - зупинивши свій зір на усміхненому обличчі приятеля, відповів Станіслав Маргошес і взявся за курку під гострим соусом.

- Звісно. Я б теж не відмовився, - вдоволено потягнув вина з келиха.

Маргошес зиркнув на Марка і той вловив невдоволення в його погляді. Шиманський прославився своїм гультайством на все місто, проте, як не дивно, але такі ловеласи дівчатам до вподоби. Попри те, що зовні Марко не виглядав неабияким красенем: круглі окуляри надавали кумедного виразу його обличчю; він був популярним серед молодих панянок. Надто, коли Шиманський, напустивши на себе розумного вигляду, починав цитувати давніх філософів - молоді аристократки просто таки мліли. Особливе враження справляв на тих, які в своєму житті, окрім цього підтоптаного кавалера, не спілкувалися з іншими чоловіками. Але Шиманський мав рису, яка дуже не подобалася Маргошесу, навіть драгувала – той не пропускав

можливості поглузувати з когось, похизуватися самозакоханістю і розумним видом. Щоправда, при Стасові він стримував потік своєї свідомості.

Поруч з графом Камінським Магда намагалася триматися справді дорослою жінкою, хоча виглядала досі по-дитячому. Як могла, стримувала своє хвилювання, його могли видати хіба що руки. Вона неспокійно перебирала пальчиками мереживо скатертини. Коли кельнер – не надто молодий чоловік із сивим волоссям та улесливою посмішкою, підійшов до столика, за яким сиділи Камінський та Магда, і, вклонившись поцікавився, що замовлятиме вельмишановне панство. Кожен порух цього чоловіка скидався на дивовижний рух у танці. Посмішка не сходила з його вуст весь час, поки граф казав йому, чого бажає, ретельно вислухавши перед тим меню ресторану, запропоноване цього вечора. Кухня „Едісона” славилася своїми стравами, географія яких була досить таки розмаїтою. Кельнер приніс тацю, на якій було справжнє мадярське вино, швейцарський сир, бринза в оливковій олії з горішками усіх сортів та самими оливками і креветки під пряним соусом та салат по-сербськи. Камінський дістав з кишені свої цигари. Кельнер, немов танцював довкола столу, розставляючи все на свої місця. Він повідомив, що гаряче невдовзі приготують, то будуть завиванці з курячим філе під грибним соусом по-далматійськи.

Кава, тютюн, прянощі вважалися вишуканими і дуже дорогими, не кожен міг дозволити собі смакувати ними досхочу, подекували, що власник „Едісона” не цурається послуг контрабандистів і бере у них товар за дешевшою ціною. Попри такі балачки, ресторація не втрачала престижу і популярності. До ресторану переважно приходила постійна клієнтура. Говорили також, що там можна було замовити і більш пікантні послуги.

- Як тобі тут? Подобається? – спитав Камінський в юної Радек, що сиділа напруженою, мов на голках і не наважувалася торкнутися бодай чогось, що на столі.

- Гарно. Тут дуже гарно. Я ніколи тут не бувала.

- Покуштуй вина, - запропонував Адам, вказавши на повний келих.

Магда боязко взяла свій келих і піднесла до вуст пурпурово-червоне «Токау». На смак вино виявилось терпким зі стійким ароматом стиглого винограду. Справді божественний напій розлився всередині туманом запаморочення. Відчула, як зарум'янилися щоки і почувалася вже більш розкуто; очі засвітилися від п'яного вина. Кожен наступний ковток залишав голову світлою, наливаючи ноги ніби свинцевою важкістю. Камінський оповідав своїй обраниці про ті країни, в яких йому довелося побувати так, що в її уяві зринали яскраві картини тих місць. Магда пила вино, слухала неперевершені розповіді графа, і чимраз сильніше він западав їй у душу. Його риси, хрипливатий голос, примружені очі, їх демонічний погляд, жести рук, що ними супроводжував свою бесіду, – в усе це дівчина закохувалася щомиті. Серце калатало сильніше від самого усвідомлення, що невдовзі він стане її чоловіком.

Мелодії, що їх награвали музиканти, створювали особливу настроєву атмосферу, надто - скрипаль, який зачаровував запальною музикою. Дівчина поринала у незнаний новий світ почуттів. Під усю цю музику до їхнього столу було піднесено „Богемську з вогником” каву. У напівтемному інтимному освітленні, це виглядало дивовижно казково. Магда дивилася на все це, ніби потрапивши у дивовижну казку власного дорослішання.

Вже, коли довелося йти, Магда, підвівшись з стільця, відчула - діє сила вина. Граф обхопив супутницю за стан і вони вийшли з ресторану. Маргошес провів їх поглядом аж до виходу, вже зовсім не чуючи балаканини Шиманського.

В авто Камінський сидів так близько, що вона відчувала його жар своїм стегном. Від цього її тілом пробігло легке тремтіння. Магда спробувала злегка відсунутися, але граф обійняв її стан і притягнув до себе. Другою рукою, самими лише пальцями взяв дівчину за підборіддя і повернув обличчям до себе, тоді пригорнувши дужче до себе, не відриваючи пильного погляду від Магдиних здивованих очей, пристрасно поцілував у уста. Машина рушила з місця, і Магда усім тілом подалася до Камінського, не

заплющуючи широко розкритих, ніби заворожених очей. Цей, перший у житті Магди, цілунок виявився більш п'янким, ніж спожите перед тим вино. Запаморочливо солодка мить для обох – Камінський відчував жар молодого тіла, яке розпалювало у ньому пристрасть, збуджувало і вабило. Навколо наче зникло все; реальність - це вони обоє, більше нічого. Магда не мала сили опиратися обіймам цього чоловіка, навпаки – мимоволі сильніше притискалася до Адама. Граф нарешті спромігся відірватися від запаморочливо звабливих вуст Магди, подолавши у собі бажання насолодитися якнайбільше. Не випускаючи дівчини зі своїх обіймів, сказав, що весілля відбудеться в листопаді. Магда приголомшено дивилася на Камінського з ледь відкритими після цілунку вустами. До тієї урочистої події лишався тільки місяць часу...

Місто знову зажило життям приготування до весілля Камінського. Дружини заможних і поважних адвокатів та докторів вкотре отримали нагоду придбати та пошити сукні і поповнити свої скриньки для прикрас новими коштовностями. Для Магди життя враз перемінилося. Вона побачила зміни довкола себе: люди, місто, настрої – все видавалося іншим. Дівчина намагалася намалювати у своїй уяві картинку свого майбутнього подружнього життя. Проте у розбурханій передчуттями та хвилюванням уяві не знаходилося бодай чогось приблизного до бажаного видіння. Тож питання: „Як воно - бути дружиною графа Камінського?” – лишалося відкритим. Чимало жінок заздрили Магді. Ще б пак! Камінський – відомий у докторських колах, навіть за кордоном, а про його статок годі й мріяти. І, попри усі відомості про нього, граф залишався загадковою особистістю, що не впускала у приватне життя нікого. Отже, стан, в якому перебувала Магда в період приготування до весільних урочистостей, скидався на невагомість. Різкі перепади настрою полягали у чергуванні незбагненого суму і страху перед невідомим із незрозумілою радістю.

Іноді, коли Магду сповнювала незбагненна тривога, дівчина збиралася і йшла, аби податися містом. Такі прогулянки розвіювали внутрішній

неспокій, повертаючи душевну рівновагу. Одна із таких прогулянок випала у негоду. Магда бачила перехожих, які, зіщулившись поспішали до сховку від дощу. Здійнявся прохолодний вітер, що цілком природно для тієї пори року. Магду пройняло холодом, і вона відчула, що вдягнена не зовсім тепло. Тієї миті, коли вже мала на думці податися додому, повз неї тінню проминула постать чоловіка, котрий видався їй знайомим. Дівчина озирнулася услід сутулій фігурі перехожого, зодягненій у довгий плащ, мокрий знизу від калюж, і впізнала Яна. Він вже був на протилежній стороні вулиці. Магда перейшла дорогу і, прискоривши ходу, наздогнала хлопця. Той квапився і швидко прямував вулицею, навіть не обминаючи калюж і не помічаючи нікого навколо себе. Вона торкнулася його плеча:

- Яне, - назвала його, і він спинився.

Коли обернувся, то її вразило змарніле до чорноти обличчя, на якому очі видавалися надміру великими, а бліді губи розтягнулися в якійсь неприродній посмішці. Таким Магда не бачила Яна ніколи.

- Магда? І куди ж ти прямуєш під таким холодним дощем?

- Те саме я хотіла спитати у тебе, - відповіла Магда.

- Нікуди, йду собі навмання, куди ноги заведуть. Пробувала так робити? Якщо ні, то раджу – можна виявити для себе щось несподіване, - загадково промовив юнак.

- Справді? Ніколи б і не подумала. Хоча, по правді, я так само ходжу зараз без конкретної мети. Але щось дуже повіяло зимою, тож маю намір йти вже у тепло.

Магда розмовляла із Яном, а сама подумки намагалася збагнути його. Він немов з'явився з інакшого виміру, з якогось невідомого їй світу. Ніщо в ньому не нагадувало знайомого їй колись життєрадісного Яна. Їй хотілося поділитися з ним новиною про своє майбутнє заміжжя, та щось стримувало дівчину.

- Знаєш, я не можу розповісти щось цікаве про себе. Може, ти скажеш, як твоє життя? – поцікавився хлопець.

Магда на мить завагалася, чи слід казати йому про Камінського, та все ж зважилася:

- Граф Камінський бере мене за дружину.

Ян, почувши таке, немов трохи перемінився у лиці: брови зішлися до купи, він напружено думав над почутим щойно. Магда здивовано спостерігала за незвичною реакцією на її слова. В його погляді вловила щось, від чого зробилося моторошно. Що ж змусило його так замислитися і перемінитися у обличчі? Він виглядав так, наче отримав жахливу звістку про смерть когось із близьких родичів. Це налякало дівчину.

- То кажеш, ти щаслива?

- Що за дивне питання, Яне? Кожна дівчина щаслива від того що, стала нареченою, - удавано спокійно відказала Магда, хоча той сумнів, що прозвучав у питанні хлопця, насторожив.

Здавалося, ніби він знає щось таке, чого не знають інші. Тепер вже й сама засумнівалася, чи є щасливою з усього, що відбувається із нею. Які підстави має говорити таке цей дивак? Яке право має наганяти на неї сумніви й неспокій?

- Гаразд, не буду затримувати тебе. Дивись, не застудися і пильнуй себе. Навколо так багато недоброго, - задумливо проказав Ян і припідняв комір плаща.

Важкі краплі стікали по його обличчю, обпікаючи шию холодом. Дощ подужчав. Юнак глянув на похмурі хмари, тоді сумно всміхнувся до співрозмовниці, яка розгублено дивилася на нього, і пішов собі.

- Бувай здоров... – тихо промовила Магда, споглядаючи услід постаті, що швидко віддалялася.

За ним таки тягнувся шлейф журби. Сум і сумніви враз огорнули думки дівчини, яка вже подумки шкодувала, що наздогнала Яна. Крім тривоги, у серці від цієї беззмістовної бесіди нічого не залишилося. А ще переконаність у тому, що він таки збожеволів. Яку тривогу довелося пережити батькам, які з дитинства оточували його увагою та багатством. Все: освіта, статок

давалися для того, щоб він замкнувся у власному світі. Невже той світ може бути тут схований під бруківкою, під вулицями, будівлями?! Магда мимоволі опустила погляд на мокру блискучу бруківку, у щілинах між якою текли сотні потічків води. Відчула, що тремтить, немов у пропасниці. Може, таки встигла застудитися? Слабкість враз оволоділа її тілом. Несподівано відчула, що наступної миті впаде просто на бруківку. В дитинстві з нею таке вже ставалося. Тоді вона зненацька втрачала свідомість. Магда притиснулася спиною до стіни будинку, коло якого стояла.

Коли нарешті отямилася, побачила, що лежить на канапі у незнайомому кабінеті. Не могла збагнути, як потрапила до цієї кімнати. Поглядом намагалася знайти щось, що могло б дати зрозуміти, де вона опинилася. Почула чийсь кроки. Хтось відчинив двері і увійшов до кімнати. Над нею з'явилася голова молодого пана, який виглядав стурбованим. Він посміхнувся, зрозумівши, що вона таки прийшла до себе. Дівчина спершу не зрозуміла, звідки знає цього чоловіка. Була впевнена, що вже десь бачила його. На Стаса Маргошеса, (саме він стояв тієї миті перед юною Радек), дивилася пара здивованих синіх очей, в котрих вимальовувався великий „знак питання”. Магда поворухнула рукою і з превеликим жахом зрозуміла, що лежить під ковдрою у спідній білизні. Її обличчя враз стало густо червоним від сорому та ніяковості.

- Нарешті ви опритомніли. Я не знав вже, що мені робити. Тепер я розумію, що якась невідома сила спонукала мене поїхати додому саме тією дорогою. Боюся думати, що ви б залишились там сама у неприємному стані.

- Справді? То я знепритомніла? Дивно, востаннє зі мною таке було у дитинстві... – тихо промовила Магда.

- Вибачте, що довелося вас роздягнути, та я змушений був розтерти вас оцтом з водою, бо до того ж ви мали нагоду згоріти від жару. Ваше тіло палало від високої температури.

- Дякую. Але я маю велике бажання вдягнутися. Чи могли б ви вийти, пане... – Магда не могла пригадати, хто він.

- Вибачте, я не назвався – Станіслав Маргошес.
- Маргошес?... – Магда знову почервоніла, невже довелося познайомитися з красенем Маргошесом за таких дурнувятих обставин?

Маргошес посміхнувся і вийшов. Вкрай збентежена і схвильована Радек поспіхом вдягалася, згораючи від сорому, що Стасові довелося бачити її слабкість. Краще б то був хто завгодно, тільки не Маргошес. Стас в той час стояв за дверима кабінету і думав, що бачив Магду такою гарною у своїй безпорадності. Поки вона вдягалася, він зателефонував Камінському, щоб той приїхав по свою наречену і замовив теплого чаю з цитриною. Коли з'явився служник з тацею, Маргошес вийняв з серванту пляшку з бальзамом – густою настоянкою цілющих карпатських трав на спирту і додав до чаю. Служник пішов, а Стас із чаєм увійшов до кабінету. Магда напружено сиділа на канапі і від хвилювання не знала, як їй триматися. Така безглуздо дурна ситуація. І що за невдала думка була вийти сьогодні з дому. Кабінет Маргошеса розташовано поміж інших кімнат, тому тут не було вікон, отже, не видно, як дощ лив, мов з відра.

- Пийте чай. Він помічний у таких випадках, - припрошував свою гостю Стас.
- Дякую за вашу турботу. Вибачте, що я завдала вам стільки клопоту... - винувано виправдовувалася Магда.

- Що ви, мені приємно, - він казав правду, - крім того, вперше на практиці довелося застосувати свої знання з медичних курсів, що їх вчили в університеті. Між іншим, я повідомив графа. Він невдовзі приїде по вас.

Далі розмова не йшла, обоє мовчки смакували чай і кожен обмірковував щось своє. Те мовчання обірвав прислужник, що повідомив про приїзд Камінського. Після того у кабінеті з'явився сам граф. Його обличчя мало здивований вираз.

- Вітаю вас, пане Маргошес. Магдо, ти нездорова? – поцікавився у дівчини граф, присідаючи на край канапи.

- Вже все минулося з легкої руки пана Маргошеса, - ніяковіючи, відказала Магда.

- Це з тобою вперше? – спитав Камінський і цим здивував Магду, бо ж сам лікував її в дитинстві і мав би краще знати про те, що із нею це не вперше.

- Ні. В дитинстві зі мною вже таке бувало. Ви ж знаєте... – нагадала Магда графові.

Камінський виглядав заскоченим несподівано. Він удав, ніби пригадав усе:

- Та й справді. Як я міг забути. Вибач, любя, але з тими подорожами і не про таке забудеш.

Маргошес спостерігав за дивною розмовою, а тоді вирішив обірвати ту бесіду:

- Графе, може, чаю? Він у мене незвичайний і особливий – з карпатським бальзамом.

- Приваблива пропозиція. Я не відмовлюся.

Маргошес подзвонив у дзвоника і замовив іще чаю.

Так минув один з неспокійних і незвичайних днів Магди, який вона ще довго згадувала, думаючи про Маргошеса. Та її доля вже була визначена. До весілля залишалося вже зовсім небагато часу.

4. Таємниці

День, якого так очікувала і водночас боялася Магда, настав і перед усіма повстала тендітна наречена у вбранні, як у королівни, з маленькою всіяною перлами короною на голові. Біла сукня, розшита сріблястими ружами і підперезана великим білим бантом, який перетворювався на довгий шлейф, підкреслювала стан дівчини і виблискувала у променях різнобарвних скляних куль, що відбивали світло, пускаючи сонячні зайчики на стіни костелу. Магда стояла поряд з графом і не чула слів, що їх так ретельно і виразно промовляв священник. Вона отямилася тільки після того, як опинилася на вулиці. Всі ті люди, які вітали наречених, ті різні обличчя проминали повз її зір розмаїтим калейдоскопом. Досі не вірила – все відбувається саме із нею, а не із кимсь іншим. То вона, Магда, відтепер дружина графа Камінського. Біля будинку Радеків скупчилося чимало людей – гості чекали на початок гостини. Давно тут не приймали такої кількості людей. Присутні обговорювали і цей шлюб, і самих наречених. Вже після того, як спожили трохи вина та скуштували те розмаїття страв, від яких ледь не вгиналися столи, накриті вздовж усієї вітальні і бенкетної зали, у всіх на вустах знову тільки й було про місцеві страйки та нові реалії Європи. Палітра тем видалася різнобарвною завдяки галантерейним проблемам асортименту місцевих крамниць, які з таким захопленням обговорювали жінки. Магда дивилася на все зі сторони і думала, що, мабуть, таки краще бути безтурботною гостею на весіллях, ніж нареченою, в якій від хвилювання голова обертом. А жодної страви так і не торкнулася, хоча тут були її улюблені наїдки. Магда відчула на собі чийсь важкий погляд і, спрямувавши свої очі в протилежний бік зали, зустрілася з ненависним позирком Клари. Можна тільки уявити, яких зусиль доклала вона, щоби прийти на батькове весілля. Клара відвела очі від Магди, вдаючи, ніби не дивилася у її бік. Цієї миті вона відчула, як хтось стиснув руку. Вона обернулася. То був Камінський. Граф дивився на Магду, тримаючи тендітну руку нареченої у

своїй руці, і усім своїм виглядом так і промовляв, що вона вже належить тільки йому. Вона ж від того погляду сповнювалася страхом від передчуття того, що пізно увечері доведеться залишитися із Камінським наодинці вже у ролі його дружини. Тепер понад усе Магді хотілося, аби вечір тривав нескінченно довго. Очі Адама промовисто викривали його нестримне бажання пригорнути і не випустити з обіймів Магду. Подумки він уже цілував її всю. Коли залунали перші звуки мелодії вальсу, пара, яка прикувала до себе увагу всіх присутніх, закружляла посеред танцювальної зали і заворожувала присутніх вишуканістю та легкістю рухів. Граф пристрасно вів у танці свою наречену, яка, здавалося, не торкалася ногами долівки. Наступні танці Магда і Камінський вже танцювали порізно – з гостями.

Стас Маргошес виник перед Магдою несподівано. Він запросив наречену графа Камінського до танцю. Пригадавши, за яких обставин їй довелося познайомитися з цим молодим чоловіком, зніяковіла і зашарілася викриваючи своє схвилювання. Він на зріст не був таким високим, як граф, трохи вищий за неї. Якби була в черевичках на дуже високих підборах, то зростом вони були б однакові. Він повів її у черговий танець, але обоє відчували щось дивне. Тепер, коли він розумів, що вона вже пов'язала свою долю з іншим чоловіком, вона подобалася йому ще більше. Як відомо, завжди хочеться того, що здається недосяжним або належить комусь іншому. Це один з незбагненних законів життя. Заради неї він міг поводитися мов якийсь хлопчак, хоча різниця між ними була цілих п'ятнадцять років. Магда відчувала жар його долоні, яка тримала за стан, ведучи у танці. Другою рукою він міцно тримав її руку. Вони уникали зустрічатися поглядами, і від того їх зір так і тягнуло один до одного. Магда намагалася збагнути, чому присутність Маргошеса бентежить і змушує ніяковіти. Час збіг, і настав момент, коли граф мав забрати свою наречену до кам'яниці. Серед гостей почалися перешіптування. Чимало з присутніх думали, що Камінський забере дружину до нової кам'яниці, яку спорудили за містом, а не до злочасної

спороди, яка на Валах. Весілля залишилося в її пам'яті, як незвичайний вечір, коли вона танцювала з Маргошесом...

Отже, полишивши гостей розважатися далі, Камінський з Магдою вирушили до кам'яниці. Магда намагалася не думати над тим, що чекає на неї цієї ночі. Проте думки самі роїлися у голові, неспокійно сновигаючи і доводячи її до тремтіння. У тих роздумах незчулася, як вони вже підіймалися сходами до покоїв графа. Після повнолюдного гамірливого дому Радеків тут повіяло нереальністю і прохолодою, як тоді в підземеллі. Як тільки переступила поріг кам'яниці, відчула себе вкрай безпорадною, ніби перебування у якійсь невідомості, коли не знаєш, куди потрапиш наступної хвили. Якусь мить це підсвідоме почуття немов прикувало її до місця, і вона не могла ступити й кроку. Не так давно Магда підіймалася цими сходами до Клари, а зараз йде ними зовсім у іншій ролі. Здавалося, зараз на сходах з'явиться Клара. Проте донька графа вже кілька тижнів жила з челяддю в новій кам'яниці. Вона не бажала перебувати в одному домі з колишньою подругою, котра наважилася зайняти місце покійної графині. Та глибока зневага і неприязнь, які відчувала до Магди, не дозволяли дівчині поглянути на все відсторонено і розважливо.

Вперше Магда опинилася у кімнаті графа. Тут вона ніколи не бувала. Камінський залишив Магду ненадовго на самоті. Мабуть, для того, щоб вона призвичаїлася до нового середовища, перевела погляд і вгамувала свої надмірні хвилювання. Магда пару секунд отак і стояла посеред кімнати, намагаючись прийти до тями і усвідомити, що відбувається в її житті. Від усього аж паморочилося в голові. Серце завмирало, вона затримувала дихання, до болю у вухах прислухалася до кроків. Нарешті озирнулася по кімнаті. То була спальня графа. Побачила своє відображення у великому дзеркалі в золоченій різьбленій рамі. Тієї ж хвили увійшов Адам. Він побачив, що його наречена так і стояла на тому ж місці, де її залишив. Він спинився коло дверей і дивився на Магду, яка при мерехтливому світлі вогню у каміні виглядала ще більш чарівною. Вона ж намагалася опанувати своїми

почуттями. Його багатозначний погляд проникав крізь неї, пронизував усе єство, хвилював наречену. Магда дивилася йому просто в очі, мов заворожена. Вона наодинці із цим чоловіком, який сьогодні отримав усі права на володіння її тілом і душею. Не відриваючи погляду від графа, напружено чекала, усвідомлюючи – відступати нікуди. Адам наблизився до Магди. Від хвилювання їй почало здаватися, що темрява щільніше підступила у кімнату і якісь чудернацькі тіні з темних кутків насуваються до неї. Охоплена страхом і сум'яттям почуттів Магда завмерла. Камінський обійняв її стан і відчув, як вона, немов налякане звірятко, тремтить усім тілом. Вона мимоволі притиснулася до нього, як тоді вперше в його авто, коли вони їхали з „Едісона”. Немов очікувала захисту в тих обіймах від підступної темряви. Граф міцно стиснув у своїх обіймах наречену. Піднявши їй голову за підборіддя, упився у Магдині вуста довгим цілунком, від якого запаморочилося і потемніло у очах. Затамувавши подих, слухала, як він розстібає на ній сукню, і та спадає на долівку. Тоді, вивільнивши її тіло від того, що залишалося під сукнею, він зняв з себе власний одяг. Вперше в житті вона побачила справжнього голого чоловіка. Досі бачила хіба що в ілюстрованій Біблії малюнки з Адамом та Євою, прикритих фіговими листками. Від побаченого міцно закрила очі. Напрочуд сильна і міцна статура здавалася не зовсім сумісною із його роками. Тіло Камінського видавалося набагато молодшим. Відчула, як опалило обличчя, вуста, шию та груди його палкими цілунками. Ніжна молода шкіра збуджувала Камінського, розпалювала у ньому нестримну пристрасть. Він притискав Магду до себе так, немов хотів, щоб її тіло розчинилося в ньому. Вона вперше боязко торкалася чоловіка. Він стискав маленькі груди руками, виціловуючи всю. Відкривши на мить очі, Магда побачила химерні тіні від мерехтіння вогню, що відбивалося на стінах і стелі. Адам відчув у ній пристрасну жінку, тіло якої приховує бажання та здатність дарувати й отримувати насолоду. Усе в Магді полонило його, вабило з такою силою, як давно вже не притягувало до жодної жінки. Майже нечутно зробив рух, після

якого Магда відчула у собі щось гаряче і пульсуюче, інстинктивно стиснула аж до запаморочення. Це видавалося дивовижним сном для обох.

Вранці, увійшовши до кімнати, граф не застав Магди. Він пішов коридором у напрямку ванної кімнати, двері до якої залишалися нещільно зачиненими. Адам став коло дверей і бачив крізь отвір свою дружину. Він стояв нечутно, залишаючись непоміченим. Дивився, як Магда вмивала обличчя і розчісувала волосся. Нарешті Камінський увійшов, і це виявилось несподіваним для Магди, яка виглядала трохи розгубленою. Вона здивовано дивилася на чоловіка, який зблизився із нею фізично, але чомусь внутрішньо щось не дозволяло їй повністю відкритися перед ним. Адам мовчав і зазирає у її очі, наче хотів побачити там почуття, приховані від сторонніх очей. По обличчі Магди стікала вода, бо вона не встигла витерти обличчя. Граф обійняв її стан, засунувши руки під шовковий пенюар, що хвилями спадав до долівки. Його долоні гладили її тіло так, наче він був скульптором, і хотів запам'ятати кожен вигин і лінію. Тоді почав цілувати вологе обличчя і шию Магди, яка так і стояла, завмерши під його руками. Він пригорнув до себе дружину і вона почувалася дивно в обіймах чоловіка, який вабив її і водночас лякав. Усвідомлюючи, що вже належить тільки цьому чоловікові, не знала, чи щаслива вона з того...

По приїзді до кам'яниці Камінського Магді неодноразово робилося моторошно спати у своїй спальні. Граф і дружина спали порізно у різних спальних покоях. Спальня графа знаходилася в протилежному кінці коридору, відразу ж біля бібліотеки. Однієї ночі Магда прокинулася і почула незнайомі приглушені голоси, що долітали саме з того краю, де знаходилася кімната Камінського. Вона затамувавши подих, слухала ті голоси, і їй чимраз сильніше робилося не по собі, так наче вона ось - ось має потрапити в якийсь невідомий інший простір. Магда чула, як рипіла долівка під чиєюсь вагою, а кроки нічних візитерів віддалялися, спускаючись сходами донизу. Чутно було, як закрилися важкі двері, що вели до підвалу і металевий засув заскреготів, розбиваючи нічну тишу дому. Магда здригнулася. Вона,

напружуючи слух, намагалася вловити ще бодай якісь дивні звуки, але нічого більше не чула.

Зранку після дивної ночі Магда почула, як хтось увійшов до кімнати. Двері зачинилися, хтось наблизився до ліжка. Проте Магда не могла розтулити очей. Враз зробилося страшно, відчувала, що щось немов тисне на очі, не даючи їм відкритися. Вона не могла побачити, хто увійшов до кімнати. Той хтось, страшний, невидимий і моторошний всією вагою навалився на Магду, і їй стало важко дихати. Невидимі губи шепотіли на вухо, наче то був ангел смерті, що мав забрати у потойбіччя: - „Я не відпущу тебе... Ти моя...” Після чого вранішній гість затулив її губи цілунком, і здавалося, хотів забрати з неї душу. Дотик невидимих вуст викликав у ній спротив, але чим більше Магда внутрішньо опиралася, тим сильніше її притискала невидима вага. Усе тіло немов перестало належати їй, а будь-яка спроба ворухнутися і вирватися з страшних обіймів була марною. Магда зрозуміла, що є безсилою перед цим жахом, і тоді вона подумки почала молитися. Відразу ж відчула полегшення. Хоча очей розімкнути все ще не могла, чула, як з неї зсунулося незрозуміле страхіття. Тільки після того, як зачинилися двері, вона змогла відкрити очі. Цієї ж миті вона зірвалася з ліжка, наче боялася, що все повториться. Серце калатало, а руки тремтіли. Магда перехрестилася і розсунула фіранки. Надворі яскраво світило сонце, віщуючи добрий день. А їй з голови ніяк не йшло те, що сталося. Може, то все намарилося у вранішній дрімоті. Магда сумнівалася, адже так чітко чула, як зачинялися двері. Та й те, що притискало її, намагаючись розчавити, ніяк не можна назвати дрімотою. Мимоволі пригадалося все те, що довелося чути про Камінських. У серце закралася підозра: чи не тому ті вуста і голос видалися знайомими? Відчуття його присутності у кімнати посилювалося. Здавалося, він щойно вийшов.

На той момент, коли Магда увійшла до кімнати, граф Камінський завершив свою вранішню трапезу. Адам саме допивав каву, як побачив свою вкрай зблідлу і чимось налякану дружину. Від його спостережливого погляду

неможливо було приховати тремтіння рук і неспокій, що його так яскраво виражали її очі. Проте він незворушно допив каву і виглядав так, немов Магда виглядала такою збентеженою щодня. Вона опустила на стілець і глянула на графа, наче чекала його слів.

- Виглядаєш надто стомленою. Ти не здорова? – поцікавився Камінський, кладучи на стіл свою філіжанку.

Магда зиркнула на графа, всю раптом охопив страх, вона немов знову почула той голос: та ж вимова, та ж інтонація... Очі її збільшилися, і в них був написаний жах. Камінський бачив подив у тому погляді і вдавав повну незворушність.

- Я не почув відповіді, Магдо, - уважно дивився в її очі.

Під тим важким поглядом графа Магда отямилася і опанувала свій страх, намагаючись внутрішньо себе заспокоїти: - „це ж тільки сон”, її губи мимовільно ворушилися. Адам помітив той рух Магдиних вуст:

- Прошу? Ти говориш так тихо, що я не почув, - зауважив він, дивлячись, як його дружина намагається опанувати себе. - То скажи, будь ласка, що тебе так налякало?

- Сон. Якийсь моторошний сон під ранок, - тихо відказала Магда.

Внутрішній голос підказував їй, щоб вона не викривала своїх думок.

Граф уважно дивився на неї. Він сумнівався у правдивості тих слів. Та його зовнішній вигляд залишався удавано байдужим. Він підвівся з-за столу і, підійшовши до неї, схилювався і поцілував Магду у шию. Ті вуста виявилися на дотик тими самими, що вже цілували її вранці. „То він!” – промайнуло жахливе підтвердження, вона ледь стримала себе, щоб не здригнутися і не закричати.

- Ти надто напружена. Може, слід поїхати у Карпати? Я можу відправити тебе на свою віллу. Там свіже повітря, ти відійдеш від цього міського пригнічення. Це елементарна втома дається знаки. Я й сам відчуваю дискомфорт, коли йду вулицями цього міста. Хоча, власне кажучи, ти давно не виходила на вулицю. Може, варто пройтися, розвіятися від думок?

- Може... – ледь чутно відказала Магда, відчуваючи на плечах його руки.
- Я не можу дивитися, коли ти сумуєш, - він знову нахилився до її обличчя,
- пообіцяй, ти підеш на вулицю. Повір, прогулянка тебе розважить, - Адам посміхнувся, - вибач, але не можу скласти тобі товариство і розважати тебе, бо маю важливі справи. Тож, до вечора, - такі розважливі слова чоловіка трохи розвіяли сумніви Магди.

Магда провела Адама очима до дверей. Думала, що й справді, відколи вона стала дружиною графа, її вихід на повітря обмежувався садом позаду кам'яниці. Там вона цілими днями просиджувала із книгами, що їх брала в бібліотеці графа. Не знала чому, але вона добровільно обрала собі таке усамітнення. Може, статус одруженої жінки змусив її триматися таким чином. Мабуть, слід таки прислухатися до поради Камінського і піти до міста. Магда задумалася над тим, що могло б розважити і відволікти від тих неспокійних думок. Вона думала про Камінського – поведінка графа здавалася незвичною. Магда піднялася до своєї кімнати, а служниці миттю кинулися все прибирати у вітальні. Навіть прислуга Камінського була мовчазною. Всю кам'яницю та тих, хто там мешкав, оповила пелена утаємниченості та заборони. Тут наче був інакший часовий вимір. Магда глянула у вікно – сад стояв прикрашений памороззю і снігом. Вона дуже любила зимову пору. Все тоді навколо видавалося надзвичайно казковим. У дитинстві, слухаючи бабусині казки чи просто фантазуючи щось в уяві, Магда годинами могла просиджувати коло вікна і роздивлятися вибагливі предивні візерунки, намальовані незнаним і невидимим казковим художником зими.

Тепер згадала, що так і не придбала собі капелюшка в одному із салонів пасажу Гартенбергів, тож вона вже мала причину вийти з дому. До того ж, саме в ці дні місто жило у передчутті різдвяних свят. Городяни поспішали до крамниць по дарунки.

Магда простувала вулицею, милуючись засніженими деревами та будинками, які виднілися в усій красі поміж оголеними від листя деревами.

Востаннє йшла цими вуличками іще незаміжньою дівчиною. Здавалося, зовсім недавно безтурботно прогулювалася ними із Кларою, яка зараз перебувала у Відні. Донька так і не змирилася з одруженням батька. Клара вважала, що подруга зрадила її довіру, не відкрившись перед тим, як усе відбулося. Магда й сама не підозрювала, що все обернеться так несподівано. Йшла неквапно, поспішати не було потреби, крім того, подекуди дорога була слизькою, тож легко можна послизнутися і впасти. Почав пролітати сніг. Камінська йшла, привертаючи увагу чоловіків, бо цікаво ж бачити дружину того дивного чоловіка, постать якого огорнена загадковістю. Пасмо волосся постійно вибивалося з-під капюшона і надавало їй обличчю безпосередньої грайливої чарівності.

Вона увійшла до одного з салонів пасажу, де можна знайти найбільш вишукані та модні аксесуари і головні убори. Юзефа Мартеник дбала, щоб зі Львова до неї поступали всі новинки. Поміж собою покупці називали її Юзя. Вона так само завжди прагнула перебувати у курсі всіх останніх подій у Станіславі. Дуже вже любила ця пані вникати у чужі таємниці, які відразу ж після цього переставали залишатися таємницями. Тож пані Юзя зустріла Магду улесливою посмішкою.

- Вітаю вас, пані Камінська! Як я рада вас бачити, ви хочете щось придбати? – вона поквапно підійшла до Магди, яка звільнила голову з-під капюшона.

- Добрий день, я хочу підібрати собі якогось капелюшка.

- Звісно, ви знайдете тут все, що забажаєте на свій смак.

Магда оглянула крамничку, вибір в асортименті капелюшків тут був найбагатшим у місті. Магда стягнула рукавички і розстебнула своє пальто. Юзя допомогла Магді зняти пальто і повісила його на вішак.

- Ось тут у мене найелегантніші головні убори. Щойно привезені з кращих європейських салонів, - вона провела Камінську до стелажу з капелюшками.

- Дякую. Якщо можна, я приміряю, - хотілося обрати щось самій, не слухати чийхось порад.

- Звичайно, вам потрібна моя допомога? – поцікавилася Юзя.
- Ні. Гадаю, впораюся сама, - намагалася виглядати чемною Магда.

Юзефа повернулася до своєї справи, вона підраховувала і обдумувала, які ще моделі має замовити своїм постачальникам. Насправді, вдаючи свою заклопотаність асортиментом, вона тихцем спостерігала за дружиною графа, що намагалася знайти щось, що пасувало б тільки їй. Магда відчувала на собі пильний погляд Юзі. Нарешті її зір спинився на оксамитовому капелюшку небесно-синього кольору. Насиченість барви підкреслювала виразність її очей і дуже личила Магді. На цьому виробі і зупинила свій вибір. Вона вдягнула капелюшок і оцінювала своє відображення у дзеркалі. Тепер побачила зі своїм відображенням ще одного чоловіка, що стояв позаду і усміхався. Тим чоловіком виявився Маргошес. Стас не випадково завітав сюди, він ще на ринковій площі побачив Камінську зі свого авто. Залишаючись непоміченим, простежив за нею аж до пасажу. Щоб не виглядало так, наче він переслідує Магду, Маргошес несподівано пригадав, що його мати залишала замовлення на капелюшок у пані Юзефи. Отже, тепер він сміливо міг увійти до салону жіночих головних уборів, не викликаючи підозри. Побачивши Магду, вирішив бодай трохи поговорити з тією, що могла би бути його дружиною, але... Магда завмерла, тримаючись за капелюшка, так немов здійснюється вітровій і може зірвати його з неї. Вона приголомшено дивилася на самовпевненого Маргошеса і думала, чи слід їй посміхатися йому у відповідь. Вона не забувала, в якій ситуації була після того випадку, коли опинилася у кабінеті Маргошеса. Зараз не надто хотілося пригадувати. Пані Юзя хитрувато зміряла очима Стаса:

- Вітаю молодого пана Маргошеса. Ви, мабуть, по замовлення пані Маргошес? Тут все спаковано. Вона вже розрахувалася за крам. Вам залишається тільки забрати пакунок.
- Так, власне, я був тут неподалік у справах і вирішив поцікавитися цим, я заберу пакунок.

Юзя з підозрою глянула на Стаса, зазвичай пані Маргошес забирала сама свої замовлення, а тут навіть не попередила телефоном, що син прийде по пакунок.

- Я ще не бачив, щоб комусь так був до лиця капелюшок, - промовив він наблизившись до Камінської, що продовжувала дивитися на нього у дзеркальному відбитті.

Магда не розуміла, чому поява Стаса змусила її внутрішньо хвилюватися. Вона зняла капелюшка.

- Цей колір вам так пасує, він доповнює вашу чарівність, - він взяв її руку і поцілував, намагаючись трохи затримати руку у своїй долоні.

Магді не вдалося приховати свою розгубленість. Вона збентежено висмикнула руку. Пані Юзя з превеликим інтересом стежила очима за цікавим діалогом. Хіба можна приховати його зацікавлення Магдою? Тільки не від таких, як Юзефа. Його очі аж засвітилися, як він побачив Камінську, а вона аж завмерла, зустрівшись із ним... „То не просто зустріч”, - розмірковувала собі Юзя.

- Ви завжди з'являєтеся, щоб давати поради жінкам? – опанувавши свою схвильованість, з підозрою запитала Магда, поправляючи надокучливе пасмо, що лізло до обличчя.

- Залиште його, вам гарно, - тихо сказав він, зазирнувши їй у очі так, що Магді мурашки побігли поза спиною.

- Пані Юзефо, запакуйте мені цей капелюшок, - Магда звернулася до неї, щоб уникнути розмови з Маргошесом.

- Чудовий вибір. Я ж казала вам, що знайдете тут річ створену для вас, - примовляла до капелюха, запихаючи його у коробку.

Магда витягнула гроші з гаманця, і поклавши їх на прилавок, попрямувала до вішака із одягом. Вона й не встигла торкнутися свого пальто, як коло неї вже був Стас:

- Вибачте, що можу видатися вам нав'язливим, але дозвольте запросити вас у „Едісон”. Тим більше, що ми вже поруч, - він накинув їй пальто на плечі. – То як, погоджуєтеся?

- Вам важко відмовити, - тихо сказала Магда, піддаючись його запрошенню, тим більше, що повертатися швидко до кам'яниці їй не хотілося.

Також не надто хотілося носити за собою пакунок з капелюхом, тож вона попросила пані Юзефу, щоб хтось із працівників магазину доставив пакунок до вілли Камінського. Стас сказав що повернеться по свій пакунок пізніше. Пані Юзя люб'язно погодилася і, провівши поглядом покупців до дверей, одразу ж зняла телефонну трубку, як тільки вони попрощалися і вийшли за поріг салону.

Магді пригадалося, як вона вперше приїхала сюди з графом. Вони йшли поміж невеличкими крамничками до сходів, що вели на другий поверх, до „Едісону”. Зустрічалися якісь знайомі обличчя, і Магда відчувала, що їх прискіпливо роздивляються. Стас також думав, відчуваючи на собі зацікавлені позирки: - „Маргошес і дружина Камінського – то вже цікаво”, - вочевидь, думали перехожі. Врешті-решт, досі не було заборонено розмовляти чи запросити на каву знайому одружену жінку. Маргошесу вона видалася ще привабливішою, щось таки змінилося в ній, проте що, збагнути він не міг. Стас думав, чому у неї такі засмучені очі. Вся вона виглядала надто напруженою. Поруч із Магдою Маргошес почувався якимсь недосвідченим студентом. Досі міг пишатися тим, що жодній жінці так і не вдалося повністю заволодіти його почуттями. Та поруч із цією жінкою все здавалося іншим. Стас звик усвідомлювати, що йому вдавалося із легкістю швидко здобувати і досягати того, про що інші чоловіки могли б мріяти роками, і воно назавжди залишалося незабутньою подією. А його зустріч із нею дала йому зрозуміти – таки справжні почуття існують... За іронією долі він попри усі сподівання як Маргошесів, так і Радеків, не став нареченим тієї, що полонила його відразу. Тепер, підіймаючись сходами до ресторану, він

згадав, як вдруге побачив її тут із графом Камінським. Тоді навпроти Адама сиділа дівчина, така сповнена дитячості і безпосередності, а нині поруч із ним уже все ще та сама дівчинка, що трохи подорослішала. Тільки погляд викривав щось незбагненно інше.

Магда всіляко намагалася позбутися думок про той поганий сон, проте це важко вдавалося. Маргошес обрав столик біля вікна. За таким столиком співрозмовникам набагато комфортніше у спілкуванні, адже, коли немає більше про що розмовляти, – можна витріщатися крізь шибу на вулицю. Так зручно для них обох. Коли коло столу з'явився кельнер, вони замовили собі кави по-мадярськи. Бесіда не мала розвитку, вона спинилася. Тема розмови немов зависла у повітрі над обома і вперто не бажала заскакувати до рота. Відверто кажучи, Магді не надто хотілося балакати. Вона й гадки не мала, про що вони розмовлятимуть. Їй не хотілося, щоб він згадав той випадок. Він про нього й не збирався балакати. Ця напруга бентежила Маргошеса, бо він мав відчуття, що ситуація виходить з-під його контролю. Тривале спілкування з дівицями не надто високого інтелекту, попри їхнє заможне походження, (з ними завжди спілкування виявляється простішим), не навчило такого дотепного і розумного молодика спілкуватися із жінками такого незвичного характеру і складу розуму, як Магда. Але він мав про щось розпочати розмову:

- Магдо, ви виглядаєте засмученою. Щось трапилося? – поцікавився він, намагаючись завести бесіду.

- Ні. Мене ніщо не засмутило, - вдаючи здивованість таким питанням, відповіла вона і прикусила краєчок губи.

„Хм, - ознака того, що каже неправду, і хоче видаватися не такою, якою є насправді,” – зауважив подумки Маргошес.

- Мабуть, мені то просто здалося, - наче хотів виправдати своє питання Стас.

- Мабуть, - підтвердила Магда.

Цієї миті, коли вона сиділа навпроти вікна, крізь яке у її очах відбивалося сонячне світло і прозоро блакитне небо, він зауважив, які гарні у неї очі: переливаються, наче мармур, від насичено-сірого до блакитно-синього. Він на мить зачаровано дивився на її очі. Магда відвела погляд від вікна і глянула на нього:

- Чому ви так дивитеся на мене, пане Станіслав? – спитала Магда, помітивши, як він завмер.

- У вас невимовно прекрасні очі. Я ще таких не бачив, - він захоплено казав правду.

Ці слова знову змусили хвилюватися її, і вона опустила очі собі на коліна, на яких тримала складеними руки.

- Не кажіть таких слів, пане Маргошес, вони не потрібні, - вона зиркнула на нього.

- Не ображайтеся, будь ласка. Я кажу тільки те, що думаю і бачу. Гарзд. Подейкують, нібито граф збирається знову за кордон.

- Так. Він має незавершені справи, здається, у Аргентині. Вас це цікавить?

- Не надто. Просто, гадав – то балачки. Ви ж знаєте наше місто - він посміхнувся, а сам подумав: „Отже, він поїде і невже залишить свою чарівну дружину тут?”.

- А ви...? – хотів спитати, але Магда перебила його:

- Ні, я не збираюся їхати. Ви про це хотіли запитати? – вона посміхнулася. Така відповідь вельми втішила Стаса. Він внутрішньо радів.

- У мене склалося враження, що наша розмова полягає в самих лише питаннях, - намагаючись виглядати дотепним, сказав Маргошес.

- Так воно і є. Хтось із нас двох задає більше питань, ніж другий. От і все, - спокійно відповіла вона і знову глянула у вікно.

Поява ще однієї особи в такій бесіді, (а саме Шиманського) була не надто бажаною. Особливо, коли самозакоханий Марк починає верзти усіякі високо науково-літературні нісенітниці, котрі крім нього самого, не

захоплюють більше нікого. Його голос, який прозвучав над ними, змусив обох здивовано глянути на новоприбулого:

- Яка приємна здибанка. Вітаю вас, пані Камінська і Стасе, - він чемно вклонився і поцілував Магді руку, - я часом не перебив вам розмову, - примружено зиркнув на Стаса.

Шиманський посміхнувся з таким виразом і виглядом, наче випадково став свідком чогось надзвичайно інтимного, ба, навіть непристойного або прихованого. Той гидкий вираз обличчя найбільше ненавидів у ньому Стас. Він безцеремонно, навіть не питаючи згоди, присів за столик, саме в цю хвилину кельнер приніс каву.

- Ви питимете вино? – поцікавився він передусім у Магди, що була знічена такою з'явою приятеля Маргошеса.

- Я, мабуть, обмежуся лише кавою, - стримано відповіла Камінська.

- О, ні – я замовлю всім вина, гарячого вина. Що може бути ліпше за нього о такій зимовій порі, - замріяно протяжно вимовив Марк.

Шиманський таки замовив карафку теплого вина.

- Вони тут гарно подають усе. Одразу видно – професійна школа.

- Ти говориш це з такою інтонацією, що можна подумати, начебто це твій вишкіл, - посміхнувся Стас і зиркнув на Магду.

Маргошес знав – при Шиманському не варто виявляти бодай якісь переживання чи почуття. Та йому й не треба було докладати зусиль, щоб стороннім стало зрозуміло, що він щось має до цієї жінки.

Ані Стас, ні Магда не прислухалися уважно до тих політичних припущень та висловлювань Шиманського щодо ситуації на теренах австрійських та німецьких земель. Складалося враження, ніби чоловік розмовляв сам із собою, а двоє його співбесідників мовчку слухали, пропускаючи все повз вуха і роблячи свої висновки. Проте Марк не переймався тим. Головне для нього – справити враження розумнішого, аніж він є насправді. Як тільки він бачив жінку або дівицю, відразу ішов в атаку, застосовуючи увесь свій інтелект. Ні, він не був дурником, навпаки, досить обізнаним і начитаним, як

для його легковажності, але швидко втомлював інтелектуальних співрозмовників. Зате у „простачок” викликав захоплення. Поки Шиманський оповідав про свою зустріч із Зелінським, що носився зі своєю книгою про герб Станіслава, мов з писаним яйцем, Магда міркувала над тим, чому ще досі не підвелася і не пішла звідси. Натомість приковувала якась сила до того клятого стільця і вабила до Маргошеса. Усвідомлюючи, що все це безглуздя і дурість, вона не намагалася опиратися тому вихору, який враз почав наростати в її душі. Магдині очі мерехтіли тим блиском, який видавав неспокій і пристрастність душі. А чуттєвість вуст видавав кожен їх порух і вимовлене слово. Навіть, якби вона не зронила ні слова, вони б вабили до себе... Маргошес бачив у її обличчі тонке поєднання витонченого аристократизму і відвертої виразності. Вона ж впіймала себе на думці, що цей Стас привабливий, ні – надто красивий, як для чоловіка в її уяві: відвертість позірку його пронизливо-карих очей, над якими двома крилами вимальовувалися брови; ліва брова мала більший вигин своєї лінії, що надавало виразному поглядові здивованого забарвлення. Чорне блискуче волосся слугувало бездоганним обрамленням вольового, надто гарного обличчя, увінчаного носом із горбинкою, що підкреслював мужність. Він наче зійшов з щойно намальованої картини. „Ні, таких вродливих навіть немає на картинах. Таких взагалі не повинно існувати у природі, але він є...” – думала Магда, розглядаючи Стаса. Він перехопив той погляд.

- Вам не здається, що настала якась незручна, дискомфортна пауза, яку я із задоволенням би порушив? Втрутився в обмін відвертими поглядами Шиманський, що на мить відчув себе поза човном.

- Я, мабуть, піду. Дякую за каву, пане Маргошес, - немов опам'яталася Магда і, допивши каву, поклала філіжанку.

- А як же вино? – Шиманський глянув на Стаса, відчувши, що ті його слова виявилися зайвими.

- Хіба ви вдвох не впораєтеся? – посміхнулася Магда.

- Я вас проведу, - Стас підвівся.

- В жодному разі. Це зайвий клопіт. Я й сама знайду вихід, - вона досить владно зиркнула на Маргошеса, даючи йому зрозуміти, що він перегинає палицю запопадливості коло неї. Він зрозумів її натяк.

- Дякую за те, що склали мені компанію, - з сумною нотою в голосі промовив Маргошес, опустившись на стілець.

- Щасливо залишатися, - Магда попрямувала до виходу, де адміністратор накинув на неї пальто.

Стас провів Камінську до виходу тим пристрасним поглядом, яким обмінюються коханці.

- Це надто небезпечно захоплюватися такою жінкою, - повчально сказав Шиманський, вловивши настрій Маргошеса.

- То ти зібрався мене повчати? Чого ти взагалі приперся і спаскудив мені всю бесіду. В подальшому хотів би тебе застерегти від таких вчинків. - зі злості вимовив Стас.

- Я спаскудив? – ображено перепитав Марк, який своєю безпосередньою нахабністю доводив Станіслава до шаленства і люті. – Вона б і так пішла, хіба ти не розумієш: вона - Камінська, дружина графа, з яким краще не зв'язуватися. Не можу дійти, чого ти навіснієш? Підемо розважимося до Зосі, та хіба мало ми розважалися. Жінки існують для розваг.

- Що ти розумієш у жінках? Ти бодай когось любив по-справжньому? – розчаровано говорив Стас, коли їм піднесли вина.

- Ти що гадаєш, я кохаюся з ними не по-справжньому? – перепитав самовдоволений Марк.

- Та що з тобою говорити, - Стас перехилив келиха з вином, думаючи, про ту, яка щойно пішла.

- Ти завтра й так її побачиш. Фішер влаштовує бал у приміщенні польського театру, чи ти забув.

- Побачу...

- Скажи, що тобі заважає бути з однією, а тим часом думати про іншу. Приміром, я часто так роблю... – давав поради Шиманський.

- Замовкни „Дон Жуан”, - іронічно промовив Маргошес, смакуючи вино і дивлячись у вікно. Його тішило те, що завтра він побачить її знову...

Фішери вітали гостей, що почергово прибували до місця, де відбувався банкет і бал. Власне, то було святкування Різдва. Найрадісніша пора свят. Яскраві ілюмінації, гірлянди, вітання і, безперечно, полювання. Кожен заможний городянин мав за честь прийняти якомога більше гостей у своєму будинку чи маєтку.

Поява графа Камінського у супроводі його дружини завжди викликала зацікавлення присутніх. Одразу ж обговорювалося все: від сережок до шнурівок на черевичках. Адам з гордістю вів попід лікоть жінку, яка привертала увагу своєю вишуканістю та бездоганністю у вбранні. Вони увійшли до зали, по периметру якої стояли столи з різними стравами та напоями, а посередині залишено простір для пар, які захочуть потанцювати. На другому поверсі, тобто балконі, також стояли столики. Легким кивком голови Камінський вітався із присутніми. До них підійшов один із тих, хто прислужував на вечорі, він сказав Камінському, що їхній столик на балконі. Магда хотіла уникнути нав'язливих розмов з дружинами поважних гостей, тому виявила бажання піднятися нагору. Крім того, звідти вона краще роздивиться присутніх і загальну обстановку. Найменше мала бажання розмовляти із батьками, які обов'язково почнуть розпитувати, чому досі не отримали запрошення до кам'яниці. Магді вистачало маминих телефонуваль. Камінський радо погодився на пропозицію зійти на балкон, він і сам віддавав перевагу спостереженню за всіма зверху. Назустріч їм сходами спускався якийсь чоловік. То був незнайомец, якого Магда досі не бачила на жодному із тих банкетів, де довелося бувати. Вони з графом перезирнулись, досить по змовницьки. Це насторожило Магду. Відразу в пам'яті зринули голоси тих нічних візитерів. Може, цей один із тих „гостей”? – подумалося їй, та вона не подавала виду. Як тільки вони вийшли на балкон і Камінський подав дружині келиха з білим вином, він відразу ж сказав, що має важливу бесіду і невдовзі

повернеться. Магді він дозволив розважатися і побажав не сумувати та не нудьгувати. З тими словами поспішно пішов до сходів. Вона провела його поглядом, в якому цієї миті можна було побачити недовіру, розчарування і зневагу. Врешті-решт, самотність у такому товаристві їй більше до вподоби, ніж чиясь надокучлива присутність та базікання. З того, які позирки вона помічала у свій бік, Магда розуміла, що теревенять як не про неї, то про графа, або ж про вбрання (чи ще щось, що залишалося загадкою не тільки для них, але й для неї самої). Магда надпила вино, воно віддавало, крім виноградного також смаком якихось трав. Бачила, як до зали внизу зайшов Станіслав Маргошес. Він розмовляв з якоюсь панянкою. Магда зацікавлено спостерігала за ними і відчула, що її дратує та пара. „Та що мені до нього?” – подумала собі і знову надпила вино. Вона не здогадувалася, що тим часом Маргошес люб’язно балакав з дочкою Фішера, а сам поглядом намагався знайти поміж гостей її. Цієї миті Адам торкнувся Магдиної руки. Він помітив, куди вона дивилась і, глянувши в тому ж напрямку, побачив Маргошеса:

- Нудно? – спитав, роздивляючись її профіль.
- Ні. Тут стільки людей, - відповіла вона, повертаючись до чоловіка, - а ви вже завершили свою розмову?
- Так. Може, присядемо за столик, - запропонував граф, підійшовши до столика і глянувши на листівку із іменем. На кожному столі були такі картки з іменами тих, хто мав за ним пригоститися.

Магда не зважувалася питати Камінського про ті невідкладні справи, що він залишив за океаном. Але з того, як він глянув на неї, здогадалася – він і сам зараз заведе про це мову. Адам витягнув сигару і мовчки запалив. Він привіз їх з Куби, куди також подорожував, перебуваючи в далеких краях. З його оповідей можна було зрозуміти, що він об’їхав всю Латинську Америку. Магда також мовчала. Здавалося, оте мовчання заповнило весь простір навколо них, хоча довкола вирувало банкетне життя, сповнене галасу, сміху і розваги.

- Я маю поїхати з міста, - сказав він, розглядаючи залу.
- Далеко? – спитала Магда.
- Так, до Америки, - відказав Адам і зиркнув на дружину, вловивши невдоволення у її голосі.
- Маю враження, що дотепер у Станіславі про це знали всі, крім мене, - вона глянула йому просто у очі.
- Та невже? Чому ти говориш зі мною в такому тоні? – спитав він.
- Мені набридло, що нас оповиває якась незрозумілість. Я гадала, що...
- Що все буде інакше? – перервав він Магду, - люба, буде так, як я скажу, - в його голосі чулася впевненість і сила, він нахилився вперед до неї і стиснув руку Магди, що лежала на столі.

Магда глянула на чоловіка так, наче враз зрозуміла все, що діється, і почувалася беззахисною перед ним. Це немов зачароване коло, куди вона добровільно себе загнала, а тепер не може вийти. Він відпустив руку, що аж затерпла від потиску, і продовжував палити. Магді на очі навернулися сльози. Усвідомлювала, що не треба плакати. Вона підвелася:

- Мені потрібно вийти, - сказала, стримуючи плач і образу в собі, хоча внутрішньо ридала від власної розгубленості.

Камінський не відповів нічого. Магда пішла в уборну, що знаходилася на першому поверсі. На площадці між поверхами вона натрапила на Маргошеса та дочку Фішера. Магда на мить спинилася. Щось, схоже до ревнощів, підлізло до горла: - „чи не занадто це як для одного вечора?” – промайнуло в думці. Вона зневажливо зміряла їх поглядом і пішла далі, навіть не вітаючись. Маргошес, який досі тримав руку на талії юної Міли Фішер, забрав її так, наче його обпекло. Стас не сподівався, що сьогоднішня зустріч з Магдою відбудеться так по-дурному. Він не мав ніяких почуттів до Міли. Йому навіть не було цікаво із нею, але із чемності він склав їй компанію. Зате його втішило, що він побачив реакцію Магди. Для нього це означало одне – він не байдужий їй. Після побаченої сцени зневага і образа перекинулася на Стаса. Магді ще більше хотілося плакати. Вона замкнула двері туалетної

кімнати і глянула на своє відображення, проте звідти на неї дивилася жінка, що не виглядала на приголомшену, навпаки: гладко причесане і зібране на потилиці блискуче каштанове волосся, припудрене обличчя, підведені очі і вуста, - вона аж сяяла красою і впевненістю. Тільки сльози, які тремтіли в куточках очей, могли виказати внутрішній стан. Вона взяла себе в руки і хустинкою забрала ті сльози. Переконувала себе, що має спокійно пройти зараз повз того Маргошеса і вдавати, що їй до всього байдуже. Хоча за натурою їй важко було приховувати свої почуття, доведеться вчитися. Вона глибоко вдихнула і впевнено повернулася на балкон. Тепер, крім Камінського, вона знає ще одного самозакоханого негідника, що чогось так запав їй у душу. Стас чекав на неї. Він стояв сам, Мілу попросив почекати його у залі. Магда побачила його, але спрямувала свій погляд повз нього і, намагаючись виглядати впевненою та незворушною, підіймалася сходами. Він став так, щоб їй довелося його обходити. Коли Магда порівнялася із ним, він взяв її за руку:

- Вітаю вас, Магдо. Ви так швидко проскочили повз, що я не встиг привітатися.

Магда зиркнула на Маргошеса, і він побачив у тих очах презирство й образу. „Негідник! Що він собі думає!” – думала вона, безжально свердлячи своїм поглядом. Так близько вона іще не стояла із ним. Він не відпускав її руку.

- Я не бачив вас у залі. Ви давно прибули?

- Будь ласка, відпустіть мою руку і не вдавайте, що вас цікавить те, чи прибула я взагалі, - промовила Магда, намагаючись вивільнити руку.

- Я не відпущу вашу руку, бо їхав сюди з однією метою... – тихо промовив він, стискаючи Магді руку.

- Здогадуюся – пообіймати доньку Фішера, - з іронією сказала Магда.

- Чому б ні? Я неодружений, вона також – молода і вродлива, - сказав він, зумисне дратуючи Магду.

- Не забудьте надіслати запрошення на весілля, - Магді хотілося вдарити його за таку зухвалість.

- Хіба хтось говорив про весілля? – спитав Маргошес, зазираючи Магді в очі.

Чиїсь кроки засвідчили – хтось наближається. Він неохоче випустив її руку.

- Ніколи не смійте наближатися до мене, - зовсім тихо мовила Магда, палаючи від люті.

- Невже хтось мені це може заборонити? – так само тихо спитав він, всміхаючись, як бешкетник.

То був Камінський. Він вирішив спуститися донизу, бо йому здалося, що Магди немає надто довго. Адам почув голоси й уривок розмови, впізнаючи хто розмовляє. Проте бесіда, уривок якої він почув, йому не сподобалася. Граф поволі йшов до тих голосів. Саме тоді Магда продовжила свій шлях нагору.

- Я вже почав непокоїтися, вас довго не було, - заговорив він.

- Вам так здалося, - відповіла Магда.

- А-а, вітаю вас, пане Маргошес, то з вами так люб'язно балакала моя дружина? А я собі думаю, куди ж вона поділася. Може, ви хотіли запросити її до танцю? Я не маю нічого проти, - удавано байдуже і благодушно промовляв Адам.

- Вітаю, графе Камінський. Так, я саме збирався запросити пані Магду до танцю, - відповів Стас, сподіваючись, що вона зараз погодиться піти з ним.

- Ні. Я не маю бажання танцювати з вами, - різко відказала Магда, вже наблизившись до графа, і кинула в бік Станіслава спопеляючий погляд.

- Вибачте, вона сьогодні не в настрої, - підозріло глянув граф на дружину.

- Вибачте, ще побачимось, - вклонився Маргошес і пішов до зали.

- Я би щось краще випила, - удавано безтурботно сказала Магда, йдучи до їхнього столика.

- Ходімо, - граф пішов за нею, дивлячись, як звабливо рухаються стегна під тканиною сукні.

Впродовж вечора майже всі танці поспіль Маргошес кружляв з Мілою Фішер. Він, стискаючи в танці її стан, думав про іншу, і це нагадало йому Маркові слова. Марк, як завжди, наминав коло столу смачні страви, і виглядав так, наче йому вперше у житті довелося їсти. Чим більше Магда залишалася недосяжною для Стаса, тим більше йому хотілося її здобути...

До відбуття графа з міста залишалося не так вже й багато часу, він планував здійснити це після завершення свят. Спілкування подружжя звелось до перебування в межах простору стін кам'яниці і не більше. Камінський або постійно кудись зникав, або їхав на полювання, або ж просто сидів у своєму кабінеті, який був у бібліотеці і щось напружено писав. Навіть прислуга була мовчазною. З усієї челяді, що була в домі, жоден не зронив зайвого слова, окрім звичних слів, що ними супроводжують кожную дію служники. Не те що вдома: Гандзю важко було просити замовкнути, а Стасю і Мірошку й поготів. Тільки Марія, кухарка, мовчки справно готувала смачні страви. Як їх тепер бракувало Магді... Тут всі здавалися похмурими, небагатослівними. Іноді Магді видавалося, що то вона їм не до вподоби. Над цим всім вона розмірковувала, повертаючись додому в авто Камінського після гостювання у батьків. Ніщо не замінить затишку її кімнати і спогадів, нав'язаних перебуванням вдома. Вона дивилася на вулицю, на будинки, на окремих перехожих, котрі брели вулицями. І несподівано побачила Яна. Він радше скидався на схилену примару, яку немов притискала до землі якась ноша. Адам також побачив постать, що привернула увагу Магди.

- Ти знаєш цього дивакуватого юнака? Він обрав для себе те, що вабить і не відпускає, звівши цим нанівець можливість досягнути в житті чогось більшого. Начебто й не божевільний, але надто дивний, - досить загадково промовив граф і глянув на Магду.

Для Магди такі слова чоловіка виявилися неочікуваними і приховували в собі багатозначність змісту.

- Я не зовсім розумію, графе, що ви маєте на увазі, - здивовано мовила Магда.

- Він обрав підземелля. Воно таїть у собі небезпеку. Ніхто й не може сказати, що саме є там у потаємних темних галереях, - пильно дивився на дружину.

- Ви багато знаєте про підземелля? – зважилася запитати графа вперше за період, відколи одружена із ним.

Він дивився на неї і дав їй зрозуміти своїм поглядом, що знає набагато більше, ніж може сказати:

- Тобі дуже цікаво? – витримав паузу граф, - цікавість іноді позбавляє людей здорового глузду або навіть вбиває.

Якусь мить граф і його дружина дивилися одне на одного так, ніби хтось щойно сказав вирок. Водій саме звернув у напрямку кам'яниці на Валовій.

- Я покажу тобі дещо, коли прибудемо на місце, - сказав він, не бажаючи говорити при сторонніх.

Магді залишалось чекати. Машина зупинилася перед ворітьми, які поспішно відчиняв Матвій. Мовчазний хлопець, що ніколи іще не промовив ні слова. Юнак часто супроводжував Адама в його утаємничених зникненнях з міста. Він вклонився господареві і зачекавши, поки авто заїде до подвір'я, замкнув браму. Граф і Магда вийшли з авто і пішли до вхідних дверей:

- Хочу попередити тебе, що маєш забути усе, що побачиш. Зрозуміло? – пильно дивився на Магду очима, що навіювали страх.

- Так, графе, - слухняно відказала Магда.

Двері перед ними відчинила Базя. Найстарша з-поміж усіх слуг у домі. Вона залишалася тут із тих часів, коли брати Камінські були дітьми. Здавалося, ця стара жінка знає дуже багато про родину графа.

- Наказати, щоб подавали обід? – спитала вона графа.

- Поки що ні. Я дам знати, - він глянув на свого кишенькового годинника - було пів на п'яту. – До того ж, ми погостилися у домі Радеків.

Базя подзвонила у дзвоника, і прибігла моторна Стефа, яка допомогла графові та Магді з одягом. Після чого Адам повів її у протилежний кінець коридору. До входу у підвал. Грюкнув металевий засув, і Магда завмерла в

страшному передчутті. Той самий залізний скрегіт, що тієї моторошної ночі. Вона стояла, прикута до місця, і не наважувалася ступити й кроку. Граф обернувся до неї і здивовано поцікавився:

- Невже тобі не хочеться задовольнити свій інтерес? Я ж обіцяв показати тобі дещо. Ходи, - подав їй руку. Страх охопив усе її єство, тілом пробіглася паморозь. Чомусь в спогадах з'явилося знайоме відчуття холоду і невідомості, з котрими тоді зіткнулася в підземеллі. Вона вже й не знала, чи справді хоче, щоб Камінський щось показував їй. Адам йшов попереду, Магда слідом намацувала кожен кам'яну сходинку так, немов наступний крок міг бути в безодню. Підвальне приміщення займало усю площу, що й кам'яниця. Освітленою залишалася центральна частина. Магда з острахом дивилася у затемнені частини, і їй почало ввижатися, що звідти зараз вирине щось потворне і жахливе, аби затягнути туди, у морок. Мимоволі вона зіщулилася. Камінський підійшов до одного з шести кутів пивниці. Тоді, ставши на коліна помалу відсунув один з тих каменів, що вкривали долівку. Магді здалося, що Адам це зробив напрочуд легко, наче там був якийсь механізм. Перед нею відкрився вхід до підземелля, який лякав чорнотою, мов хотів поглинути в темряві. В тій темряві вимальовувалися обриси сходів, що вели кудись у пільму. Магда з острахом глянула на свого чоловіка. Він видався їй таким самим страшним, як та діра.

- Хочеш увійти? – спитав посміхаючись, бо бачив переляк, який наповнив її очі. Він прагнув налякати її, і йому це вдалося.

- Ні, - аж відсахнулася Магда.

- Впевнена? – перепитав він, засуваючи камінь.

Вона тільки кивнула головою, хотілося якомога швидше забратися звідси. Пригадала страшні моторошні сни і відчула неймовірну слабкість, викликану переляком, коли німіє все тіло, ось-ось зімліє тут... Пригадала чи не один з найжахливіших снів з усіх, що їх могла б згадати: „То була одна з тих ночей, коли щось довго не давало замкнути очі, мучило свідомість всілякими безладними думками та видіннями, а коли врешті заснула, відчула,

що хтось схилився над її обличчям. Подумала, мабуть, Адам також не міг спати, тож прийшов до неї. Але очей відкрити не могла. Хтось стягав її з ліжка, паралізувавши всі рухи. Не могла пручатися, хоча подумки намагалася це зробити. Крик завмер у горлі. Чула, як тягнуть холодною долівкою, а тоді підняли на руки і понесли сходами вниз. Тіло немов перестало належати їй. Вона чула якісь голоси над собою, але слів розрізнити не могла. Здавалося вдалося нарешті розімкнути очі. Та стіни наростали навколо неї дивними спіралеподібними коридорами з незрозумілим рипінням, і вона немов летіла тими довгими галереями. Але раптово ті руки, що досі міцно стискали, ослабили свої обійми і, відпустивши, скинули її на долівку. Магда покотилася, втративши свідомість. Опритомнівши, зрозуміла – вона у підвалі. Вона заледве підвелася і помалу, тримаючись за стіну, піднялася сходами з підвалу. Тремтіла від холоду і страху. Не тямлячи себе від страху, зачинилася у кімнаті. Втратила межу між реальністю і сновидінням. Всю ніч просиділа, не зімкнувши очей і слухаючи, як вітер колише гілля, а воно вдаряється об шибу...” – ці спогади оволоділи нею, і вона з жахом дивилася на свого чоловіка.

- Що трапилося? Тебе щось лякає, ти зблідла, - він ступив крок до неї, а вона відійшла:

- Не підходьте, графе! – скрикнула Магда.

- Я не розумію. Спершу ти хотіла дізнатися щось про підземелля, і я показав тобі один із тих входів, що не позначені на мапі. І тепер ти поводишся так, наче побачила когось із потойбіччя, - він знову ступив крок.

- Благаю, стійте на місці. Вам вдалося налякати мене до смерті. Я нікому не скажу, що була тут, але дайте мені спокій, - сльози покотилися з її очей, і вона кинулася до сходів. Магда втікала нагору. Адам дивився на свою дружину так спокійно, ніби нічого не сталося.

Все єство Магди волато про допомогу. Але хто повірить їй, що то не сни? То - що завгодно, тільки не марення. Вона ладна заприсягтися, що щось відбувається, та чи не вважатимуть її божевільною. Тепер вона не знала, як їй

бути. Куди податися. Вона сиділа у горішній вітальній кімнаті для гостей і боялася появи Камінського. Який таки увійшов і присів навпроти Магди.

- Скажи, що тебе лякає? – лагідно спитав він, торкаючись її обличчя.

Той дотик змусив Магду здригнутися.

- Ви, - ледь чутно відповіла вона тремтячими губами.

Він пригорнув її до себе і поцілував у уста. Ті обійми не були їй такими приємними, як раніше. Тепер вони видавалися пасткою.

- Невже я такий страшний? – спитав він, зазираючи в очі, сповнені прохолоди, страху і відчуження.

- Зі мною все добре, - несподівано для себе відказала вона, вивільняючись з його обіймів, - мені пригадалося, як я колись була в підземеллі.

Магда опанувала свій страх, вдаючи, що вже спокійна. Насправді вона боялася, щоб Камінський не запідозрив, що вона про щось здогадується.

- Сподіваюся, що так. Я ж мушу готуватися в дорогу і маю бути певен, що залишаю тебе тут здоровою. Чи, може, потрібен лікар? Ти якась збентежена і збуджена. Ти бачиш страшні сни? Чуєш голоси? – неочікувано запитав її Адам.

„Що він намагається вивідати?“ – подумала Магда, почувши питання графа, -

„Чому він почав про це розмову?“ Вона ж не розповідала йому про це.

- Мені не сниться нічого такого, що могло б налякати мене, - впевнено збрехала Магда.

Тепер вже здавалося, що він має над нею незбагненну владу – владу над її думками, почуттями і мріями... Камінський, посилаючись і апелюючи до своїх медичних знань, вирішив взяти під контроль стан своєї дружини і переконав пити якісь заспокійливі краплі. Магда приймала ті ліки і почувалася вкрай виснаженою.

Для неї зимові місяці минули в ліжку. Важко було впізнати у теперішній жінці колишню жваву дівчину. Почали згасати сили. Вона вже й сама не мала інтересу до життя. Іноді, немов у маренні, бачила, як Базя приходила і сиділа над нею, поки не було графа.

Між тим граф жив своїм повноцінним життям. Він мав чимало запрошень на різні прийняття та вечірки. Тим, хто цікавився самопочуттям та відсутністю Магди, відказував, що у неї застуда, котра спричинила тимчасову слабкість, тому вона залишається вдома. Його пояснення звучало правдоподібно і не викликало підозри.

Від'їзд графа жваво обговорювався багатьма городянами. Перед тим, як вирушити в далеку подорож, Камінський сказав Магді, що на час його відсутності у місті вона може повернутися до свого дому. Їхнє прощання було короткотривалим. Одного ранку він увійшов до кімнати, в якій лежала Магда і сказав, що їде. Авто вже чекало, щоб відвезти його на колійовий вокзал. Потягом він вирішив дістатися до Львова, а звідти „Східним експресом” до Італії, звідки вже океанський лайнер мав доставити його до Америки. Він поцілував її у вуста і вийшов. Магда мовчки провела його очима до дверей і не знала, чи житиме до його повернення. Зате полегшено зітхнула, думаючи, що довго не бачитиме Камінського.

Тільки після від'їзду графа помітила, що слуги пожвавішали, повеселішали, більше говорили поміж собою. В них також зникла та внутрішня напруга, яка сковувала їх у поводженні. Вони більш приязно ставилися до неї. Отже припущення, що вони недолюблюють її, виявилися хибними. То присутність графа на них впливала, а не вона. Магді немов затишніше стало в цих важких стінах. Якось кілька днів після від'їзду графа, коли Магда приготувала свої речі, аби повернутися до свого дому, вона зазвичай поснідала наодинці з собою у просторій вітальні Камінського, і їй захотілося ще смачних тістечок, що їх вміла пекти Стася. Магда пішла до кухні і почула цікаву розмову прислуги за дверима кухні. Слуги харчувалися і проводили на кухні свій основний час. Магда спинилася коло дверей і попри усвідомлення, що підслуховувати негарно, прослухала бесіду. На кухні були майже всі слуги Камінського: Базя, Стася, Стефа, Матвій, Марек і водій – Антім. По голосу Магда впізнала Базю:

- То не мій Адаць. Скільки я його знала з дитинства – то не він. Аби хто мені що казав.
- Хто ж то, Базю? – Стефа складала тарілки до кухонної шафи.
- То ви перебільшуєте, - голос водія видався переконливим, - всі жінки перебільшують.
- Справді, граф Адам змінився, але ж та подорож кого хочеш змінить, - продовжувала Стефка.
- Змінить, та не настільки, аби я не впізнала. Якби-м не знала, що Тадек помер багато років тому, то могла би м запрягтися, що то саме він.
- Та який там Тадек, що з вами, відколи ми тут, все одної торочите: - „Не Адаць, та й не Адаць”, а хто ж тоді? – Антім сумнівався в словах старої жінки.
- Бог його знає. Адаць ніколи не повертався сюди, а тим більше, до підвалу. Він платив Матвію, щоб той дивився, а Марек охороняв кам'яницю. Та жити тут вже не збирався, – не відступала від свого Базя.
- Пам'ятаєте, як він сказав, що спогади більше не мають над ним влади, - нарешті заговорила Стася.
- Не балакай, йди краще подивися, що там пані поробляє, може треба чого, - наказала Базя.
- Вона б подзвонила, - заперечила Стася, що хотіла ще теревенити.
- Бідолашна, якби моя воля, то сказала-м би їй, аби втікала звідси, - задумано мовила стара.

Магда зрозуміла, що не треба заходити в кухню, вже й тістечок не хотілося. Ті слова старої Базі так насторожили її. Отже, стара також недовіряє графові. Хто ж то, якщо не Адам? Та й хіба таке можливе? Як багато питань нараз, й усі без відповіді. Ті розмови про дивні речі у кам'яниці не видавалися вже вигадками. Магда не раз пригадає слова Базі.

Єдине, що нагадувало про почуття до Камінського, - лялька, яка відразу по переїзді Магди до батьків була захована якнайдалі від очей. Тепер вона якийсь час житиме вдома і ніхто не лякатиме уві сні. Вона знову почувалася

піднесено. Її кімната залишалася такою, як торік. На щастя, Роза не робила там ніяких перестановок. Магда знову буде дивитися у своєму кріслі на дощ за вікном і мріяти. Але думка про це змусила знову згадати графа.

5. Почуття

Чутки про заручини Станіслава Маргошеса з Мілою Фішер поширилися містом швидше, аніж ті й самі про це дізналися. Про цю „радісну” для Магди новину вона, як завжди, дізналася від батька, що виявлявся у курсі всіх подій скоріше за Розу. Сам Маргошес вперто відкидав всі ті балачки, а свою появу на людях з дочкою Фішера не коментував. Мовляв: - „Кому яке діло”. Станіслав перебирав книжки, замислившись над тим, що має багато зайвого у своїй бібліотеці. За цим заняттям Стаса застав телефонний дзвінок Марка Шиманського. Той збирав друзів, бо збирався їхати до Варшави. Маргошес охоче прийняв запрошення приятеля. Знаючи про симпатію Стаса, Шиманський між іншим натякнув приятелеві, що пані Камінську також запрошено. Зауваживши, що його бездумні жарти ні до чого, Стас поклав слухавку і задумався.

Зустріч з Магдою навесні, за тиждень до Великодня, збентежила його. Побачивши, стежив очима на відстані, але не підійшов. Вона видалася занадто заглибленою у свої роздуми. То була Вербна Неділя. Гарний теплий день спонукав до прогулянки. Не знаючи чому, Станіслав подався до цвинтаря. Він знав, що на єврейському цвинтарі гарні надгробки. Вони інакші, ніж на інших цвинтарях: з вирізьбленими у камені голубами, написами, незрозумілими йому та зірками. Тут завжди панував дивовижний спокій. Тільки гілля, яке гойдалося від вітру, утворювало шурхіт, що видавався шепотінням. Може, то душі, вмостившись на гіллі, балакали між собою. Він і не здогадувався, що й Магді, коли вона приходила сюди уявлялося теж саме. Наче дивовижна магія... Навколо нікого не було. Стас відразу побачив Магду, котра в самотності милувалася тишею і спокоєм. Він завмер, затамувавши дихання, ніби боявся наполохати дивовижну небачену досі птаху. Отак і пішов звідти з думками про неї. Стас не знав, чи помітила

вона його, чи побачивши, вдала, що не бачить. Вона полонила його уяву та думки. Понад усе хотілося близькості із нею. Той, що стояв поміж ними, – далеко. І ніщо не завадить нарешті розкритися перед нею. Зараз, прийнявши запрошення Шиманського, він знав, що побачить там Магду. Вона не була на прийняттях, відколи захворіла, і це буде її перша з'ява на людях після відбуття Камінського.

Коли Марко телефонував до Радеків, слухавку взяла Гандзя. Магда у своїй кімнаті поринула у пообідній сон. Той сон виявився дивним і нагадав про моторошні ночі в кам'яниці. Вона начебто подалася туди, щоб забрати свої речі. Двері кам'яниці були прочинені, і ніхто з прислуги Камінського не зустрічав її. Увійшовши, розстебнула гудзики свого жакету і опинилася за скляними дверима вітальні. Тут ще ніколи не було так сонячно. Світло наповнило всю кімнату. Побачила посеред кімнати кількох чоловіків, які спинами до дверей сиділи на стільцях. Як тільки Магда увійшла до кімнати всі вони враз обернулися до неї лицем і вона вражено побачила – то був Адам Камінський. Його було багато. І кожен з них виражав інший настрій: один здивовано дивився на неї, другий посміхався, інший злісно блискав очима, а ще інший виглядав зовсім засмученим. Їх кількість швидко збільшувалася. Всі оті Адами підвелися і рушили до Магди, яка розгублено притиснулася до дверей і з жахом дивилася на тих чоловіків. Вони були вже так близько, аж відчувала їхнє дихання. Вона почала втікати... На цьому моменті Магда прокинулася і побачила, що хвилюватися немає чого, бо вона у своїй кімнаті.

Минуло два місяці, відколи Камінський поїхав. З ним наче попри її волю в далекі мандри подалася якась частка її душі. Той чоловік мав незбагненну владу над нею. Але чому, вона не знала. Навіть сни, в яких бачила його, виявлялися страшними. Єдине місце, де здавалося може побути наодинці з думками, був цвинтар, де поховали бабусю. Туди вона навідалася іще за тиждень до Великодня, щоб на самоті подумки поспілкуватися з тією, яка найкраще розуміла її. На цвинтарі мала відчуття, ніби минуле зійшлося з майбутнім, час спливав інакше, ніж за межами цвинтарної огорожі. Вона

помітила тоді появу Маргошеса. Не знала, чи похований тут хтось з його родини. Вдавала, що не помічає його, а сама зиркала з-під капелюшка, щоб не побачив, як стежить за ним очима. Він змушував її ніяковіти, він вкрав душевний спокій заміжньої жінки. Водночас вона пам'ятала ту сцену із дочкою Фішера, та ще й розмови про їх заручини змушували її закривати своє серце для нього.

Гандзя повідомила, що телефонував Шиманський, аби запросити Магду на пікнік. Магда відразу ж вирішила, що не поїде.

- Та що ви, пані. Дивіться, які гарні дні настали. До того ж, ви вже так давно нікуди не виходили, - вмовляла свою молоду пані служниця.

- Облиш, Гандзю. Гадаєш мені то цікаво? Я б краще покуштувала какао, - Магда зручно вмостилася у крісло.

- Ви так то все кажете, начебто ви вже підстаркувата пані. Ви ж навіть у кіно не хочете сходити.

- Яке там кіно, Гандзю, - розсміялася Магда.

- А, може, на якусь п'єсу, - „У неділю рано...” – наприклад, чи що, - не полишала своєї бесіди Гандзя, яка все брала близько до серця.

- Пікніки вже не для мене, - зауважила вона з серйозним виразом обличчя, - до того – я сама краще знаю, куди мені їхати, І дякую, та обійдуся без твоїх порад. Принеси мені какао без молока.

- Ви хотіли сказати, - гарячого шоколаду? – поправила Гандзя.

- Ти нестерпна, - посміхнулася Магда.

- Ви ніколи не говорили, які там у вас були слуги, - сказала Гандзя, поправляючи скатертину на столі.

- Я з ними рідко розмовляла. І ніхто із них ніколи мені не давав порад так, як ти.

- Вибачте, пані. Я хочу, як краще. Мені здається – ви занадто гарна і молода, аби відмовлятися від таких запрошень.

- І що я там робитиму? Буду ловити на собі ті дурні підозрілі погляди і перешіптування за спиною? – Магда скептично закинула ногу на ногу.

- Ви будете розважатися, пити вино, вдавати, що не бачите тих поглядів і, як завжди, затьмарите їх всіх своєю появою, - захоплено говорила Гандзя, закриваючи очі, наче то вона все мала робити.

- Ти так оповідаєш, ніби й сама з якоїсь родини, - розсміялася Магда, уявивши на мить Гандзю у розкішному панському вбранні. „А було б навіть досить непогано”, - подумалося Магді.

- То ви поїдете? – спитала та вже коло дверей, бо йшла приготувати какао.

- А ти допоможеш мені підібрати сукню? – хитрувато спитала Магда, вже запалившись ідеєю глянути, як виглядатиме Гандзя у панських сукнях.

- З великою радістю, пані, - радісно мовила служниця і вклонилася (досі ніколи не чула схожого прохання від Магди, зазвичай помагала їй тільки застебнути гудзики, блискавку чи зав'язати шнурівки на корсеті. Пропозиція видалася заманливою).

Коли Роза увійшла до кімнати дочки, то була здивована побаченням: Гандзя стояла посеред кімнати в одній із Магдиних суконь, всюди було розкидане вбрання Магди, а сама Магда прискіпливо роздивлялася служницю у власному вбранні.

- Магдо, я гадала, що ти вже зодягнена.

- Ще трохи, мамо.

- А що, Гандзя поїде з тобою? – спитала здивована Роза.

- Ні, - спокійно відповіла Магда, продовжуючи роздивлятися Гандзю, яка мала приблизно схожу фігуру і була трохи старша за Магду.

- То чого Гандзя у твоєму вбранні?

- Мені так легше підібрати сукню, коли я бачу зі сторони, як вона виглядає. І ще я вирішила оновити свій гардероб, тому деякі сукні подарую Гандзі.

- Боже, дякую вам, пані! Яка ж ви добра. Я ніколи не мала таких уборів, - вражена новиною Гандзя кинулася цілувати руки своїй молодій пані.

- Не треба. Ти ж знаєш, я не люблю цього. А деякі з моїх речей тобі до лиця більше, ніж мені, - Магда забрала руку від Гандзі, що приголомшено дивилася на Магду.

- Цікаво, а чому ти сама досі не одягнена?
- Я швидко.
- Гаразд, роби як знаєш, але за півгодини, ти маєш бути у Шиманських.
- Я знаю.

Роза пішла з кімнати. Магда допомогла зняти сукню Гандзі. Тоді, відклавши кілька речей для служниці, взяла сукню, яку мала намір вдягнути сама і наказала Гандзі прибрати все інше до шафи. Служниця не пам'ятала себе від щастя, а Магда почала збиратися на пікнік. За півгодини водій Радеків вже віз Магду до кам'яниці Шиманських. Марко приязно зустрічав своїх гостей, відразу повідомляючи, що за місто на пікнік виїде молодь, а їхні батьки та гості його батьків залишатимуться балювати в кам'яниці, позаду якої у саду чекали накриті столи. Днина видалася напрочуд сонячною і теплою. Ще вранці Магда не мала певності, що поїде, а в обід сіла в авто, яке довправило її просто до місця збору гостей. Більша частина запрошених були на місці, коли під'їхало авто з Магдою. Вона вийшла з машини, і тут як тут з'явився Марк. Він посміхався тією капосною посмішкою, якою зазвичай вітав своїх знайомих:

- Я радий, що ви не знехтували моїм запрошенням, - він поцілував їй руку.
- Вітаю вас. Вельми вдячна, що згадали про мене, - так само люб'язно відповіла Магда.

Вона раптом впіймала себе на тому, що розмовляє з Шиманським, а сама намагається побачити когось, хто надто запав їй до серця.

- Прошу вас пройти туди, він взяв її під лікоть і показав в бік кількох авто, біля яких стояли молоді люди. Магда здебільшого знала всіх тільки з вигляду. Зрештою, вона не мала намірів якось зблизитися з ними. Здивовано подивилася на Марка.

- Я попередив всіх, що молоді люди виїжджають за місто.
- Гадаю, мені варто залишитися тут з іншими гостями.
- Ні в якому разі. Я наполягаю, щоб ви поїхали. Ви поїдете в моєму авто, - не відступав Марк.

Магда не розуміла, чому він так потребує, аби вона їхала за місто. Не побачивши поміж інших Стаса, втратила інтерес до веселощів. Вона ж не знала про те, що Маргошес приїде відразу на зазначене місце. Але розуміла, що наразі опиратися Шиманському, який вже попід руку провадив її до свого авто, не здатна. Тож невдовзі авто вирушили за місто. В салоні Шиманського були крім нього самого, Магди і водія, ще двоє – брати Кейлери. Їх батько тримав бакалію на розі гандлю Каховецького. Досить швидко авто опинилися за містом. Переїхавши міст через Бистрицю Золоту, машини спинилися у мальовничому місці на пагорбі, звідки відкривався чудовий краєвид, і можна було бачити Станіслав.

Довкола невеликої галявини, на якій мав відбуватися пікнік, дерева утворювали тінь. Сама галявина немов ховалася в улоговині. А далі був ліс. Магда поглянула на небо і побачила скупчення хмар, що поволі насувалося з північного боку і віщувало грозу. Але молодь розважалася. На всіх вже чекали імпровізовані столи з наїдками та різними напоями. Слуги Шиманських попрацювали на славу. Панночки хихотіли про щось, шепотілися і зиркали на молодих чоловіків. Єдине, що втішало Магду, - це природа навколо. Вона бачила, як Марко із кимсь говорив і поглядав в її бік: здогадалася – говорять про неї. Та їй байдуже. Вона присіла осторонь під розлогим деревом і дивилася на всіх, думаючи, що їй значно спокійніше, коли не бачить Маргошеса. І тієї ж миті почула, як до решти авто, що стояли на пагорбі, приєдналося ще одне. Марко радісно подався туди. То приїхав Маргошес. За ним із авто з'явилися розпашілі панночки. Ті дівки реготалися і по черзі вішалися йому на шию. Магда не побачила з ним Міли, але це її не заспокоїло. Варто було з'явитися йому в цьому багатолюдді, як вона вже відчувала збентеження. Вражена дивилася на новоприбулих гостей і думала, що чоловік який подобається їй – гультай... Глибоке розчарування оволоділо нею. Хтось із прислуги Шиманського підніс їй вина і тацю з фруктами. Магда механічно взяла піднесене, не усвідомлюючи цього, а потім здивовано думала: - „коли це вона встигла взяти вино і фрукти?“, настільки захопилася

спостереженням за Маргошесом, що служник примарно проминув повз її увагу. Розуміла – ревнувати не може, зате вже знатиме – Стас аж ніяк не вартує її уваги. В оточенні тих кралечок нарешті помітив Магду. Той пронизливий холодний погляд немов змусив його враз самого охолонути і збагнути, як ідіотично він виглядає в її очах. Маргошес вивільнився з надокучливих обіймів тих лялечок. І, глянувши на Магду, побачив, як вона байдуже відвела очі. Вираз її обличчя промовляв красномовніше за будь-які слова. Внутрішньо Стас залишився задоволеним – знову викликав у неї почуття ревнощів. Таки ця жінка не байдужа до нього, як намагається вдавати. Але він не наближався до неї. Кожен розважався як міг: одні обмінювалися враженням від кіно, що вчора показували на Сапіжинського, інші говорили про якісь публікації „Омнібуса”, ще інші – про якісь дурниці. Магда не знала вже, чи добре вчинила, що поїхала на цей пікнік, якби не була тут, то не довелось б бачити поведінку Маргошеса і, можливо, на душі мала б такий бажаний спокій. З іншої сторони, побачене довело, хто насправді Стас. І не більше, у неї є чоловік, який зараз далеко, тож не слід перейматися якимось Маргошесом. Добре, що він не став її чоловіком, бо невідомо, якби їй було чути про його гультьяйство. Магда пила вино, насолоджуючись тим, що ніхто не займає і не дошкуляє її дурними питаннями і балачками. Тоді знову глянула на небо. Цікаво, чи обмине гроза? В повітрі вже чувся запах дощу. Магда підвелася і пішла поміж дерев. Там далі лежало зрубане дерево, на якому вона зручно вмостилася, постеливши собі плетену безрукавку. Цей запах пригадав, як в дитинстві вона любила слухати тишу перед грозою. Все навколо принишкло в очікуванні. Пахощі квітів і трав загострено витали у повітрі. Магда теж у внутрішній напрузі немов чекала на щось чи на когось. Вона допила вино і тримала у руці свій келих, міркуючи, що якби хтось з’явився тут із пляшкою, було б не зле, хто б то не був... Вона ані на мить не замислилася над тим, що, коли проллється дощ, у неї немає парасольки чи дощовика. Її то не лякало.

Зникнення Магди поміж деревами зауважив тільки один гість, який увесь час непомітно для неї тримав її в полі свого зору. То був Маргошес – він потай пантрував її, п'ючи і балакаючи з приятелями. Попри те, що тема бесіди здавалася актуальною, важливішим для Стаса виявилось спілкування із Магдою наодинці. Такої нагоди він може вже й не мати. Годі й сподіватися кращої можливості зостатися із жінкою, яка більше ніж подобається. Маргошес відлучився від товариства. Взявши пляшку з вином, свій келих і таріль із солодошами, він подався у тому ж напрямку, що й Магда. Стас вже бачив, як Магда сидить на зрубаному дереві. Він посміхнувся про себе, тоді озирнувся – звідси їх вже не видно тим, хто на галявині. От і добре, вдалося сховатися від сторонніх очей. Майже нечутно підійшов до Магди, яка не сподівалася, що Маргошес помітить її відсутність. Вона саме думала – який же він негідник, коли побачила з-за спини руку, яка, простягнувшись із пляшкою до її келиха, вже наповнювала його вином. Втілення нещодавніх думок змусило Магду посміхнутися, але посмішка зникла з обличчя, щойно обернулася та зобачила, хто налив вина. Йому вистачило нахабства порушити усамітнення – „ще й всміхається паскудник”, - обурено подумала Магда. Обличчя не приховувало невдоволення.

- Невже вам не до вподоби італійське вино? – спитав, всміхаючись, і став навпроти неї.

Магда приголомшено дивилася на нього, не зайшовши слів для відповіді. Їй захотілося зіскочити з колоди і піти геть, аби не бачити тієї огидної посмішки того, кого вона дуже ревнує. Та він став так близько, що його нога опинилася між Магдиних, і притиснув її коліна своєю вагою:

- Прошу вас, залишайтеся так. Не втікайте. Я б не хотів, щоб ви уникали мене.

- Я не збиралася втікати, - розгублено відповіла Магда.

- Тут так чудово, правда? – він зазирає у її очі, наче бешкетний хлопчик, немов відчуваючи свою провину.

Вони мовчали. Він стискав пляшку з вином обплетеною соломою – справжнє італійське. Магді хотілося дати йому стусана, щоб він відлетів далеко від неї і навіть не торкався, але вона не зробила цього.

- Що змусило вас залишити таке чудове товариство? - в голосі Магди звучала іронія. Вона зробила ковток.

- Захотілося помилуватися природою, - спокійно відповів Стас і теж надпив вина.

- А що в компанії не можна милуватися? – Магда дивилася на нього, і цікаво робилося бачити, як він відповідає.

- Звісно – можна, якщо дозволяє середовище, - зрозумів натяк Маргошес, - наприклад, мені цікавіше милуватися нею у вашій компанії.

- Справді? Я думала, що тільки мені хочеться віддалитися від людських місць, - сказала вона і все ж посміхнулася.

- Вам гарно, коли ви всміхаєтеся, - Стас простягнув таріль з солодким печивом, - я поцупив зі столу разом з вином. Вони смачні, залиті шоколадом з горішками.

- Дякую, - Магда взяла одне тістечко, хоча хвилювалася так, що не хотілося їсти.

- Вочевидь, значно цікавіше проводити такі вечірки на природі, а не десь у місті.

- Так, тут можна усамітнитися від товариства, - тихо відказала Магда.

Перші важкі краплі впали з неба, передуючи грозі. Дощ припускав дедалі сильніше. Почулися голоси, визкіт і сміх тих, хто розбігався по машинах, тільки завбачливі слуги накривали всі страви клейонкою. Можна було б заховатися до авто, як це зробили інші, але Маргошесові не хотілося цього. Він допоміг їй зіскочити з колоди і, прихопивши все із собою, вони обоє побігли під невисоке розлоге дерево. Листя тут щільно захищало від крапель. Дощ лив, неначе з відра, а тут виявилось затишно і сухо. Магда трохи намокла, тому довелося накинути на плечі безрукавку, хоча дощ був теплим. Стас зиркнув на Магду: мокра сукня прилипла, облягаючи звабливе тіло,

соски невеличких грудей випиналися, так і ваблячи до себе погляд. Щоб відволіктися від власних думок, він взяв пляшку:

- З такими запасами нам не страшний дощ. Добре, що гроза пішла стороною, бо було б небезпечно залишатися під деревом, - наповнив келихи вином Маргошес.

- Справді, - погодилася Магда, відчуваючи, як десь поділася злість і образа на Стаса. Їй зробилося надто добре, щоб думати про щось неприємне.

- Навіть не хочеться, аби дощ припинявся... – промовив Маргошес і підступив ближче до Магди.

Вона дивилася йому у вічі, намагаючись зрозуміти, чому він так розмовляє з нею, коли аж ніяк не є обділеним увагою зі сторони молодих дівок, з якими прибув на пікнік. Нащо він це робить, бентежить їй душу? Маргошес бачив у Магдиних очах багато знаків питань, але як же їй пояснити, що то все пусте, так собі заради розваги, а вона – єдине, що варте його уваги. Вони стояли так близенько, як тоді в танці.

- Цей дощ триватиме так довго, як нам того захочеться, Магдо, - він зазирнув у її очі.

Внутрішній протест проти нього затьмарився Магдиною пристрасною натурою. Вона не могла протистояти цьому звабнику, чи не хотіла, хто знає... Вони тут удвох, і їм байдуже, чи хто запримітить відсутність Камінської та Маргошеса. Магда відчувала тепло його тіла і дихання, яке свідчило, що він також збуджений від такої близькості до неї. У Магдиних очах заграли ті бешкетні вогники, які видавали неспокій душі. Спиною відчувала нерівність кори дерева, а грудьми – Стаса, що своєю вагою вже притискав Магду до стовбура акації, вона й незчулася, як опинилася в його обіймах. Він забрав від неї склянку з вином, єдине, що відокремлювало їх... попри дощ, - їм обом зробилося неймовірно гаряче. Несподівано він затулив її уста своїми губами тим запаморочливим цілунком, від якого, втрачаючи голову, далі роблять багато того, що потім воліли б забути. Маргошес вже не стримував свою пристрасть і давнє бажання зробити все те, про що він ніколи не

жалкуватиме. Магда відчула, як його рука розімкнула її стегна, ковзнула під сукню.

Камінській забракло внутрішньої сили відштовхнути його, цілунок не дозволяв спитати, що він робить. Тільки спромоглася рукою схопити кисть його руки, але не змогла примусити перестати пестити себе...

- Я люблю тебе, Магдо... – збуджено шепотів він, вперше звернувшись до неї на „ти”.

- Цього не слід робити. То не любов, - заперечувала Магда, залишаючись в його обіймах.

Він не давав їй говорити, закриваючи уста гарячими цілунками і дедалі сильніше притискаючись до неї. Магді несподівано зробилося байдуже до всього, що станеться потім. Важливим було тільки те, що відбувалося з ними зараз. Вона немов переступила якусь межу, котру не мала права перейти, за якою на неї чекала прірва, яка мала поглинути назавжди. Здавалося, те, що діється з ними зараз, мало статися вже давно. Сумніви розтанули, мов сніг, і не залишалося вже ніяких докорів сумління. Стас очікував, жадав цієї миті, відколи зрозумів, що зробить все, аби тільки Магда належала йому. Внутрішньо не міг змиритися, що вона пов'язана з графом Камінським. А він невдовзі повернеться, щоб знову стояти поміж ними. Він цілував Магду і обіймав, відчуваючи тендітність її тіла. Тремтіння, яке проймає всю, немов передавалося йому, випускаючи приховане бажання і пристрасть, які рвалися назовні. Він спинився тільки на мить, щоб зазирнути в її очі, в яких не залишалося більше страху. Магда, немов отямившись, відчула, як руки немов обпекла його спина. „Невже вона також пригорнула його до себе?” – з жахом подумалося їй. Вони ледь не здійснили того, чого б Магда собі не пробачила. Якусь мить мовчки дивилися одне на одного, розуміючи, що за крок від близькості.

- Ні, - знайшла в собі сили Магда і відсторонила від себе Маргошеса, що аж палав від пристрасті.

- Чому, Магдо? Ми ж обоє хочемо цього, - він глибоко дихав і намагався охолонути.

- Я не впевнена, що хочу чогось подібного, - вона поправляла сукню.

- Пробачте, якщо я...

- Забудьмо про все, вип'ємо ще вина, - Магда не дивилася на Стаса, її погляд було спрямовано кудись далеко, де з-поміж хмар вже з'являлося сонце, віщуючи розпогодження.

Дощ все іще шумів, але то були останні краплі... Маргошес був певен, що вона дозволить йому більше, і от вона, розпаливши, спинила його.

- То кажете, я маю забути, як цілував ваші уста, торкався ніжної шкіри, пригортав...

- То й що з того. Чи одну ви мене пригортаєте та цілуєте? То була не я – вино дозволило поводитися так ганебно. Я не хочу, щоб іще коли не-будь торкалися мене, - тон у неї звучав наказом.

- Маю попередити вас, що ті слова, котрі ви чули від мене, промовляв я, а не вино, і ніхто не зможе заборонити мені обіймати вас, коли мені того захочеться, - щоб довести силу своїх слів, він обхопив її стан руками і знову поцілував.

Магда стояла не рухаючись, стиснувши уста і не відповідаючи на цілунок. Коли він відпустив її, витерла губи рукою:

- Вам так здається, ніби ви можете робити, що вам заманеться. Я не така, як ви звикли, - вона пильно вдивлялася йому в очі.

- Я це вже зрозумів, - посміхнувся Стас.

Коли з'явився Марк з парасолею, він розшукував їх, збагнувши, що вони під якимось деревом перечікують дощ. Він бачив, куди пішов Стас, і, вочевидь, розумів, за ким він подався слідом. Але застав їх, як вони пили вино і були одне з одним на відстані простягнутої руки. Це його певною мірою розчарувало.

- Я так і думав, ви ховаєтеся від дощу. У мене досить велика парасоля, щоб ми могли дійти до машини. Тут вже все мокре, тож вечірку продовжимо у моєму домі, - всміхався Марк.

Маргошес невдоволено змряв поглядом приятеля.

- Я привіз вас сюди, тож мушу доставити до міста у своєму авто, - він звертався до Магди.

Це переграло плани Маргошесу, котрий все ж сподівався, нібито Магда повертатиметься у його авто.

- А твої кралі геть чисто розпереживалися, де їх красень подівся, - в'їдливо всміхнувся він до Стаса.

Магда посміхнулася. Втрюх під парасолею Маргошеса вони дійшли до авто.

- До зустрічі у мене, - сказав Марко Стасові, допомагаючи Магді зайти до салону.

Дорогою Магді вдалося переконати Шиманського завезти її додому, оскільки вона вже не мала бажання продовжувати залишатися на вечірці. Тож Маргошес після приїзду до кам'яниці Шиманського так і не побачив Магду.

- Камінська вирішила зостатися вдома, тож дорогою я завіз її туди, куди вона просила, - сказав Шиманський, зрозумівши, чого так оглядає гостей Маргошес.

- Що мені до того? – вдаючи, що не розуміє приятеля, відповів Стас.

- Та нічого, я так сказав, щоб ти був у курсі, - розуміючи ухилення Маргошеса, зауважив Марк.

Це не на жарт розізлило Маргошеса. Він ледь не схопив Шиманського за комір його елегантного костюма:

- Послухай мене – ніколи більше не говори дурними натяками, - мовив він, схилившись так, щоб ті слова почув лише Шиманський.

- Гаразд, не лютуй. Не буду я говорити, ти забудь, що я їду? Якщо можна, хіба що напишу, - зіронізував Марк.

- Паскудник, - тихо мовив Маргошес і пішов до зали.

Попри те, що Станіслав залишався увесь вечір у Шиманських з іншими гостями, з голови йому не йшло, те як Магда відсторонила його, можна сказати, „дала впіймати облизня”. Для нього, неперевершеного звабника, це було своєрідним ляпасом. Він мав впевненість у тому, що надто подобається їй, аби вона так просто його відштовхнула. Не думав, що Магда встоїть перед ним після тих пристрасних цілунків та обіймів. Для нього це стало першою поразкою. Хоча він хотів її як жінку не просто заради самого факту зваби чи досягнення чергового „трофею” – він відчував, як закохується в неї чимраз дужче, і це його дратувало. Магду також дратувало те почуття, котре визрівало в ній до нього. Та цього разу вона встояла, зберегла таку важливу дистанцію.

Тіло немов закарбувало у пам’яті кожен дотик Маргошесових рук, що видалися тоді неймовірно ніжними. Літо було багатим на дощові дні, що їх так любила Магда. Вона тоді залишалася у кімнаті й дивилася, як краплі дощу омивають дерева і місто, роблячи все контрастно-різким. Змиваючи пил, дощ відкривав світові справжні барви речей. Іноді вона з парасолею або в дощовику вибиралася в місто. Вулиці тоді залишалися малолюдними.

Того червневого дня також пустився дощ. Батько зателефонував зі шпиталю, що забув теку з паперами – якісь лікарські справи хворих - історії хворіб чи що. Знайшовши все зазначене в кабінеті батька, Магда поїхала до шпиталю. Залишивши теку, вирішила повертатися додому пішки. Вона звернула на Сапіжинського, коли побачила Стаса Маргошеса, що з кимсь розмовляв. Але Магда вирішила, точніше зважилася таки підійти до нього. Коли вона наблизилася, то це співпало із завершенням бесіди Маргошеса з тим чоловіком. Стас дивився на тендітну постать, яка наблизилася до нього. Він не мав парасолі, тому вологе волосся завитками блистіло від дощу.

- Надворі дощ, а ви без парасолі, - всміхаючись, зауважила Магда.

- Невже це вас непокоїть? – спитав Стас, намагаючись в кишені своєї вітрівки цигарки.

Магда спостерігала за тим, як він витягнув вологі цигарки і розчаровано засунув їх назад до кишені.

- Що, також змокли? – спитала Магда, стримуючи посмішку.
- Угу, - відповів Стас і, глянувши з-під лоба на Магду, засміявся.
Вона також розсміялася.
- Хочете кави? – несподівано запитав Маргошес.
- Так, не відмовлюся, - Магда сподівалася, що він поведе зараз до кав'ярні.
- Не боїтеся, що я вас покусаю? – спитав з іронією.
- Що, у кав'ярні? – здивувалася вона.
- Ні, у своєму помешканні.
- В помешканні? – перепитала Магда, вже не розуміючи, куди власне він її запрошує.
- Яюсь мені вдалося придбати кілька кімнат під самим дахом одного з тих будинків, що коло старого муру, якраз позаду готелю „Під золотим орлом”. З вікон мені видно двір єзуїтського монастиря. Я часто сиджу на старому мурі і думаю, що перебуваю в найдавнішому місці Станіслава.
- Цікаво, - тихо сказала Магда, слухаючи його слова.
- Цікаво. Я назвав те місце „Раєм” - яюсь неймовірне сакральне місце. Там навіть думки перебігають по-іншому. Хочете подивитися?
- Пропозиція заманлива. Може, мені варто погодитися? – примружила очі Магда.
- Думки в голос? То як? Якщо я ще трохи постою тут, то змокну наніц, - він зіщулився.
- Тримайте парасолю, - нарешті здогадалася запропонувати йому Магда.
- Дуже вчасно, - він взяв парасолю, - проте я і так вже зовсім мокрий.
- Ходімо, вам треба вдягнути щось сухе.
- Я й сам про це думаю.

Вони пішли в напрямку до його помешкання. Проминули кінотеатр „Уранія”, на стіні якого висіла яскрава афіша чергового фільму - мюзиклу з участю Маріки Рок.

- Ви чимось схожі із нею, - сказав Маргошес, зиркнувши спершу на афішу, а тоді на Магду.

- Я так не думаю, - зашарілася Магда.

- А як ви думаєте? – подивився на Магду.

- Вам ніхто не казав, що ви занадто самовпевнений?

- Всі про це тільки й говорять. Але такий вже я є. Це погано?

- Не знаю. Думаю, що не завжди добре, - подумавши, відповіла Магда.

Вони швидко дійшли до будинку, в якому на горішньому поверсі Стас купив помешкання. Його продав старий власник третього поверху, якому четвертий, що під самим дахом, видався ні до чого. Вони піднялися крутими звивистими сходами нагору. Стас відімкнув двері. Магда увійшла, і він, увімкнувши світло, зачинив двері. Тоді довгим коридором пішов до протилежного кінця.

- Прошу, заходьте. Чуєте, як краплі дощу стукотять по линві. Наче колеса потягу. Я люблю так засинати, уявляю, що кудись мене несе потяг, тоді мені сняться подорожі, - коли він це промовляв, то видавався Магді мрійливим хлопчиком, може, саме це і вабило її.

Він забрав їй з рук мокру парасоллю. Магда сподівалася, що, крім них, тут буде ще хтось із слуг. Але... вона знову на самоті із цим чоловіком. Вона стояла на місці.

- Ви боїтеся заходити? Але звідти ви не побачите того, що я хотів вам показати з вікна., - сказав Стас, беручи сухий одяг і, збираючись піти до ванної, аби перебратися.

- Ви тут сам? Я гадала – маєте якихось слуг, - невпевнено говорила Магда, увійшовши до кімнати.

- Так, я сам, ніхто з моїх близьких, не те що слуги, навіть не знає про це. Єдине місце, де можу побути без зайвої опіки батьків, де можу спокійно працювати з паперами і робити все, що мені заманеться, - на цьому реченні він багатозначно глянув на Магду.

- Я, мабуть, піду, - Магда по-своєму зрозуміла ті слова. В думки одразу ж закралася підозра, що сюди він приводив вже не одну її... Якась миттєва ревність спалахнула в серці.

- Магдо, повірте, ви єдина жінка, чия нога ступала у це помешкання, - вловив вогник недовіри у очах співрозмовниці і казав правду, знаючи, що вона й так не повірить йому.

- Чому я повинна це обговорювати? – вдала, ніби не розуміє його Магда.

- Справді, якісь дурниці. Я ж збирався пригостити вас кавою. Заждіть будь-ласка, я за хвилю, мушу вдягнути сухе, бо візьмуть дрижаки, - він пішов до ванної кімнати, - не йдіть, прошу вас, - почулося вже з-за дверей.

Магда посміхнулася сама до себе. Дивний він якийсь, поводитьсь так, начебто йому важлива її присутність, - міркувала собі, розстебнувши жакет. Підійшла до вікна і глянула крізь нього. На мурі лежала колода, схожа до тієї, на якій Магда сиділа тоді на пікніку в Шиманського. Магді навіть видалося, що це те саме дерево. Звідси й справді відкривався гарний краєвид. Виднілися навіть Загвіздянські пагорби. Почула, як до кімнати увійшов Стас - він перебрався в сухий одяг:

- Тепер можна приготувати кави, - сказав він, підійшовши до вікна.

- Так. Тут затишно і чудовий краєвид, - Магда зиркнула на Маргошеса.

- Я зараз, - Стас пішов з кімнати.

Магда оглядала кімнату, тут знаходилися тільки найнеобхідніші речі, аби приймати гостей: підшафок, креденс, схожий до того, що бачила у кабінеті Маргошеса, столик з різьбленням на ніжках таким самим, як оздоблено креденс, тахта, а також пара крісел. Магда присіла на тахту. Дошкrapотів по даху, і Магді зробилося затишно і спокійно, давно вона вже так не почувалася, надто у чужому незвичному помешканні.

У дверях з'явився Стас з кавою. Магда дивилася, як він обережно клав все на стіл. Запашна кава наповнила ароматом всю кімнату, розпалюючи бажання скоріше скуштувати напій. Маргошес також опустився на канапу.

- У Відні я бував у одній цукерні, там подавали каву з віскі, ромом, коньяком, за бажанням, звісно, - почав оповідати Стас.

- А ви чого налили до кави? – спитала Магда.

- Поки що нічого, бо не знав, чи схочете ви такої кави. Мені, по правді, не зашкодило б щось гаряче, аби відійти після дощу, - він підвівся і підійшов до креденса, в якому стояли різні пляшки з усілякими напоями, - може, ліпше теплого вина, щось я зовсім нездогадливий, - Стас засміявся.

- Ви, мабуть, краще знаєте, - відповіла Магда, покладаючись на його смак.

- Тоді я обираю вино. Розігріте тепле вино з корицею, гвоздикою і перцем. Як на мене, то каву з ромом ми ще встигнемо скуштувати, - ніби переконував Магду, взявши пляшку з Кіольнським вином.

- Непоганий вибір, - погодилася Магда.

- Я трохи почакую на кухні з вином, - він пішов.

Магда знову мала можливість оглянути кімнату. Тепер їй пригадалися вранішні оповіді батька. Радек завжди приносив з клініки якісь свіжі плітки та новини про те, що діялося в Станіславі. Причому – знав усе в подробицях. Магда не завжди зважала на балачки за сніданком, але цього ранку Тео сказав, нібито чув про те, що Фішер видає доньку заміж. Магда не наважилася розпитувати, за кого саме, а перед очима відразу ж виникла сцена Маргошеса з Мілою. Через це їй снідати вже не хотілося. „Що він знайшов у тій Мілі?” – думала вона тоді за столом і зараз, сидячи тут у Стаса. Чому чоловік, що має одружитися з іншою, запрошує її з таким виглядом, ніби нічого не відбувається? Магду це знову обурило. Захотілося підвестися і піти, „нехай п’є сам своє вино або запросить Фішерову доньку, а їй нема тут що робити”, - міркувала подумки Магда, яка вже й не рада була, що погодилася прийти. „Може, Маргошес собі уявляє, що найкращий у місті, і варто йому кивнути пальчиком, як всі жінки впадуть йому до ніг!” – внутрішньо накручувала себе Магда, яка аж в лиці перемінилася; тієї миті в кімнату увійшов Маргошес, який не здогадувався, що про нього думає його гостя. Він помітив, як змінився в неї настрій. Йому здалося, коли виходив, то

вираз обличчя мав більш привітний відтінок, ніж зараз. Маргошес поставив на стіл вино, від якого кімнатою парували пахощі східних приправ.

- Ось, я вже все приготував, - він присів на тахту.

Магда відсунулася ближче до краю.

- Щось не так? – поцікавився Стас, не розуміючи причини такої різкої переміни в настрої Магда.

Магда мовчала: - „ще й питає? Суцільна невинність”, - думала й дивилася у вікно.

- Пийте, поки воно тепле, - запропонував Стас, беручи свого келиха.

Вона також взяла своє вино.

- Маю враження, що щось не так, але не розумію – що? – Стас таки не міг збагнути, чому гостя стала мовчазною і непривітною із ним.

- Усе не так, - відповіла Магда, дивлячись на Маргошеса.

- Чому? – продовжував не розуміти, до чого вона веде.

- Ви не здогадуєтеся? Це я не розумію, для чого ви запросили мене сюди і вдаєте, ніби нічого у вашому житті не відбувається, - почала свою промову Магда, дивлячись на нього з тим презирством, яке він бачив у її очах, тоді коли якісь його дії викликали у ній ревність.

- То ви не розумієте, для чого я запросив вас? – він поставив келих і присунувся до Магда, - я б хотів вдавати, що зі мною нічого не відбувається, але коли бачу вас, Магдо... пам'ятаєте, тоді у дощ під деревом я сказав вам, те що відчуваю, і не відмовляюся від тих слів. То правда: - я люблю тебе, Магдо. І нічого не можу вдіяти з собою, - від хвилювання навіть не знав, як звертатися до неї на „ти” чи на „ви”...

Якусь мить Магда приголомшено дивилася на Стаса.

- Так не можна. Я не можу вірити чоловікові, про якого чула, що він одружується з іншою, а сам запрошує мене і починає говорити про якісь почуття. Я вже бачила кілька разів, чого вони варті, - з образою сказала Магда, не зводячи очей з Маргошеса.

- Що? Я теж чув ті теревені про моє одруження і знаю, що то брехня. Бо я поки що ні з ким не одружуюся. А те, що ви бачили кілька разів, аж ніяк не стосується моїх почуттів. Крім того, я ж не нагадую вам, як мої батьки навіть без моєї згоди сподівалися бачити вас моєю нареченою. Я ж тоді не знав, яка ви. Вони писали мені про вас, а я закохався, побачивши дівчину, не знаючи хто вона, і виявилось, що то саме ви. Але ви стали дружиною іншого. То, де ж він тепер? Чому не з вами? Я хочу бути з тобою, Магдо, та ти цього не хочеш... – він говорив так пристрасно і відверто, що їй аж подих перехопило.
- А Міла? – ледь витиснула з себе Магда, відчуваючи, що вся тремтить. Таких суперечливих розмов не мала з жодним чоловіком.
- Дочка Фішера виходить за Шиманського, - спокійно відказав він, взявши вино.

Магді видалося, ніби почулося не те, що сказав Маргошес, а те, що їй хотілося б почути. В її очах Стас побачив великий знак питання.

- Чому тоді... – Магда зрозуміла: не має змісту допитуватися в Маргошеса – він, вочевидь, казав правду. Проте насторожувало, що найчастіше Стаса бачили з Мілою, а не Марка.
- Чому мене найчастіше бачили із нею? – здогадався Стас, - насправді, Марко давно закоханий у неї, я був тільки посередником. Попри те, що Марко вміє завертати голову, як відомо, коли йдеться про справжні й глибокі почуття, - багато хто задкує, розумієш? Не кожен може відкритися отак відверто.
- Так, розумію, - Магді полегшало, відлягло від серця.
- Мені й самому смішно чути те все, про що балакають. Але я нікого не збираюся переконувати. Люди люблять жити чужим життям. Для мене важливо, щоб людина, яку я кохаю, знала про це, - пильно дивився в очі Магді.

Таке зізнання лякало її. Вона боялася сильних почуттів і таких слів, вона вже чула про кохання від чоловіка, який став першим у її житті, і життя з

яким виявилося не надто простим... Магді вже здалося, ніби вона боїться випустити назовні власну пристрасть. Хоча десь так воно й було. Насправді хотілося опинитися в обіймах того, хто зараз так близько, хотілося цілунків і ніжності. Проте намагалася триматися на відстані, не підпускати до себе попри усі почуття, які вирували в її душі.

Маргошес обійняв Магду і почав цілувати їй шию. Вона не опиралася, сиділа і слухала ті цілунки із закритими очима. Все було немов вперше... Несподівано пригадалося, як все відбувалося із Камінським. Образ Адама раптово повстав у її уяві, і вона відштовхнула від себе Стаса. Він зрозумів, чому вона так тримається. Не питав, чому відштовхує його. Вона ще не готова.

- Довго між нами стоятиме Камінський? – спитав немов самого себе і надпив вина.

- Дякую за вино, за каву, за все... – Магда підвелася.

Стримувала в собі почуття, котрі ледь не кинули в обійми Маргошеса. Тоді б вона ганебно перетворилася на коханку молодого чоловіка, що бездумно тягався з різними дівками. Цього Магда все ж пробачити Стасові не могла. Вона знову йде, залишаючи його наодинці зі своїми думками.

- Ти йдеш? Тобто я хотів спитати: – ви мені так нічого і не скажете? – Стас підвівся, дивлячись, як Магда йде до дверей.

- Я маю щось сказати? – здивовано обернулася Магда і опинилася знову в його обіймах.

Йому не хотілося її відпускати. Жінка, що полонила його собою, так просто йде. Він вдруге каже про свої почуття, а вона ось так йде геть. Стас притиснув до стіни Магду і пристрасно цілував, як тоді під дощем. Спершу Магда впиралася кулаками йому в груди, впустивши парасольку на долівку, а тоді, піддавшись на мить почуттям, дозволила цілувати себе.

Навіщо ви це робите? – спитала, коли він перестав цілувати її. -

- Я вже казав. Я не хочу відпускати тебе...

- Я не можу бути з вами, це безглуздо. Я б ніколи не залишилася з таким чоловіком, як ви.
- Я став би іншим, якби ти залишилася зі мною, - в його голосі чулися щирість і пристрасть.
- Відпустіть мене, - тихо сказала вона.

Він розімкнув руки і нагнувся за парасолею. Його погляд впав на її ноги в прозорих панчохах і лакованих чорних мештах. Стас зупинив свій зір на тих ногах, і його руки мимоволі потягнулися не за парасолею, а до ніг. Він, впавши на коліна, обхопив Магдині ноги руками і провів ними аж до стегон. Там, де закінчувалися мереживною стрічкою панчохи, відчув гладку теплу шкіру. Магда стояла, як вкопана й чула тільки биття власного серця. Він руками стиснув її стегна, а тоді так само несподівано забрав руки, підняв парасолю і, підвівшись з колін, віддав Магді. Магда, збуджена таким поведженням, поправила сукню, застебнула жакет і, піднявши комір, пішла до виходу.

- Коли я побачу тебе знову? – спитав, не поспішаючи відчиняти двері.
- Не знаю, - з цим вона пішла від Маргошеса.

Допивав вино в самотності і думав про неї. Магда ж простувала додому і думала про нього – про Стаса. Невже отак виглядає кохання? Невже не можна якось уникнути помилок? Чому так звабливо тягне до нього? Хіба вона більше не любить Камінського? А чи любила вона його взагалі... Безліч питань крутилися у голові, й на жодне не мала відповіді. Усвідомлення того, що в її житті з'явився хтось, хто здатен розпалити в ній пристрасть кохання, з однієї сторони, неймовірно тішило, а з іншої - викликало почуття безпорадності і розпачу через те, що вони не можуть бути разом. Навіщо всі ті палкі промови і слова, коли вони не мають змісту? Отак міркувала собі Магда, зважуючи всі „за” і „проти” в почуттях до Маргошеса. Чи не краще, аби таки він одружувався із дочкою Фішера, тоді Магді стало би байдуже до Стаса. Може, то й занадто просто, та вона не знала, чого їй хочеться цієї миті. Стояла поміж стриманістю і пристрастю, між байдужістю й коханням.

Минуло кілька днів відтоді, як була в його помешканні. Хотілося забути, але чомусь не забувалося все те, що він казав і як торкався. Вона намагалася втекти від кохання, від запаморочливого почуття, перед яким мала страх. Боялася відкрити своє серце знову. Їй значно спокійніше на душі, коли не бачить його, не чує. Ті зустрічі тільки тривожать і бентежать... Але вони траплялися тоді, коли вона не сподівалася цього. Магда увійшла до комори, в якій зберігалися різні інструменти і всілякі старі речі. Там стояв її ровер. Вона помацала сідало і кермо. Неймовірно захотілося проїхатися. Ретельно протерла його від пилуки, напумпувала колеса і, вдягнувши свої штани, на котрі Роза не могла й дивитися, бо вважала, що жінки мають вдягати тільки спідниці, бешкетливо виїхала з двору. Отак їдучи на ровері, аж ніяк не виглядала дружиною графа Камінського, - скоріше скидалася на дівчину-гімназистку, що вирішила розважитися. Магда ще не знала, що завтра в місті вже з'явиться граф Камінський. Через міст вона перетнула Бистрицю і опинилася на другому березі. Виїхавши на високий пагорб, могла бачити звідти місто. Пригадалося, як із Кларою колись приїздили сюди. Тепер вона далеко звідси з прихованою в серці образою. Так негарно вони розійшлися, зовсім не так, як пасує подругам. Магда поклала ровера на траву і сама присіла та дивилася на місто здалеку. А тоді безпечно лягла, заклавши руки під голову і думала, споглядаючи хмари. Думки бурхливо змінювали одна одну, навіюючи спогади, – все немов пропливало уривками життя, нагадуючи про ту реальність, в котрій жила Магда... Хвилиною накопилися спогади про дитинство. Зробилося сумно від того, що багато речей неможливо повернути. Ніколи вже не розмовлятиме з бабусею, не ловитиме руками маленьких рибок з Кларою, не сидітиме під яблунею в теплий літній дощ і попри заборону матері не бігтиме на світанку по стиглі, великі, солодкі полуниці, щоб зірвати і одразу покласти до рота, навіть не малюватиме на засніженому, розписаному морозом вікні свої теплі візерунки...

Вже повертаючись до дому, пригадала, що матір просила купити ліки до серця. То були краплі, і аптекар знав, які; тож Магда поїхала до аптеки на ринковій площі. Поява вродливої дружини графа та ще й на ровері не могла не привернути увагу перехожих. Та вона не зважала, прямувала просто до аптеки. Аптекар добре пам'ятав, які краплі, зазвичай, брала пані Радек, тому відразу ж запакував ліки Магді. Магда вже звернула на Липову, коли зустріла Маргошеса. Він саме повертався із кам'яниці, будівництво якої нещодавно завершили на замовлення його батька. Стас спинив авто, щоб привітатися із Магдою. Та вона, тільки кивнувши йому головою, продовжувала їхати. Він дивився їй услід і розумів – уникає його, щоб він не збагнув її почуттів. Магда відчувала, що він дивиться їй услід, але продовжувала крутити педалі. Дихання у неї почастішало, вона щоразу, зобачивши його, чула як прискорюється серцебиття і кров немов приливає до лица. Добре, що не довелося з ним розмовляти. Їй здавалося, начебто ще одна зустріч наодинці, і вона не зможе встояти перед його чарами.

Коли вона увійшла до кімнати матері, Роза глянула на дочку і зауважила своїм повчальним тоном:

- Невже так має виглядати дружина графа, добре, що хоч твій чоловік не бачить тебе цієї миті. І чого ти так задихалася, немов за тобою хтось гнався, - Роза невдоволено зміряла поглядом дочку.
- Мамо, не дивися на мене такими осудливими очима, немов я злочинець. Між іншим, я привезла тобі краплі.
- Що мені з тих крапель, коли ти не піклуєшся про моє здоров'я.
- Мамо, я ж не лікар.
- По обіді телефонував Фішер і персонально запросив нас на весілля. Оскільки, ми належимо до найбільш шанованих людей міста.
- Я дуже-дуже рада, - Магда дала Розі краплі, і, щоб уникнути подальших питань, пішла до своєї кімнати.

6. Повернення графа Камінського

Відколи Камінський виїхав з міста, минуло кілька місяців. Час минув швидко, і ось граф повернувся. Адам з'явився несподівано. Попри те, що він мав у планах ще вирішувати наукові справи у Європі, все ж негайно приїхав до Станіслава. Цьому причиною стала не тільки напружена політична ситуація, але й один особливого змісту лист, якого нещодавно йому передав якийсь чоловік у віденській опері. Зміст виявився настільки приголомшливим, що якби Адам не впізнав, кому належить почерк, то гадав би, що то якийсь злий невдалий жарт. Та йому зробилося не до жартів... Адам вкотре перечитав несподіваного листа і все ще не міг повірити в правдивість тих слів. Він прибув до міста пізно вночі. Коло „Двірця Колійового” на нього чекав Антім у авто. Він був здивований, коли почув, що Адам наказав їхати до кам'яниці над рікою, а не до валів. Та наказ господаря – закон. Антім зауважив про себе, що граф змінився. Щось відрізняло його від того Камінського, який поїхав кілька місяців тому. Але водій промовчав, бо не мав звички розпитувати зайве. Тож вони їхали до дому мовчки.

У кам'яниці на ріці графа чекали тільки Базя і Стася. Стефа застудилася і лікувалася вдома. Служниці почули, як до подвір'я заїхало авто. Всі були в якійсь напрузі. Тож коли відчинилися двері і на порозі з'явився Адам Камінський, ті одразу ж низенько вклонилися й почали вітати графа. Адам тримався стримано. Він не виглядав на чоловіка, який справді роками не приїздив до рідного міста. Натомість мав втомлений вигляд. Стара Базя так пильно придивлялася до графа, що Камінський звернув увагу на це:

- Базю, чого так дивишся, наче побачила примару? – спитав він, подаючи куртку Антімові, що стояв позаду.

- Нічого, вибачте, графе, та не бачила вас так віддавна, що хочеться роздивитися, а чи змінилися ви якось, - виправдалася Базя.

Слуги перезирнулися між собою. Камінський посміхнувся.

- Кажете, скучили за мною? Я також... Навіть маю для вас невеличкі презенти, - Адам почав розпаковувати один з трьох своїх куфарів. Тоді

витагнув пакунок і простягнув його спершу старій Базі. Розчулена жінка й слова вимовити не могла.

- Тут хустина, квітчаста, в нас навіть у ринковий день таких не знайдете, - граф розгорнув, щоб можна було роздивитися весь малюнок.

Жінки аж сплеснули в долоні, в них загорілися очі.

- Дякую вам, мій графе. Та ж вона певно страшно дорога? – тремтячими, померезаними зморшками руками Базя взяла ту красу до рук: - яка ж вона панська, таких я й не бачила.
- А для тебе, Стасю, ось така мережана кофточка, будеш по неділях кралею, - простягнув бузкового кольору кофтинку зачарованій Стасі.
- Боже! Та мені ніхто в житті нічого не дарував! – вона пригорнула дарунок до себе.
- Для Стефи маю таку ж, тільки рожеву, та її не бачу, - озирнувся Адам.
- Хвора вона, застудилася в грозу, то й лежить тепер вдома, - сказала Стася, - бідолашна й не знає, що ви приїхали.
- Добре, занесеш їй завтра додому, - простягнув Стасі Стефин пакунок.
- Тобі, Антіме, люлька і пакунок австрійського тютюну. Ти ж любиш палити, - граф дав Антімові його дарунок.
- Не треба було, то занадто, графе, - не наважився взяти дарунок шофер.
- Бери, ти чесно служиш, то ж заслуговуєш, бодай раз отримати дарунок, – всміхався Адам.

Антім, ніяковіючи мов жінка, взяв люльку і почав роздивлятися її. Річ виявилася не з дешевих. Тут він міг годинами роздивлятися такі, хіба що у вітринах дорогих тютюнових крамниць і задовольнятися самокрутками. А то вже, наче сам граф, палитиме люльку!

- Для тих хлопців я також дещо маю, але завтра занесу їм до кам'яниці. Нині вже пізно, - глянув на годинника, – пів на дванадцятую ночі, вже давно треба спати. Всім на добраніч, - Камінський сходами пішов нагору. Слуги, сповнені вдячності, дивилися, як граф підіймається до своїх покоїв. Антім слідом заніс куфари.

- Будь ласка, Антім, скажи, щоб хтось приготував мені чаю. Я сподіваюся, Базя ще пам'ятає, які чаї я пив?
- Аякже, хіба можна забути – з карпатських ягід. Такого в чужині немає, чи може сказати, аби приготували „чаю на присмерки”? - сказав шофер, залишивши куфари в куті кімнати.
- Немає там таких карпатських чаїв. Нехай вже буде „на присмерки”, - тихо підтвердив Адам, сідаючи на ліжко, щоб зняти мешти. Він відчув неймовірну втому від дороги.

Думки про листа не давали йому спокою. Тим часом Антім пішов до кухні де, як завжди, щось мудрували Стася і Базя. Ті натішитися не могли з дарунків.

- Ото вже наш граф вирішив нас обдарувати, - сказав Антім, увійшовши до кухні.

Крізь відчинене вікно чулося, як цвіркуни затягують свою нічну пісню. Стася стояла перед дзеркалом і, приклавши до себе кофту, роздивлялася своє відображення.

- Ледь не забув, – граф просив чаю з ягід, - нагадав собі Антім.
- Чаю? – здивовано перепитала Базя, що рік тому дивувалася, що Камінський не п'є чаю, а тільки каву.
- Чаю, Базю, - „чаю на присмерки”, - повторив водій графа.
- Нарешті мій Адаць повернувся, - промовила стара.
- Робіть чай і не говоріть нісенітниць, - сказав Антім, витягаючи з кишені люльку.
- Цікаво, Магда знає, що він повернувся? – Стася обернулася від дзеркала.
- Гадаєш, якби знала, не прийшла б зустріти його? – з сумнівом сказав Антім.
- Дивне у них життя, - промовила Базя, витягаючи з креденсу чай з сушених ягід.

Адам звільнився від одягу, що в ньому приїхав, і пішов вмиватися. Коли повернувся до спальні, чай вже стояв на невеличкому столику коло ліжка. Дивовижно засинати вдома після стількох років по інших краях...

Прокинувшись з самого ранку, Адам, привівши себе до ладу і вдягнувшись у свіже вбрання, зійшов донизу. На столі у вітальні на нього вже чекав сніданок. Слуги товклися на кухні, Адам визирнув у вікно: Антім мив машину. День знову буде сонячним. Граф снідав у самотності і обдумував свій розпорядок дня. Тоді вийшов у двір до Антіма:

- Бачу, авто готове до виїзду у місто, - сказав він, підійшовши до шофера.
- Доброго ранку, графе. Як спалося? – Антім завершив протирати лобове скло.
- Вдома завжди спиться краще, - зауважив Камінський, - тим більше з дороги.
- Так, то правда. То ми поїдемо до шпиталю? – поцікавився Антім, - чи до Радеків?
- До Радеків? – не відразу зорієнтувався Адам, але відразу згадав листа, - думаю, що Тео я побачу і в шпиталі.
- Як скажете.
- Довезеш мене до Сапіжинського, а звідти я пройдуся містом пішки.
- Добре, графе.

Адам повернувся до будинку по свою теку з якимись паперами. Після чого вони поїхали з двору. Камінський вийшов з машини на розі Сапіжинського і далі попростував пішки. Йому хотілося роздивитися, як змінилося місто за ті роки, що Адам мандрував. Та з того таємничого листа він дізнався, що кілька місяців тому звідси поїхав чоловік, що видавав себе за нього. Таким чоловіком міг бути тільки брат, але ж його давно немає серед живих... То ким тепер має бути сам Адам? Він настільки заглибився у роздуми над непростою головоломкою, що й не зауважив, як проминув крамницю Фішера. Той відразу ніби підкотився, а не підійшов до

Камінського на своїх куцих ногах. Відтоді, як востаннє Адам його бачив, він трохи погладшав, а так – не змінився зовсім:

- Адаме, вітаю вас! – радісно вигукнув він.
- Доброго дня, - Камінський потиснув руку, простягнуту Фішером.
- Я думав, що подорож до Аргентини триватиме довше, - сказав Фішер.
- Та якось я обмежився Європейським континентом, - відповів здивований Адам (бо повернувся з далекої країни два роки тому і жив то у Будапешті, то у Відні).

З цього питання зрозумів, що його самозванець - двійник зник з міста під приводом начебто подорожі до Аргентини.

- Зрозуміло. Я радий з того, що вчасно вас побачив. Адже я саме запросив вашу дружину на весілля своєї Міли. Проте вона й слова не сказала, що ви вже приїхали. Мабуть, хотіла, щоб для всіх то стало несподіваною з'явою. Хоча особисто для мене так воно і є.

- О, ваша донька вже така доросла, - тепер вже Камінський думав над загадковою власною дружиною.

- Вони з Магдою майже ровесниці, - зауважив Фішер, примруживши свої і так малі очиці. Цієї миті він більше скидався на м'ясника, а не на торговця тканинами.

- Я й забув, - вдав, ніби пам'ятає Адам, витиснувши з себе посмішку, - то коли мають відбутися урочистості?

- В неділю, о шостій вечора. Чекатимемо на вас. Ото несподіванка! – Фішер покотився далі.

Адам пішов у протилежний бік, роздумуючи вже над тим, що його сприймають немов не за нього самого, а за когось, хто видавав себе за нього. Крім того, гадки не мав, хто та молода особа, що начебто є його дружиною? Мав відчуття амнезії. Тепер мусить жити чужим життям. Це абсурд, нісенітниця і найбільша дурниця з усіх тих, що він навіть не міг собі уявити. В листі йшлося тільки про те, що його рідна донька відразу ж після його (начебто) весілля поїхала навчатися до Відня. Почерк і те, що всі навколо

сприйняли іншого чоловіка за нього, виявляли разючу схожість із Тадеушем. Якщо би він був живий, (власне кажучи, Адам чимраз більше сумнівався у правдивості смерті брата), то тільки він міг би так підло вчинити із рідним братом. Інших припущень він не мав. Тільки в цьому місті можуть відбуватися такі загадкові і несподівані речі. Мав велике сподівання, що з'ясує - хто його дружина ще до неділі, на це залишалось не так багато часу - два дні. Він звернув у провулок, що повз площу Міцкевича виходив до вулиці, якою через ринкову площу можна було дістатися шпиталю і валів. Перехожі, з яких він багато кого не впізнавав, бо ж роки змінюють людей, кивали йому і здивовано озиралися услід. „Камінський знову у місті!” – так і чулося за спиною. Граф увійшов до шпиталю і вже прямував до кабінету Тео. Скільки ж він не бачив давнього приятеля. Набагато більше, ніж той міг би собі уявити. Та, якою виявиться зустріч з другом, Камінський, напевно, не знав.

Тео переглядав історії хворіб прооперованих пацієнтів, коли у дверях його кабінету з'явився Адам.

- Боже! Адаме, ти вже повернувся? – Теодор аж підвівся. Як-не-як - зустрічає не просто приятеля, а чоловіка доньки.
- Вітаю Тео! Як ти тут? Працюєш сам? – невже так вітають того, кого не бачили сім років? – подумалося Камінському.
- Ти ж поїхав, тож деяких з твоїх пацієнтів вже майже півроку веду я.
- Півроку? – Адам стиха перепитав, а тоді удавано продовжував розмову, щоб Тео не здогадався, - так, час збігає швидко.
- Магда знає, що ти приїхав? – спитав Тео, беручи слухавку, аби кудись телефонувати, - мабуть, ні. Коли ти приїхав? – він вже крутив диск, набираючи номер.
- Вчора, пізно увечері. Можна сказати, вночі.
- Чого ж ти не повідомив? Ми б зустріли тебе!
- Я не хотів вас турбувати, - Адам присів на стілець і витягнув цигарки, передчуваючи вкрай несподіваний поворот бесіди.

- Ало, Гандзя, поклич до телефону Магду! Чуєш? – кричав вже у слухавку Тео, - Магда буде приголомшена. Відколи ти поїхав, все чекала листа від тебе, - говорив до Адама, що запалював цигарку.
- Я не знав, вибач. А то написав би, - Камінський був заскочений таким питанням приятеля.
- Головне, що ти вже тут. Ало, - він почав балакати у слухавку.
І те, що далі почув Камінський, остаточно приголомшило його. Такого він аж ніяк не сподівався. Здавалося, не чує слів Тео, що щось йому говорив, поклавши слухавку, в голові звучало одне: „Магда Радек – його дружина!“. Ця сенсаційна для нього новина зовсім збила його з пантелику.
- Ти бодай слухаєш мене? – помітив неуважність приятеля Радек, що говорив щось про пацієнтів.
- Вибач, я відволікся, - Камінський виглядав спантеличеним і розгубленим. Він не уявляв собі Магди в ролі власної жінки. В його пам'яті досі жила маленька дівчинка з двома плетеними косами, закрученими у рогалики. Це не вкладалося в його голові, що вже не здавалася йому такою ясною, як раніше. Захотілося випити. Зі старих добрих часів, пам'ятав, що Теодор завжди мав у столі випивку.
- Я б випив, маєш щось? – загасив недопалок у попільничці Камінський.
- А то як, вибач, що накинувся на тебе з питаннями, - Тео дістав пляшку з угорським він'яком.
- Я не забув про твої смаки, - Адам всміхнувся.
- Знаєш, поки ми наодинці, хочу спитати. Можна? – Тео налив у прозорі склянки, які більше скидалися на медичні мензурки, напою.
- Звичайно. Кажи, ми ж приятелі, - тон Радека дещо насторожував Адама.
- Відтоді, як ви з Магдою побралися і жили у тій кам'яниці, ми з Розою ні разу не отримували від вас запрошення. Але то більше хвилює жінку, мене ж непокоїть Магда. Якась вона не така, не розумію, але мені вона видається відчуженою.

- Розумію тебе. Обіцяю, що ми запросимо вас обов'язково, - Адамові не хотілося розчарувати Радека, - але щодо внутрішнього стану, наскільки я пам'ятаю Магду з дитинства, – вона була вразливою дівчинкою, до того ж – з надзвичайною уявою.
- Так, ми ж лікарі і знаємо – фізіологічні зміни і психологічні взаємопов'язані. Можливо, це спричинило внутрішню замкненість. До того ж, вона ніколи не вирізнялася особливою балакучістю. А тепер стала дружиною графа, враз подорослішала. Це так відповідально. Признаюся – то все виявилось несподіваним для нас.
- Що саме? – Адам уважно слухав Тео, намагаючись уникнути в те, чого не розумів.
- Твоє рішення – одружитися з Магдою.
- То чому ти не заперечував? – здивовано спитав Камінський, беручи склянку, закинув ногу на ногу.
- Та ти що, кращого і більш надійного чоловіка годі й шукати для доньки. Просто мені не звично бачити у тобі, крім приятеля ще й доньчиного чоловіка. То ж вип'ємо, за твоє повернення до Станіславова.

Вони випили. Проте внутрішня напруга не відпускала своїх обіймів, цупко тримаючи Камінського.

- А як ситуація в Європі? – поцікавився Тео.
- Напружена, як і всюди. Навіть не знаю, чи надовго я сюди. Не хочеться опинитися під „совітами”.
- О, так, кажуть, „червоний терор” - то жахлива чума, що сунеться на нас. Важко у явити, що ті страшні речі, про які розповідають переселенці, – правда.
- Ти про голод?
- Там панував канібалізм. Мені то в голові не вкладається – відібрати в людей все. От їм і Червона Україна... Найгірше, що вони це ретельно приховують від світу.

- Ти думаєш, тут це не світить? І, відверто кажучи, світові байдуже до того, що діється в Україні? – з сумнівом у голосі спитав Камінський, запалюючи чергову цигарку.
- Не забагато палиш? – зауважив Радек.
- Звичка – друга натура. Якщо сюди прийдуть „червоні” – треба забиратися.
- Може, минеться.
- Хто його знає. Гарзд, з тобою я вже побачився, маю піти іще у справах.
- То ми тебе чекатимемо у нас на вечерю, - навздогін Адамові сказав Тео, ховаючи випивку і склянки.
- Що? – перепитав Камінський, обертаючись.
- На вечерю. Магда вже знає, що її чоловік у місті, - нагадав Тео, трохи дивуючись дивній поведінці приятеля.
- Добре, - Камінський вийшов з кабінету.

Увечері він зустрінеться із Магдою. Про що вони розмовлятимуть? Як він має триматися із нею: як з жінкою, чи дівчинкою, що її знав колись? Ці питання мучили його, змушували зважувати кожне слово. Вийшовши зі шпиталю, пішов туди, де колись почалося зло в його сім'ї ... Хотілося побачити Клару, та її в місті не було. Він стільки років не бачився з донькою, а тепер виявилось, що вона поїхала до Австрії. Виникло бажання втекти кудись з цього міста, щоб ніколи не повертатися до тієї реальності, яка чекала на нього, і до якої він аж ніяк не був готовий. Він знову і знову копірсався в пам'яті, але не міг знайти там обличчя того незнайомця, що в півтемряві під час вистави увійшов до його ложі і дав клятого листа, який перевернув йому життя. Малював в уяві обриси незнайомця, і щось видавалося знайомим. Можливо, зараз у кам'яниці на валах він щось зможе прояснити для себе. Розумів тільки одне – хтось грається ним і його долею. Хтось має злі наміри, але хто? Оце: „ХТО” в його свідомості повставало велетенськими чорними буквами, що не означали нічого доброго, і наче

привид минулого виникло знову, аби спаскудити йому життя. Та нащо вилутувати сюди когось іншого?

Побачивши дім, з яким його пов'язували особливі спогади, спинився, і дивився на кам'яницю, мов на якусь зловісну будівлю, яка асоціювалася з болем. Він натиснув дзвінок, і двері відчинив Стефан. Він не був здивованим, Базя повідомила про приїзд Камінського, то ж на графа вже чекали. Граф простягнув Стефанові такий самий пакунок, що й Антімові. Стефан стримано подякував. "Не змінився. Такий же небагатослівний, що й колись", - думав Камінський, дивлячись на Стефана, який помітно постарів і осунувся. Стефан поцікавився, чи приготувати господареві кави по-віденськи, і Адам погодився.

- Занесеш каву до вітальні, - сказав він слугі, що відразу пішов виконувати прохання графа.

Камінський оглядав кам'яницю, намагаючись відтворити у пам'яті час у сім років назад. Тут нічого не змінилося. Таке ж гнітюче враження справляло оточення цих стін. Не дивно, що Магда незатишно почувалася в такому оточенні. Адам роками вже не ступав сюди і от зараз, через стільки років, переживає знову ті враження... Камінський відчинив великі скляні двері і опинився у вітальні: тут святкували колись різні свята; тут Клара робила свої перші кроки; тут померла його дружина; тут востаннє розмовляв із братом... від тих спогадів відчув, що довго не зможе залишатися в цій будівлі. Хто б захотів мати помешкання з такою сумною аурую. Спогади і образи повстали перед ним яскраво, незважаючи на віддаленість у часі. Здалося, що час тієї ночі спинився тут назавжди... Він аж здригнувся, коли з'явився Стефан з кавою і склянками зимної води.

- Дякую, Стефане, - взяв каву Камінський.
- Ви знову будете мешкати тут чи в домі над рікою? – поцікавився Стефан.
- Я ще не вирішив, - відповів Адам, запалюючи цигарку (єдина спільна риса обох братів – багато палити).
- Я можу йти?

- Так.

Граф провів очима служника і далі думав про все, що діялося тоді і відбувається зараз. Могла існувати одна ланка, що з'єднувала події минулого і теперішнього – Тадеуш, якого вже понад двадцять років вважають мертвим. І поховано його попри усе в родинному склепі Камінських на польському цвинтарі. Божевільна думка враз промайнула в голові графа, що вже йшла обертом від непередбачуваності того, про що він дізнався: - „А що, якщо його брат тоді не помер!?” Незважаючи на божевільність подібного припущення, граф поклав собі, що таки піде до склепу, але, коли стемніє. Зараз він вирішив піднятися в бібліотеку і глянути, можливо, знайде підказку. Якщо хтось веде цю гру, то й лишає підказку. Камінський, не допивши каву, пішов знайти якісь папери, що могли б дати ключ до розуміння абсурдного становища, в котрому опинився він. Адам увійшов до бібліотеки. Відкрив шухляду в столі, де, зазвичай, тримав важливі документи. Під самим верхом немов навмисно лежав лист, схожий до того ж, що його отримав у Відні. Під ним – шлюбна угода, яка засвідчувала акт одруження Магди Радек і Адама Камінського. Та побачивши підпис, він з жахом впізнав його, цим же почерком написано листа. Адам зрозумів, підтвердилися найгірші і найбільш неймовірні припущення – Тадеуш живий. Граф розгорнув листа, який містив одне тільки речення: - „Невдовзі зустрінемося, брате...” підпис: - Тадеуш. Адам перестав розуміти, де поділася межа між реальністю та абсурдною грою уяви. Якщо то Тадеуш, - він вирішив помститися, але, можливо, то якийсь невідомий ворог. Хто знає, яких ворогів наживає собі людина, досягаючи певних висот? Не розумів, для чого у брудну нечесну гру втягнуто невинну людину – Магду. Що замислив той негідник? В розлюченій уяві Адама повстала зловісна постать брата. Стан Камінського був більше ніж пригнічений. Що йому робити і як діяти, щоб ніхто не постраждав? Питав сам себе Адам, але відповісти не міг. Він сховав папери до шухляди і пішов геть з бібліотеки. Тільки тепер побачив, що двері до підвалу не замкнено.

Коли він їхав з кам'яниці, то наказав назавжди замкнути двері і відтоді на металевому засуві висів великий замок. І що ж він бачить – двері не на замку, та й засув не надто щільно прилягає. Граф негайно відправився по Стефана. І він зі здивуванням „нагадав” Камінському, що той власноруч відімкнув замок і кілька разів спускався туди, одного разу навіть із дружиною. Але, якщо вже граф так наказує - він відразу ж замкне ті двері. Отже, Адам припинив обговорення цього питання і вийшов з кам'яниці. Йому враз почало здаватися, начебто він задихається, немов забракло повітря у тих стінах, де спинився час і спогади оволодівали свідомістю і думками. Мав враження, ніби божеволіє від тих думок.

Звістка про приїзд графа облетіла місто з неабиякою швидкістю. Коли Радек телефонував зі шпиталю, Магда якраз збиралася на прогулянку велосипедом. Гандзя покликала її вже з двору. Вона й гадки не мала, про що дізнається від батька. Ця новина виявилася для неї настільки приголомшливою і несподіваною, що Магда спершу зблідла, немов стіна, а тоді завмерла отак зі слухавкою коло вуха. Гандзя, побачивши перемену в обличчі своєї пані, вже було подумала, що хтось вмер. Поклавши слухавку, Магда присіла на крісло і про щось думала. Служниця не наважувалася спитати, про що йшлося, та по голосу пана Радека не можна сказати, ніби той сумний, але ж чому Магда так перемінилася. Так нічого й не сказавши Гандзі, вона вийшла, взяла ровера і кудись поїхала. Гандзя дивилася услід Магді і не могла збагнути, що ж такого сталося.

Магда не знала, чи радіти їй з того, що граф приїхав. Невже вони знову житимуть у кам'яниці? Відчувала, як сильно не хочеться повертатися туди. Немов якась небезпека чатує на неї за тим муром на валах. В серці Магди враз стало порожньо. Кудись поділася пристрасть, котра колись жила в ній до графа. Натомість, почуття до іншого чоловіка полонили серце. Але, може, воно й добре, на краще, що Камінський повернувся – вона забуде про Стаса. Вона не знала, які слова казатиме Адаму, про що говоритиме з ним. В голові не знаходила ані слів, ані бажання про щось говорити. Боялася залишатися з

ним на самоті, його очей і обіймів; боялася викрити свою нелюбов до нього. А, що, як він зрозуміє? Тоді, мабуть, їй відлягло б від серця, не доведеться більше прикидатися. В уяві виникала його постать, обличчя, пронизливо-холодні очі і посмішка. Малювала собі картинку їхньої зустрічі за вечерею і захопилася настільки, що й не помітила, як час збіг надто швидко. Немов зумисне прискорював момент зустрічі. Дивилася, як тече ріка, а з нею втікає час. Магда поволі поїхала додому, не знаючи – на неї вже чекали. Роза наказала накрити стіл у саду перед будинком. Тео і Камінський прибули майже одночасно, бракувало тільки Магди.

- Що ж, не чекатимемо на неї, - Теодор запропонував почати вечерю без доньки, що дозволила собі спізнитися.
- Мабуть, вона дуже переймається вашим приїздом, Адаме, - зауважила Роза з природнім бажанням матері виправдати свою дитину.
- Розумію, я не маю нічого проти невинного спізнення, - ніяковіючи, відповів Адам (відчуваючи, що не має ніякого права на Магду).
- Перестаньте виправдовувати її, - роздратовано сказав Тео, - така поведінка є неприпустимою і непристойною. Десь я недогледів у вихованні, сподіваючись, що Роза належним чином займається цим, - пильно глянув на дружину.
- Чого ти так дивишся на мене? Вона доросла і сама вирішує, як і коли приїздити додому.
- Бачиш, Адаме – то вона попустила: роби собі, доню, що тобі заманеться! Це неповага до всіх. Бачте, велика пані, всі мають чекати на неї! – знервовано і емоційно провадив свою виховну лекцію Радек, викликавши цим посмішку графа, який намагався стриматися від сміху.

Тієї миті, коли Теодор розпинався про виховання Магди, його донька майже нечутно підійшла ззаду батька і слухала його промову. Захопившись своєю бесідою, він навіть не зважав на Розу, яка намагалася сказати про прихід Магди. Тепер Камінський побачив – хто є його дружиною. Магда вирішила не перевдягатися до вечері і з'явилася в сад у тому, в чому їздила

на ровері: штани з сірої плащової тканини, які широким поясом охоплювали і підкреслювали стан, та легкій шифоновій зеленій блузці на гудзиках. Адам підвівся, щоб привітатися з Магдою. Нарешті Радек замовк і побачив Магду. Він терпіти не міг, коли Магда вдягалася так.

- Доброго вечора, - привіталася Магда і глянула на Камінського.
- Що ти собі дозволяєш? – суворо спитав Тео, прискіпливо дивлячись на доньку, - повір, якби не граф, то ти ...
- Вибач, тату, але вже пізно мене виховувати, - посміхнувшись, зауважила донька.

Магда присіла навпроти Камінського. Він дивився на неї, милуючись її вродою. Це нагадало Магді, як вони вперше зустрілися після його повернення минулого року. Він роздивлявся так, ніби вони не бачилися роками.

- Магдо, чому ти не перевдяглася? – поцікавилася Роза.
- Мені так зручно, - спокійно відказала Магда і взяла склянку з водою.
- Облиште, це ж не офіційний прийом. Мій приїзд нічого не означає, - несподівано втрутився Адам і цими словами здивував всіх.

Він знову видався всім іншим. Якщо подорож є справді другим життям людини, то Камінський був цьому свідченням. Щоразу він повставав іншим: за характером, за суттю. Магда здивовано зиркала на Камінського, і вони зустрічаючись очима, відводили їх вбік. Магді почало здаватися, що то не той Камінський, який одружився із нею. Мимоволі в пам'яті зринули слова старої Базі, почуті з-за дверей кухні: - „То не Адасьь...” „То, може, це і є Адам?” – промайнуло в голові Магди. Вона зиркнула на графа, і вони знову зустрілися поглядом. Глянувши на Магду, на те, як вона раз у раз дивиться на нього (не просто розглядає, а придивляється, вдивляється у його риси), Адам почав здогадуватися про її підозру. Якщо вона є дружиною Тадеуша, то від неї не можливо буде приховати ту різницю, яка може викрити розбіжність братів. У цьому Адам вже не сумнівався. Та вважав, що зарано ще відкривати правду. Вони ж можуть не повірити в те, що навіть йому самому видається

маячню. Найменше Камінському потрібні зараз нові балачки про нього. До того ж, після такого зізнання всі сприйматимуть його за божевільного. Він дивився на Магду і думав: - „Чи зрозуміла вона, хто він?“. Єдине правильне рішення – видавати себе за того, ким його вважають. До того ж, вони його вважають ним самим. А це дещо полегшує становище. Тому він вирішив триматися більш природно, пригадуючи розкутий стиль поведінки свого брата. Нехай думають, що мандрівка таки змінила його...

- Від вас не було ніяких звісток, - сказала Роза.
- Так, справді. Коли маєш владнати багато справ, то час збігає швидко, і я прошу вибачення, що не писав, - Камінський глянув на Магду.

Вона спокійно їла салат з бринзою і намагалася не дивитися на Адама. Тим більше, що вона не мала що сказати йому: їй бракувало слів та відваги. До того ж, вона й так занадто відверто роздивлялася його, і він це помітив.

- І ви знову будете жити у кам'яниці? – поцікавилася Роза.
- Ні. В будинку коло ріки, - відповів Адам.
- Розо, облиш ті питання. Людина тільки-но приїхала, а ти вже зі своїми питаннями, - зауважив Теодор.
- Вибачте, але ж мені цікаво. Піду я гляну, що вони там на кухні поробляють, - Роза підвелася з-за столу.
- Я, мабуть, принесу ще вина, - Тео підморгнув до Камінського і пішов до будинку.

То був своєрідний тактичний хід Радеків, щоб залишити Магду і Адама наодинці. Все ж минуло трохи часу, відколи вони не бачилися. Магда мовчки сиділа, потупивши очі у свою тарілку, на якій залишався ще млинець з курятиною. Камінський дивився на Магду і також не міг дібрати у голові слів, аби почати бесіду, яка ніяк не йшла. Він налив їй вина і все ж заговорив:

- Я радий бачити тебе. Судячи з усього, ти любила прогулянки на велосипеді.

- Так. Мені зручно в цих споднях, - ніяковіючи, відповіла Магда, розуміючи, що це розмова ні про що.
- Давно я не здійснював таких прогулянок, - промовив він, пригубивши вино.
- Отже, ви вирішили більше не жити у кам'яниці? – знову спитала вона, глянувши на Камінського.
- Там не дуже затишно.
- То мені треба переїхати туди?
- Як хочеш. Тобто, звичайно, - Адам не міг звикнути із думкою, що говорить з власною дружиною.

Магді він здавався несхожим до себе, незвичним, інакшим, чужим... Не впізнавала у ньому того, хто був її чоловіком. Намагалася вловити бодай щось знайоме, що нагадувало б Камінського, але не знаходила нічого, крім зовності.

- Я ще не приготувала своїх речей, - сказала Магда, - я ж не знала про ваш приїзд, - вона зиркнула своїми блакитними очима на графа: - „не буде ж казати йому, що ця звістка настільки приголомшила її, а вона не мала ніякого бажання повертатися до кам'яниці, що навіть не пакувала речі”.
- Розумію. Не буду квапити тебе. Коли зберешся тоді... – він справді не мав права квапити Магду.

До того ж, судячи зі стриманого поведження Магди, зрозумів, що ніяких почуттів до нього або не має, або вони настільки приховані, що не може збагнути ставлення цієї жінки до себе (тобто, до того, за кого вона вийшла). Він внутрішньо зрадів, коли повернувся Теодор з вином, після нього прийшла і Роза, що давала додаткові вказівки на кухні.

Вечеря закінчилася досить пізно. Камінський повернувся додому, не пам'ятаючи нічого конкретного з тої розмови, що була у Радеків, але тримаючи у голові свій задум, який мав намір здійснити цього ж таки вечора, тобто ночі. Тож, після повернення додому, наказав Антімові взяти

ліхтарі і залізного прута, щоб ним підважити важку кам'яну плиту, якою прикрито склеп. Антім, хоч і був вкрай здивований, але виконав наказ графа: зібрав усе необхідне, все ще не розуміючи, для чого все оте посеред ночі його господареві. Попри випите вино у Радека, голова Адама залишалася свіжою. Всі думки були зосереджені на одному – з'ясувати, чи живий Тадеуш.

Після того, як Антім все склав до машини, Адам сказав, що вони їдуть на цвинтар. Водій, що не мав звички задавати зайві питання, подумав, що щось прослухав і, здивовано кліпаючи очима, дивився на графа.

- Пробачте, я не зрозумів? – наважився перепитати він.
- Ми їдемо на польський цвинтар, туди, де гробниця Камінських. – Адам сів у авто і дивився, як Антім обходить машину, щоб сісти за кермо. Тепер Адам мав попередити, щоб водій мовчав про сьогоднішню ніч. Зрештою, Антім був із тих служників, що Камінський міг завжди покластися на нього.
- Моє велике прохання, Антіме, нікому не кажи про це ані про те, що, можливо, доведеться побачити. Ти мене розумієш? – пильно дивився на Антіма.
- Так, графе, - з розумінням і покорною відказав водій, завівши авто.
- Дозволь мені нічого не пояснювати, - його тон був спокійним, але викривав те внутрішнє напруження, що оволодівало ним.

Самому Камінському робилося не по собі від самої тільки думки про те, що має зазирнути у родинний склеп посеред ночі. Він запалив цигарку в машині, і палив, порушуючи власне правило, – не палити у авто. Вони швидко домчали до воріт цвинтаря. Антім поставив авто поміж дерев, щоб не надто кидалося у очі навіть випадковим перехожим. Хоча надворі панувала глуха ніч, Адам остерігався небажаних свідків. Вони витягнули ліхтарі і залізяку, та тихо проникли на територію цвинтаря. Антім запевнив графа, що сторож, який доглядав і охороняв цвинтар, вже певно давно спожив певну кількість алкоголю і спить у своїй комірчині. Двоє дорослих чоловіків

прокрадалися цвинтарними доріжками, сповнені моторошними відчуттями. Ліхтарів поки що не запалювали, місяць освітлював все навколо, що добре було видно не тільки куди йти, але й скульптури, що ними прикрашено усипальниці та гробниці. Тільки вони стали мовчазними свідками того, що вночі граф із служником з'явилися о такій порі на цвинтарі з таємничими намірами. Примарними постатями стояли на гробівцях фігури Марії, ангелів, Розп'ять, що ними було оздоблено чи не кожен надгробок або могилу. Адам знову запалив цигарку. Він нервував. Антім виглядав більш спокійним, тільки здивованим такою забаганкою Камінського. Але ж йому платять за виконання наказів, тож діватися не мав де. Нарешті вони опинилися перед родинною гробницею Камінських. Адам якусь мить зважував, чи робити те, що надумав, і таки поклав собі здійснити задум, щоб не залишалося відкритим питання, яке не давало йому жити...

Плита, котру роками не зрушували з місця, після важких зусиль Антіма піддалася і зсунулася. Відкрилася гробниця, з якої на них повіяло холодом. Шофер запалив лампу і присвітив Камінському, що заліз всередину. Попросив, щоб Антім направив світло на труну Тадеуша. Тепер побачив, що кришка труни не прилягала щільно, залишаючи чорну щілину. Якусь мить опановував власну відразу і страх, а тоді, трохи відсунувши верх труни, засунув руку усередину. Проте рука там не намацала нічого, крім обшивки і порожнечі. Тоді, все ще не довіряючи собі, він більше привідкрив домовину, і, взявши ліхтаря у Антіма, спрямував світло у моторошну порожнину труни. Там нічого... Адам дивився у ту пустоту так, наче вдрів там щось дуже страшне і неймовірне. Він поставив ліхтар і накрив труну. Тоді вибрався із гробниці. Антім навіть при світлі місяця і тьмяному мерехтінні ліхтаря побачив вираз обличчя графа. Той мовчав і одягнув свою вітрівку, що її залишив, щоб не забруднити. Вони припасували плиту на місце. Допоки робили це, позаду них почулися кроки. Хтось зупинився і стояв, чекаючи, коли вони завершать справу. Адам обернувся, вочевидь, сподіваючись побачити сторожа, вже навіть вигадавши пояснення причини такої нічної

появи на цвинтарі. Але то виявився не сторож. Адам не повірив власним очам, але перед ним стояв брат, котрого всі роками вважали мертвим. Антім відкрив рота від подиву – перед себе бачив двох графів. З переляку аж перехрестився. Тепер водій бачив вражаючу схожість між ними, ось чому ніхто не міг зовні розрізнити двох братів. Тадеуш стояв так, що місячне світло освітлювало його обличчя. Він посміхнувся:

- Вочевидь, ви сподівалися мене побачити мене іншим чином і за інших обставин? Та, ні. Врешті-решт, – ви сподівалися на кістяка у труні. Вибачте, що розчарував вас.
- Правда, я не чекав, що ти живий, - відповів Адам, оволодіваючи собою.
- Звісно, тобі значно приємніше було б побачити мій труп.
- Я мав підозри, Тадеуше. Тому зізнаюся, що ти таки перевершив мої сподівання.
- Справді? Я собі думав, що тоді, у Відні, ти впізнав мене.
- Ні, я не здогадався. Зараз мене тішить лише одне – ти не мертвий. То ж я картав себе намарно всі роки за твою смерть.
- Але мені приємно було думати, що тебе мучить сумління. Я ж знаю, який ти справедливий.
- Що ти задумав?
- Чого ти вважаєш, ніби я щось задумав? – посміхнувся Тадеуш, запаливши цигарку.
- Навіщо тоді тобі вся ота вистава: вдавати себе за мене, одружуватися з Магдою?
- Мені сподобалося бути тобою, Адаме: успішним лікарем, порядним сім'янином, мати авторитет. Оскільки всі вважають мене за померлого, тобі ж ніхто не повірить, що ти бачив мене тут. Проте я маю на меті залишитися, а ти зникнеш з міста. Цього разу - ти, Адаме. Щодо Магди, то, побачивши її, я не міг відмовити собі у нагоді одружитися із нею. Хіба ж вона не гарненька? – він зареготав.

- Впізнаю оте запекле бажання завдавати всім болю, люту ненависть до всього, що краще за тебе... – Адам мав бажання вперіщити його межі очі залізним прутом і поховати, себто повернути до склепу, де він давно мав бути. Його рука стиснула холодне залізо, але він не зробив того.
- Ти не уявляєш, чого я за ці роки досягнув у медицині. Скільки експериментів і досліджень уже провів. У мене тільки початок. Настав мій час. Різниця між нами в тому, що я знаю про тебе все, а ти про мене – нічого... гадаю, ми ще матимемо нагоду пережити невимовну радість зустрічі. Бувай. – Тадеуш посміхнувся і, розвернувшись, пішов у темряву ночі. Адам і Антім дивилися услід тому, що зник у п'їтмі.
- Я таки знайшов те, що шукав... – тихо промовив Адам, зрушивши з місця, аби йти до машини.

Водій так і не промовив ні слова. Він не міг збагнути, чи то все насправді відбувалося, чи він вснув і все то нічне марення... Якби й наважився комусь розповісти про все, то, вочевидь, викликав би тільки сміх. Ця нічна зустріч з Тадеушем розвіяла останні сумніви та припущення щодо його смерті. Непокоїло тільки, чому він відразу не зізнався, що живий; навіщо всі ці двадцять років вдавав з себе неживого? Тепер Камінський мав ще одну таємницю, яку розділив зі своїм водієм.

Весілля доньки Фішера, як і інші прийняття, для багатьох присутніх було також доброю можливістю залагодити якісь приватні або ділові справи у неформальній обстановці. Новина про повернення Камінського виявилася не дуже втішною для Маргошеса. Тепер він побачить Магду там, поруч з графом, а така перспектива йому не надто подобалася. Вибору не було. Відколи прибув на свято до Фішерів, очима намагався віднайти Камінську. Побачивши її здалеку, уже не міг відвести погляду. Тепер видавалася гарнішою, ніж раніше. Укладене завитками каштанове волосся хвилею спадало на плечі. Зібране з одного боку, оздобленою кришталем шпилькою, відкривало шию і вушко з маленькою сережкою із топазом. Чорна сукня

підкреслювала вигини тіла і воно здавалося більш спокусливим. Магда не помічала Маргошеса, вона стояла біля Камінського, який про щось розмовляв із Фішером. А тоді вони пішли у протилежний бік, до гостьових покоїв. Там можна було порозмовляти за столом, тоді як молодь розважалася танцями. Шиманський підійшов до свого приятеля. Марк поводився так, наче то не він одружувався, а хтось інший.

- Стасе, чого ти такий нудний? Розважайся, пий, їж, роби що хочеш, тільки не стій отак, - Марко виглядав збудженим і щасливим.
- То я вже й постояти не можу? – всміхаючись, спитав Стас.
- Мені не подобається, що ти якийсь засмучений.
- Головне, що ти веселий. Це ж твій вечір.
- Так, але ти мене засмучуєш.
- Он як. Цікаво. – Стас пив вино, намагаючись почуватися більш розкуто.

Побачивши, що з Маргошесом немає про що балакати, надто вже хотілося підійти до Магди, заговорити з нею. Шиманський пішов і, знайшовши кельнера, показав, в якому напрямі піднести напої. Тоді повернувся до Стаса, що майже спорожнив свій келих.

- Зараз принесуть стільки, щоб вистачило, аби розв'язався язик у тебе. Може, ти тоді щось скажеш, - повідомив Марк.
- Дякую. Ти б краще опікувався своєю нареченою, - зауважив Стас.
- Ще встигну.

Якраз нагодився кельнер з тацею, заставленою напоями.

Коли Маргошес зважився підійти до Магди, вона сиділа на стільці і постукувала ногою по підлозі, в такт музиці. Графа поряд не було, тому Стас сміливо міг йти просто до неї, він покликав кельнера, і той пішов за ним із тацею, просто до Магди. Вона закинула ногу на ногу, і тепер з-під сукні виднілася нога, вишукано обтягнута панчохою-павутинкою у замшевих черевичках. Для неї поява Маргошеса виявилася несподіванкою.

- Вітаю вас, Магдо, - він вклонився, - можна випити з вами?
- Так, - трохи розгублено, відповіла Магда.

Досі вона не помічала його. Вона думала про Стаса, але він виник так зненацька, що вона не знала, як триматися з ним. Навколо повно людей. Незважаючи на те, що всі вони зайняті якимись розмовами, п'ють вино, розважаються, кожен з них стежить за тим, що робить інший. І таке виявлення уваги до неї зі сторони Маргошеса сприятиме появі непотрібних балачок. Крім того, увага присутнього багатолюддя й так прикута до Камінського. Маргошесові хотілося поговорити з нею так, щоб ніхто не чув. Тому на думку йому спало запросити її надвір. До того, навіть, у саду було повно гостей. Стас глянув у її очі і несподівано побачив там виклик усьому оточенню.

- Вам не здається, що тут бракує повітря? – спитав він, - ми могли б вийти. Там у саду є гарні альтанки, де можна посидіти. Надворі тепло, - він сподівався, що вона погодиться вийти.
- Непогана думка, то йдіть собі, - відповіла Магда, взявши з таці келих, наповнений білим вином.

В будинку голосно озвалася музика. Камінський краєм ока помітив, як Магда балакає з Маргошесом. Щоправда, Маргошеса він не знав, то Фішер сказав йому, з ким розмовляє Магда. Фішер здивувався, що Адам не впізнав Стаса. Але Камінський вдало виправдався, сказавши, що зі спини не впізнав, та й зір погіршився. Обоє розсміялися через безпорадність перед роками.

Стас стояв, і почувався незграбою, якому щойно дали ляпаса. Здавалося, після такого не залишалося нічого іншого, як піти. Та він уперто продовжував стояти коло Магди. У нього є ще можливість запросити її до танцю. І такої можливості і він не втратить, танцюючи, можна мовчки відчувати тіло тієї, що подобається. Мабуть, людство вигадало танець для того, щоб висловити більше, ніж можна просто сказати словами.

- Сподіваюся, у танці ви мені не відмовите? – він простягнув їй руку.

Магда глянула на нього тим гострим поглядом, яким здатна була розбити усі його сподівання. Але він залишався цього разу незворушним. Він стояв так з простягнутою їй рукою, чекаючи на її згоду. Магда побачила, що на них

вже починають ззиратися і, щоб відвести підозри, подала йому руку та підвелася зі стільця. Залишивши келихи на столі, вони пішли у танець. Стас виглядав задоволеним. Він обхопив її пружний тонкий стан, відчувши нестерпне бажання пригорнути сильніше. Магда звела свої очі на нього, і вони уп'ялися в його очі. Камінський спостерігав за ними зі сторони. Дивлячись на цю танцюючу пару, збагнув, що між ними щось діється. „Невже вони коханці?“ – подумалося Адамові. Але це припущення відпало само по собі. Адже якби так було, то всі вже про це б балакали. І все ж він помітив ті погляди, що їх було спрямовано в бік Маргошеса і Магди. „Що між ними: кохання, пристрасть, бажання?“ – міркував він, спостерігаючи за Магдою та Стасом, що танцювали поміж інших гостей. Неможливо приховати того, що всіляко вилазить, пнеться назовні. Усі потаємні бажання стають явними, коли пристрасний вогник у очах, коли нахил голови, уста - все аж волає про почуття. Магда помітила, як Камінський дивиться на них. Вона побачила у тому погляді розуміння всього, що відбувається.

Після танцю вони з Маргошесом підійшли до Камінського.

- Вітаю, графе, я дозволив собі запросити вашу дружину до танцю, - ввічливо сказав Стас.
- Дуже добре. Інакше Магді довелось би нудьгувати тут, оскільки я не маю настрою танцювати. До того ж, моя втома дається взнаки, і я б не проти поїхати звідси, - сказав Адам і глянув на Магду, - якщо хочеш, люба, можеш залишитися.

Магді він здався вкрай неприродним у поведженні. Вона здивовано дивилася на графа. У неї закралася думка, що він навмисне так каже і робить, щоб з'ясувати, чи є щось між нею і Маргошесом. Вона добре бачила, як він дивився на них, коли вони танцювали. То був погляд людини, що не потребує пояснення.

- Я також поїду, - сказала Магда, намагаючись розвіяти підозри.

Обоє - і Маргошес, і Камінський дещо здивувалися такій відповіді Магди. Стас сподівався, що вона ще залишиться, а Адам думав, що вона виявить бажання залишитися, щоб потанцювати зі Стасом.

- Що ж, пане Маргошес, вельми вдячний, що ви розважили мою дружину. Сподіваюся, ви гарно проведете решту цього чудового вечора.
- Щасливо, графе, до побачення Магдо, - він поцілував їй руку.

Вечір був у розпалі. Камінські пішли до виходу. Стас провів їх поглядом. Він не міг зрозуміти, чи любить його Магда, чи грається ним. Чому тримається з ним так прохолодно, коли в очах її світиться пристрасть?

Камінський і Магда мовчали. Антім так само мовчки віз їх до будинку графа. Шофер добре знав, за кого саме вийшла Магда. Але він мав мовчати, і жодна душа не дізнається, що відбулося тієї ночі на польському цвинтарі. Адам розумів - вони з Магдою чужі. Він почувався ніяково, навіть коли торкався її.

Магда, вийшовши з авто, вдихнула повітря, наповнене пахощами квітів. Чутно, як неподалік тече Золота Бистриця. Будинок на два поверхи з просторою верандою видався повною протилежністю непривітній кам'яниці. Адам дивився на ту, що її мав за дружину „з легкої руки Тадеуша”, і зрозумів, що й сам закохується в цю жінку. Антім порався коло авто, а Камінський запросив Магду увійти в дім. Її речі привезли ще вранці. Кімната, в якій вона мала спати, вже чекала на неї.

- Тут гарно, - казала Магда.
- Сподіваюся, що так. Ходімо до будинку.
- Мені не хочеться спати, - сказала Магда і поглянула на Адама.

Насправді їй хотілося чогось випити на повітрі. Вона не розуміла чому, але він видавався їй ближчим, ніж перед поїздкою. Може, то все через вино, але їй враз захотілося, аби він пригорнув до себе. Вона стояла так близьенько від нього, що Адамові й самому захотілося обійняти її. Він усвідомлював, що не може сказати правду. Магда дивилася на його обличчя і думала, що все ж має бодай якісь почуття до нього. Він здавався їй іншим, але таким

Камінський подобався їй більше, ніж тим, якого востаннє бачила півроку тому. Толі, за вечерею вдома, вона зрозуміла, що цей Адам інший. Пояснити цього не могла. І увесь час пригадувалися слова старої Базі. Що ж вона мала на увазі? Якби ж то знати? Те, як він дивився сьогодні на неї, коли вона танцювала з Маргошесом, давало зрозуміти, що пояснень він не потребує. Він навіть не заговорив про це. Чому він тримається так дивно? Вони не бачилися півроку, а Адам навіть не торкнувся до неї. Немов вона й не дружина йому...

- А чого ж тобі хочеться? – спитав, посміхнувшись Камінський.
- Мені...- задумалася Магда і глянула на небо, - пити вино на тій веранді і слухати, як тече ріка... - замріяно сказала вона і тепер скидалася на дівчинку-пустунку, що їй хочеться робити таке, чого не можна.
- Гарзд, ходімо, - така пропозиція припала Адамові до душі.

Звісно, тут набагато приємніше слухати річку, смакувати вино, тим більше у товаристві такої красивої жінки, ніж у багатолюдному гамірному шумі, удавано ввічливо здоровкатися навіть з тими, кого не знаєш...

Адам взяв Магду за руку і повів до будинку. Вона слухняно йшла за ним. Вони увійшли до будівлі. Базя чекала при вході. Побачивши Магду, вона вклонилася:

- Добрий вечір, пані Магдо.
- Добрий вечір, - всміхнулася Магда.
- Базю, ми посидимо на веранді, нехай хтось з дівчат нам принесе туди вина, ти знаєш якого і печива.
- Слухаюся, графе, - Базя пішла.

Магда озиралася по холі, з якого сходи вели на другий поверх і до приміщень, де жили слуги. Камінський, знову взявши за руку Магду, повів на другий поверх. Там з великої вітальні був вихід на веранду. Вони вийшли на веранду. Відбиваючи місячне світло, у півночі мерехтливо виблискувала річка. Будинок знаходився на невеликому пагорбі, укріпленому так, щоб навіть у повінь його не дісталася вода. Враз пригадався той вечір, коли

Камінський подарував їй персня. Тоді, як і на балу у резиденції, мала такі ж казкові відчуття. Вона стояла коло чоловіка, до якого ще вчора відчувала прохолоду, а цієї миті ладна була кинутися в його обійми, але він чомусь не розкривав їх. Адам засвітив у вітальні світло і на веранді теж зробилося світло, Стефа принесла вина і цілий кльош тістечок. На веранді стояв стіл і крісла. Стефа подала Магді велику теплу хустку, щоб та могла накинути на плечі. В повітрі дихала осінь. Адам сказав, що Стефа може йти. Служниця слухняно пішла. Камінський поналивав вина, і вони вмостившись у глибокі м'які крісла, слухали вечірню тишу, що її порушувала Бистриця і цвіркуни. Адам не знав, про що говорити з Магдою. Він відчував, що вона запала йому в душу, а розум не дозволяв забувати про реалії, з якими він зіткнувся. І попри те, що вона навіть за документами доводилася йому дружиною, не знав що робити... Уперше в житті він перебував у ситуації, що вийшла з-під його контролю і керувала ним. Магда ж внутрішньо чекала від нього і пристрасних обіймів, і цілунків, і всього того, що мав би дати чоловік дружині, яку не бачив півроку. Давши бодай раз жінці мить любові, неможливо потім змусити її забути про це.

- Чому ми раніше тут не жили? – спитала Магда, обернувшись до Камінського.
- Та навіть не знаю. Мабуть, я думав, що тобі краще буде в кам'яниці... – невпевнено відповів Камінський. Він не знав відповіді, але такий варіант здався йому прийнятним.
- Ні. Там мені було незатишно, - сказала Магда.
- Я розумію. Мені також там незатишно. Я думав, що позбудуся тих спогадів, які там оселилися назавше...
- Спогадів? – Магда тільки чула про те, що сталося в кам'яниці; тоді вона була надто малою, щоб зрозуміти, що сталося.
- Так. Вибач, не хочу про це згадувати. Давай, краще питимемо вино, тим більше, що я вирвав тебе звідти, де тобі було цікавіше, - сказав Адам, щоб відійти від розмови на тему, що йому була неприємною.

- Ви впевнені, що мені там було значно цікавіше? – Магда подумала, що зараз Камінський мав на увазі Маргошеса.
- Так. Бо ми занадто різні.
- Так, ми різні. Але мені цікаво тут, - Магда казала правду.

Те, що наразі споріднювало Магду з Камінським – незатишний стан від перебування у багатолюдних місцях. Магда не любила гамірних вечірок, вона надавала перевагу усамітненню.

Адам глянув на Магду і зрозумів, що вона каже правду. Врешті-решт, якби вона не захотіла поїхати з ним, ніхто б не змушував її до цього. Та невідомо, які причини спонукали до того, щоб поїхати з ним, а не зостатися на вечірці. Так можна довго міркувати і не дійти правдивої відповіді. Вона видавалася такою безпосередньою і правдивою, що важко було засумніватися в тому, що вона робить щось не зі своєї волі. Тому його тішило, що Магда надала перевагу йому, а не галасливому товариству. Залишалася ще загадка – яким у поведженні був Тадеуш? Як він тримався із нею? Знаючи брата, Адам уявляв, що той більш відверто виявляв бажання і діяв більш рішуче, надто з жінками. Отже, таке стримане поведження може викликати підозри. Але у обох братів чи не єдиною спільною родинною рисою було шляхетне і стримане поведження з жінками. Зараз справжній Адам міг поклатися тільки на те, що в такій ситуації Тадеуш поведився би так само. Ще одна умова, що додавала йому в цей момент впевненості, - Магда вийшла заміж все ж за Адама Камінського, тобто за нього. Кудись поділася втома, і він смакував вино, намагаючись не думати про брата. Час від часу зиркав на Магду, і її витончені риси та посмішка, лінія брів і очі, рухи і жести, вираз обличчя і манера розмови, голос і говір полонили його. Через стільки років він зустрічає жінку, яка може закохати його в себе... Якби обставини склалися іншим чином, то він і сам би одружився із нею. Тепер він розумів Тадеуша, і в цьому вони виявилися спільними щодо смаку. Нарешті Адам збагнув, в чому один з моментів помсти брата. Пригадалася померла дружина, що кохала Тадеуша. Ось в чому його хід... „Невже він вирішив

повторити все за власним сценарієм?!” – з жахом подумав Адам, дивлячись на Магду. Вона, підібравши під себе ноги, тепер дуже скидалася на ту дівчинку, якою він запам’ятав її, їдучи з міста. Чи слід було повертатися йому до Станіслава? І оскільки він вже тут, то гратиме за правилами, що їх встановив Тадеуш. Магда бачила, з яким сумом він дивиться на неї.

- Чому ви так дивитеся на мене? – спитала вона, намагаючись зрозуміти його думки.
- Певно, тому, що давно не бачив, - відповів Адам.
- Мені видалося, що ви чимось засмучені, - вино розв’язало язика, і зникла ніяковість перед ним.
- Так, я засмучений, але не варто про це.

Магда зрозуміла – він не хоче розмовляти. Тепер їй зробилося ніяково за свою надокучливість.

- Пробачте, що я багато розпитую, - вибачилася Магда.
- Нічого. Розкажи мені про себе. Як ти жила цих півроку? – Йому насправду було цікаво послухати Магду.
- Як я жила? Навіть не знаю, з чого почати, - трохи розгублено сказала Магда.
- Я розумію – у місті неспокій. Мабуть, багато страйків?
- Так. Робітники лютують. Але поки що ходити містом безпечно, - вона всміхнулася.
- Я чув, що чимало хто має наміри виїхати з міста, - внутрішньо тішив себе, що знайшов тему для розмови, яка не стосується його особисто.
- Так. А ви надовго повернулися? – спитала, зазирнувши у його очі (у темряві значно легше дивитися комусь у очі, тим паче, випивши вина).
- Не знаю, як складуться обставини, - Адам казав правду. Він розумів, що обставини можуть скластися не найкращим чином. І все ж сподівався уникнути цього.
- І де ви жили, коли подорожували?

- Я мешкав і у Відні, у Будапешті, Парижі, Кракові. Багато де. Наче у калейдоскопі.
- І де ж найкраще? – майже по-дитячому спитала Магда.
- Вдома... – задумано відказав Адам, - вдома найкраще...

Після цих слів запало мовчання. Кожен замислився над чимось, що залягло десь у глибині душі. Магдою оволоділи сон і втома. Вони про щось ще інертно розмовляли, але вона потрохи немов занурювалася у сон, крізь який долітали слова Камінського і примарно вимальовувався його силует.

Коли вона прокинулася від дрімоти, на веранді графа вже не було. Вона ніяк не могла знайти у своїй голові, про що весь вечір хотіла спитати його, але пам'ятала тільки, що то щось дуже важливе. Вона увійшла до вітальні, але й там Камінського не знайшла. Збігла сходами донизу. Стефа клала у вазу свіжий букет на ранок. Магда підійшла до неї, щоб спитати, куди подівся Адам. Та Стефа випередила Магду з її питанням. Покоївка обернулася до своєї пані і рукою показала в бік міста. То він пішов до міста? – промайнуло у голові Магди і вона, не відаючи чому, подалася услід. Вийшовши на дорогу, побачила здалеку постать Адама, який віддалявся. Вона крикнула, та він не обертався. Тоді побігла, але несподівано він зник з поля її зору. Розгублено вдивлялася у темряву. Вона бігла так швидко, ніби ноги не торкаються землі. Їй здалося, що хтось переслідує позаду. Магда обернулася і побачила лютих чорних псів, які гналися за нею. Вона спинилася і розуміючи, що не зможе втекти, бо вони майже наздогнали її. Тоді вона схопила якогось патики, що звідкись взявся посеред дороги і почала гарчати на тих тварюк. Для собацюр така поведінка потенційної жертви видалася несподіванкою. Пси застигли на місці і не наважувалися підступитися до істоти, яка злісно гарчала на них, розмахуючи патерлюгою. Задкуючи Магда продовжувала свій шлях, тримаючи нападників на відстані. Вона й не зрозуміла як, і коли опинилася у фортечному провулку. Собаки йшли слідом, вишкірюючи свої гострі зуби, сподіваючись вхопити її. Магда побачила світло з прочинених дверей в одному з під'їздів і заскочила туди,

зачинивши двері. Віддихуючись обернулася і завмерла від здивування. Камінський плескав у долоні:

- Браво, - він посміхнувся.

Магда оторопіло дивилася на графа і враз усвідомила – то не Адам. Граф, немов прочитавши її думки, сказав:

- Так, я не Адам. Я – Тадеуш Камінський. То я одружився на тобі, а не мій брат.

- Що? – не розуміючи, що відбувається, спитала Магда.

- Прошу до столу, - він відійшов вбік і Магда побачила стіл, вкритий червоною оксамитовою скатертиною.

Навколо столу сиділи незнайомі їй люди, облич котрих вона не бачила. Камінський повів до столу. Магда присіла на стілець поряд із Камінським. Він зареготав і на очах почав перемінюватися на когось із страшним, лютим нелюдським обличчям. Магда із жахом дивилася на ту переміну, а тоді несподівано з-під столу на її руку кинувся один з тих страшних псів, що гналися за нею. Магда схопила зі столу ножа і встромила звірові у пащу. Звідти бризнула кров. Ззаду на плечі кинувся ще пес. Магда на всі боки розмахувала ножем, вражаючи ним противників. І порішивши тварюк, що переслідували її, побачила, що всі, хто був за столом, враз стали псами. Тадеуш перемінився на хижака з палаючими очима. Магда, зібравшись з силами, кинулася на нього і почала розривати йому пащу. Він руками схопив за плечі і сильно трусив, а вона не відпускала його пащу.

Магда відкрила очі і побачила, що її намагається розбудити граф. Вона побачила його обличчя, і нею опанував страх. Враз подумала, що він не той, за кого себе видає. Адам побачив жах у очах Магди. Вона не розуміла, що діється.

- Прокинься, Магдо. Тобі наснилося щось страшне? – він сидів коло неї на ліжку.

- Що? Я спала? То все мені снилося? Ви Адам? – немов з гарячки посипала питаннями.

- Так, я Адам. А хто ж ще? То тільки сон, Магдо, - він погладив її по зблідлому обличчі. На чолі виступили краплинки поту.

Магда дивилася на нього поглядом, сповненим страху.

- Все було таким правдивим. – промовила вона, не зводячи очей з Адама.
- Таке трапляється. Іноді сон виглядає реальнішим за дійсність.
- Я заснула? – Магда побачила, що вона у сукні. З неї знято тільки черевики.
- Так, ще на веранді. Я не хотів тебе будити, тож заніс до твоєї спальні. І не встиг я вийти з кімнати, як ти застогнала у своєму страшному сні. Тому я розбудив тебе, щоб перервати сон, який налякав тебе.
- Мені снівся Тадеуш. Ваш брат, - вона глянула на Адама.
Йй здалося, що, почувши це, він перемінився в обличчі.
- Тадеуш? Ти ж не знаєш його, - намагався переконати Адам.
- Так. Він сказав, що то він мій чоловік. Ще за мною гналися страшні чорні собаки. Я пішла за вами, щоб щось сказати. А ви у моєму сні кудись йшли і тоді зникли, а з'явилися люті пси...” - зосереджено говорила Магда.
- Магдо, я твій чоловік. Ти надто емоційно все сприймаєш. Тадеуш давно мертвий.
- Справді? – у Магди на очах виступили сльози.
- Не бійся, я ж поруч. Ніхто не скривдить тебе. – Адам пригорнув її до себе і відчув щось таке, що відчувають, обіймаючи жінку, яку намагаються захистити.

В ньому неначе прокинулася уся невитрачена за роки ніжність. В його обіймах Магда відчула себе захищеною, у безпеці. І несподівано для себе зрозуміла: вони, ці обійми, не такі, не схожі до тих колишніх обіймів. Знову у голові зринули слова Базі. Але Магда чомусь відчувала щось більше, ніж ніжність. Вона усвідомила, що любить Камінського. Цього Камінського, який пригортає її до себе. Якась незбагненна пристрасть виникла у ній до цього чоловіка, від якого пахло солодкаво-гірким ароматом. Зробилося не по

собі від думки, що може статися, якщо він не вийде з тієї кімнати. Але від Магди він відчував нестримну пристрасть, яка розпалювала в ньому бажання і не відпускала від себе.

- Магдо, я ще не готовий... – він глянув у очі, які враз сповнилися глибоким розчаруванням.

Він, оволодівши собою, підвівся і, не кажучи ні слова, попрямував до дверей. Магда дивилася на нього трохи здивована.

7. Зустріч...

Адам картав себе за те, як повівся із Магдою, не сказав всього, що каменем лежало на його душі... Та, з іншого боку, він мав виконувати роль її чоловіка. Роздуми про все не давали йому спокою. Він остерігався, аби Магда хоч якось не запідозрила щось. Це могло б наразити її на небезпеку. Адам закохувався у Магду все сильніше з кожним днем, відколи приїхав до Станіслава. Усі думки були сповнені нею. Він закривав очі і бачив Магду. І знав, що його моральність не дозволить йому вчинити негідно. Магда відчувала, що після тієї ночі він свідомо намагається уникати розмови з нею, або залишатися наодинці. Рано їде, пізно вночі повертається. Але Магді здавалося, що він любить її.

Магда сиділа над рікою і дивилася, як вода втікає кудись, наче роки життя, спливаючи у далечінь. Вона думала про Камінського і про Маргошеса. Чому той Маргошес бентежить її, якщо вона любить Камінського? Іноді здавалося, що однаково кохає обох. Вона пригадувала кожен їхній дотик і цілунки. Чому все в житті таке складне і незбагненне? Чого так важко дати лад думкам, пристрастям і бажанням, що завжди беруть верх над розумом? Хотілося, щоб Стас кудись поїхав з міста. Тоді здається, було б спокійніше. Може, вона б із більшою певністю кохала тоді тільки одного Камінського. Дратувало те власне роздвоєння і невизначеність, вагання і сумніви... І те дивне, відсторонене поводження графа, немов вони чужі, сторонні люди під одним дахом, змушувало її думати про причину. Знову і знову пригадувала розмову між прислугою і це насторожувало.

Тінь, що лягла на траву поруч із Магдою, змусила обернутися і глянути, хто з'явився так несподівано позаду неї. Магда, примруживши очі від сонця, побачила Яна. Минуло багато часу, відколи не бачила його. У її житті стільки всього відбулося, а вона навіть не знала, куди ж він подівся. Ян так нечутно підійшов, немов виник з-під землі.

- Яне? Звідки ти взявся? – здивувалася Магда.
- Не хотів тебе злякати, - юнак опустився на траву поряд із Магдою.

- Твоя поява така несподівана. Як ти знайшов мене? Хоча в нашому місті не так складно знайти когось, - сама відповіла Магда, розглядаючи Яна.
 - Ти стала ще вродливішою, - він дивився на неї із захопленням.
 - Ти так змужнів. Незмінними залишилися хіба що очі, - посміхнулася Магда.
 - У Станіславі заворушення. Стає небезпечно. Але на тебе чатує інша небезпека.
 - Ти про що? Не лякай мене своїми дивними балачками, - Магді не подобалося, як Ян розмовляє із нею. Лякало щось незбагненне, що вловлювалося в голосі юнака.
 - Ти маєш піти зі мною. – він сказав так впевнено і переконливо, що Магда не мала права відмовитися.
- „Чи не збожеволів він часом?” – тільки подумалося їй цієї миті. Вона вдивлялася у його обличчя, та сліду божевілля не побачила. Скидалося на те, що він вірив у те, що кавав.
- Я не здурів, - здогадався про Магдині припущення з того, як вона дивилася на нього.
 - Я не хотіла казати цього, але ти дивний. Чого це я маю йти з тобою?
 - Це важливо передусім для тебе. Розумієш?
 - Ні. Мені приємно з тобою розмовляти, зважаючи на те, скільки часу минуло, відколи я тебе бачила, але ти мене насторожуєш, - Магда виглядала серйозною.
 - Магдо, я для того прийшов до тебе. Повір мені. З тобою дехто хоче поговорити.
 - Навіщо хтось має зі мною говорити? – не могла второпати, у чім річ.
 - Ти у небезпеці, яку іще можна відвернути.
 - Ти про що? – їй вже стало не до сміху. Знаючи Яна, була впевнена, що він не говорив би таких нісенітниць, якби не був переконаний у цьому.
 - Пам’ятаєш, я говорив тобі про дивні незрозумілі речі, що діються у підземеллі? Про старця, що там мешкає...

- Ти знову оповідатимеш ті казки? – недовірливо всміхнулася Магда, знову сумніваючись у нормальності Яна.
- Ні. Ти підеш туди зі мною і переконаєшся в тому сама. Ти поговориш з тим старцем.
- Я не збираюся нікуди йти, - вперто відмовлялася Магда, підвівшись, щоб піти до будинку.
- Прошу. Обіцяю ніколи ні про що не просити тебе. Тобі потрібно знати, що ті страшні сні - частина твоєї реальності, - він взяв її за руку.
- Добре, тільки через те, що я тебе знаю, але після того прошу більше ніколи не розмовляти зі мною на такі теми, - поставила свою умову Магда.
- Ходімо, тут неподалік є один із входів до підземелля, - хлопець підвівся з трави.
- Підземелля? – перепитала Магда, пригадавши моторошні відчуття після того, як з цікавості вперше увійшла туди.
- Так. Він ніколи не виходить звідти, тому ти повинна піти туди.
- Чудово, - скептично мовила Магда.

Вхід до підземелля виявився неподалік того місця, куди приходила Магда.

Він розміщувався у березі, тому там була вода, що потрапляла, коли ріка підіймалася після дощів. Але далі коридори завертали так, що вода не потрапляла у глибину тунелів, а зоставалася при вході. Поки вони йшли до того входу, юнак оповідав Магді про старого чоловіка, який забув, скільки йому років. Ян став одним з небагатьох учнів старого, що зазірав у майбутнє, знав минуле, кладучи руку на голову людині. Та зустрітися з ним могли тільки ті, кого він сам обирав. У Яна була такі ж внутрішня сила і дар, якими володів старий, тому його було обрано в учні. Підійшовши до обривистого берега, Ян зійшов першим, тоді подав Магді руку, щоб вона не зсунулася у воду. Тут довкола були дірки, з яких раз по раз випурхували ластівки, що мали там гнізда. Ян витягнув з кишені темну пов'язку:

- Я маю зав'язати тобі очі.
- Там і так темно, - спробувала заперечувати Магда.
- Будь ласка. Такою є умова. Ніхто не повинен бачити дорогу.
- Я б і так не запам'ятала, - всміхнулася Магда, - добре, зав'язуй.

Тепер крізь пов'язку вона нічого не бачила. Ян йшов попереду, тримаючи в одній руці ліхтар, що його залишив коло входу, а другою рукою міцно тримав Магду, щоб вона не спіткнулася і слідувала за ним. Він відчував тремтіння Магдиної руки. Їй зробилося моторошно від того, що йшла навпомацки марнотними підземними коридорами. Видалося, що йшли нескінченно довго. Вона вже злилася на себе через те, що погодилася піти з Яном. „А якщо він таки несповна розуму? І заведе її Бог знає куди?“ - різні думки лізли до голови.

- От ми і прийшли, - Ян повісив ліхтар на гачок, вбитий у стіну, і почав розв'язувати пов'язку.

Магда побачила, що стоїть посеред підземної кімнати, якщо так можна було це назвати, на стінах якої у вмурованих свічниках мерехтливим світлом блимали свічки, наче вогник танцював дивний танець під нечутну музику. У цьому тьмяному світлі помітила у півтемному куті старого, який сидів на кам'яному ложі. Його ясні, майже прозорі очі, дивилися немов у якийсь інший світ, проникаючи крізь товщу землі і часу. Магда стояла, не наважуючись вимовити й слова.

- Не бійся. Підійди ближче, - лагідно промовив до неї старий.

Магда з острахом невпевнено озирнулася на Яна, він кивнув. Вона ступила кілька кроків і зупинилася. Її погляд був прикутий до обличчя чоловіка, волосся в якого було білим, а в рисах мав стільки благородства, що таких людей досі не зустрічала. Тепер наважилася іще трохи підійти. Старий поклав руку на голову Магді і далі сказав таке, від чого у неї аж мороз пішов поза шкірою:

- Ти маєш піти туди, куди тобі найменше хочеться заходити і знайти книги і мапу.

- Книгу і мапу? – перепитала Магда.
- Ти вже бачила їх. Але мусиш спалити їх, бо ними послуговується зло. Магда подумала про те, куди їй найменше хочеться йти і зрозуміла, що йдеться якраз про кам'яницю Камінського. Старий відчув, що Магда розгубилася.
- Там причаїлася небезпека. Якщо ти боїшся, то не роби цього, що я кажу. Такі слова видалися суперечливими. Магда тільки наважилася спитати, про які книги йдеться.
- Зло, котре вважалося похованим, - живе. Він видає себе за іншого, щоб мститися. Тільки ти можеш перешкодити йому у страшному задумі.
- Хто це? - нічого не розуміючи зі страху, спитала Магда.
- Камінський.
- Адам Камінський?! – скрикнула Магда, з жахом дивлячись на старого.
- Твій чоловік Тадеуш Камінський.
- Тадеуш... той сон... Хіба він живий? – набір слів, потік свідомості, спогади про страшні сновидіння, кам'яниця – все нараз повстало у її голові.
- Тепер маєш повертатися. Ніхто не має знати, що ти була тут. Нехай Бог тебе береже, – старий знову опустився на своє ложе.

Магда стояла, приголомшена почутим, і все іще не усвідомлюючи, що трапилося. Ян знову пов'язав пов'язку на очі Магді, щоб вона не бачила, куди йде. І вони пішли назад. Вона мовчки слідувала за своїм провідником, обдумуючи кожне почуте слово.

Коли вони вибралися з підземелля, на березі Ян скинув їй пов'язку.

- Що то було? – спантеличено спитала юнака.
- Попередження про небезпеку. Ти можеш не робити цього, але тільки ти знаєш, де знаходяться ті книги і рукописи Камінського. Тільки ти можеш без підозри увійти туди і спалити ті тексти.
- Про що там написано? Чому так важливо знищити рукописи?

- Є інформація, що Тадеуш проводив якісь експерименти на замовлення нацистів у Європі і продовжує тут свої експерименти над людьми. Магдо, він і тобі робив якісь ін'єкції.
- Не може бути... – Магда пригадала про ті дивні голоси, марення у кам'яниці.
- Ти думала, що божеволієш, бо він проводив на тобі експеримент. Все то записано у його зошиті. Він ніколи не вмирав. Він створив таємне злочинне братство, до якого входять фашисти. Поклав собі за мету знищити свого брата, тому з'явився у Станіславі під іменем Адама Камінського. Тільки так він отримав доступ до потрібних препаратів і людського ресурсу, пацієнтів. Невже ти не чула про поширення божевілля серед тих пацієнтів, якими опікувався Камінський. Більше я нічого не можу сказати. Знаю тільки, що у тих записах є важливі формули, які важливі для створення різних психотропних речовин, щоб тримати людей у покорі і керувати ними на свій лад. Це небезпечно.
- А цей Камінський? Хто він насправді. Господи, я вже заплуталася. Мені здається, що враз втратила здоровий глузд і здатність тверезо мислити... – у голосі чувся відчай.
- Це Адам. Він повернувся, бо Тадеуш цього захотів.
- То зараз я живу зі справжнім Адамом? І він знає, що Тадеуш живий? – Чому він не каже мені?
- Він боявся, що ти сприйматимеш його за божевільного. То його страшна таємниця. До того, зараз проти нього можуть порушити судову справу. За використання заборонених препаратів та експериментів над людьми. Зі Львова, Варшави, Відня зібрали консилиум лікарів, які мають звинуватити Адама у лікарських злочинах. В них на руках всі матеріали проти нього. До цього приклав руку Тадеуш.
- Тепер зрозуміло, чому так дивно і знервовано поводить себе Адам. То він також у небезпеці...

- Так. Іди, бо почнуть тебе розшукувати. – Ян повернувся і за мить уже зник у підземеллі.

Магда обхопила свою голову руками і відчула, що втратить свідомість... Усе почуте не вкладалося в її свідомості. Навіть найбагатша уява не могла їй змалювати подібного. Як вона має все то пережити? Хотілося кричати від безсилля. Але в горлі звук застряг клубком, що не давав вимовити ані слова. На очі навернулися сльози. „Може, то все відбувається в її голові, яка збожеволіла?” – у розпачі думала Магда. Ось чому Тадеуш так дивно розмовляв із нею в бібліотеці - вона ж тримала у руках книги, що свідчили про його злочини. Дивно, що він не вбив її тоді. Де ж тепер той страшний чоловік? Магді захотілося знищити його.

Надворі вже стемніло, коли вона почула, як понад берег ходять і кличуть її. То був Адам. Він йшов і кликав її. Магда сиділа на березі, не озиваючись. Він побачив її здалеку і пішов до неї. Коли він підійшов, то помітив на очах Магди сльози.

- Магдо, ти змусила мене хвилюватися. Чому ти не озивалася, коли я кликав тебе? – він дав їй руку і вона підвелася.
- Я не знаю, хто ви, тому не озивалася... – тихо відповіла, відверто дивлячись йому в очі.
- Я не розумію, ходімо в дім.
- Ви все розумієте, Адаме, чи хто ви там? – в її очах засвітилася іскорка злості.
- Я Адам, а не хто інший. Облиш, Магдо. У мене достатньо неприємностей на роботі, і як я маю довести, що не робив того, що мені інкримінують.
- Вас будуть судити?
- Ти вже знаєш? – спитав, думаючи, що вже дійшли чутки. Ось чому вона така роздратована.
- Знаю. Чому ви не сказали мені всього?
- Я хотів тебе вберегти. Я люблю тебе, Магдо, - він взяв її за плечі і заглянув у очі.

- Хіба щось приховують від людей, котрих люблять? – не знала, чи вірити йому.
- Магдо, я дам тобі розлучення, як тільки ти захочеш... – сказав Адам спокійно так, наче все так і мало бути.

Вони поволі пішли до будинку. Магда не вечеряла, вона піднялася у свою кімнату і лягла на ліжко в тому, в чому прийшла. Коли Камінський увійшов до кімнати, аби поговорити з нею, то побачив, що вона вже спала. Він стояв і дивився на неї, думаючи, що зробив страшну помилку, не сказавши їй відразу – хто він насправді. Завдав болю, бо любив...

Наступного ранку Магда прокинулася і побачила, що спала в тому, у чому повернулася з прогулянки. Вона вмилася, перевдягнулася і вийшла у вітальню, де вже чекала вранішня кава. Стефка сказала своїй пані, що граф не спав всю ніч, а вдосвіта поїхав до шпиталю. Камінський таки не зімкнув очей, але то була не перша ніч, що він не спав. Все, що відбувалося навколо його імені, останніми часами позбавило його спокою і сну. Магда знайшла привід, аби вийти з дому - сказала слугам, що їде до крамниці і, сівши на ровера, помчала дорогою до центральної частини міста. Магда розуміла, що надто безпечна у такій небезпечній справі. Та вона мала покласти край діям Тадеуша.

Двері відчинив Стефан, що дуже здивувався появі Магди у кам'яниці.

- Я маю забрати свої книги у бібліотеці., - сказала вона, увійшовши до будинку.

Сходами піднялася на другий поверх. Обережно відчинила двері бібліотеки, і здивувалася, бо камін виявився запаленим. Дивно, бо знала, що Камінський тут не буває, тож навіщо запалювати камін. До того ж, надворі тільки серпень місяць. Але мимоволі подумала про Тадеуша, від однієї думки, що може зустріти тут цього чоловіка, жажнулася. Вона не роздумуючи попрямувала просто до тих полиць, де колись знайшла ті книги. Швидко знайшла потрібні томи. Руки тремтіли від збудження і хвилювання. Цієї хвилини почула унизу чийсь голоси. Стефан розмовляв з кимсь. Той

другий голос Магда впізнала, то був Камінський. Все охолело всередині, бо то був Тадеуш. Стефан казав, що Магда піднялася на другий поверх. Магда миттєво підбігла до каміну, полум'я в якому палахкотіло, облизуючись яскравими язиками. Вона швидко вкинула туди книги, і вогонь поглинув їх з таким шаленством, наче тільки й чекав на такий ласий шматок. Тепер Магді треба забиратися звідси, та виявилось надто пізно. Вона чула, як Камінський увійшов до бібліотеки. Вона обернулася з приреченим виглядом і глянула на чоловіка, що стояв перед нею. Усвідомлення того, що щойно знищила особливо цінні для нього записи, зараз не особливо додавало оптимізму Магді. Тадеуш всміхнувся:

- Що ж, Магдо, я нарешті отримав можливість поспілкуватися з тобою. Я чекав, коли ж ти завітаєш, і, чесно кажучи, не сподівався, що це станеться нині.

Магда дивилася на нього і намагалася стояти так, щоб він не побачив палаючі книги у каміні. Але надто вже потріскував вогонь. Камінський зиркнув туди, де яскраво горіло полум'я. Він глянув на Магду і збагнув, що вона вчинила з його записами. Його брови зійшлися до купи, а очі запалали, відбиваючи вогонь. Лють спалахнула у ньому нестримним вогнищем, але він стримував все в собі:

- Прикро, що ти це зробила. Не слід було цього робити, - він дивився своїми страшними очима на її зблідле обличчя, прикувавши Магду тим поглядом до місця.

Тоді рукою провів по її обличчю:

- Я колись любив цілувати це обличчя, ці вуста, мені подобалося, що ти належала тільки мені. Я скучив за тобою... – він водив рукою по її обличчю та шиї.

Магда не ворушилася. Страх панував у душі. Той дотик був немов втіленням жахливих снів, що їх так часто доводилося бачити, відколи пов'язала свою долю з Камінським.

- Невже ти гадаєш, що можеш мене спинити? – сміявся в обличчя. – Ти повелася нерозсудливо. Я ж любив тебе...- майже прошипів їй над вухом, тоді міцно стиснув руку і потягнув за собою.

Хотілося кричати, але крик був беззвучним. Він застигав у горлі і не вилітав. Вона була безсилою перед цим чоловіком, що вже тягнув її сходами донизу. Магда здогадалася, що він тягне її до підвалу.

- Мені приємно, що всі вважатимуть, нібито це зробив Адам. Уявляєш: спершу порішив одну дружину, тепер іншу. З ревності. Той Камінський збожеволів, його тягатимуть по судах, а потому згноять у тюрмі. Адам виявився занадто успішним лікарем, щоби продовжувати кар'єру. Звучить правдиво і переконливо. Я знаю чимало випадків, коли люди божеволіли під тягарем власної успішності і благополуччя. А з такими неприємностями, як у Адама, годі сподіватися чогось іншого, - він говорив це все спокійно і стримано, тягнучи Магду за собою.

- Відпустіть мене, - вона марно силувалася висмикнути руку з його цупких лещат.

Він сильно штовхнув Магду до підвалу, і вона котилася сходами, доки не впала до підлоги і не знепритомніла від удару. Тадеуш вирішив спалити всю кам'яницю. Перед тим, як увійти до бібліотеки, він полив бензином все у кімнатах на другому поверсі і підпалив, полум'я вже охопило другий поверх на той момент, коли вони дісталися підвалу. Все швидко перетворювалося на попіл.

Стефа зателефонувала Камінському до шпиталю, щойно Магда виїхала з вілли. Адам попередив прислугу, як тільки Магда поїде кудись з будинку, телефонувати йому. Він не був певен точно, куди вона подалася, але внутрішня тривога і передчуття не давали йому розслабитися. Він добре знав підступність Тадеуша. До кабінету, де засідали лікарі, розглядаючи історії хворіб пацієнтів Камінського, увірвався Стефан. Побачивши вираз його обличчя, Адам підвівся:

- Що трапилося?

- Горить! Кам'яниця на валах горить. Там пані...! – задихавшись, кричав Стефан.
- Магда там?! – Адам кинувся до виходу. Антім відразу завів авто.

Адам вибіг з кабінету у лікарському халаті, не гаючи часу на перевдягання. Зняв його в машині, по дорозі до кам'яниці, від якої п'ять хвилин їзди. Коли вони прибули на місце – побачили страшну картину палаючої кам'яниці. З у сіх вікон виривалися язики полум'я. Двері не піддавалися, їх чимось підперло зсередини, мабуть, впала якась балка. Адам кинувся до бічного входу для прислуги. Під його натиском двері піддалися, і він після кількох сильних ударів своїм тілом відчинив їх, увірвавшись до підвалу, де вже було повно диму. Палав перший поверх, і вогонь добирався донизу. Відразу ж побачив Магду, що лежала на кам'яній долівці. Тадеуш стояв коло входу у підземелля і дивився, як Адам кинувся до Магди:

- Ти спізнився, братику, - іронічно сказав Тадеуш і засміявся.
- Паскудний покидьку! Божевільний! – Адам схопив Магду попід руки і потягнув до дверей. Вона здавалася неживою. Адам не мав часу на роздуми. Діяти треба було блискавично. Від цього залежало і його життя. Стеля ось-ось обвалиться. Крізь дим, що виїдав очі, чув свого брата, який зухвало і знавісніло кричав йому:
- Гадаєш, порятуєш її? Ні. Вона мертва, і в цій смерті будуть звинувачувати тебе! – почувся зловісний регіт.

Тієї миті усе затріщало: і балки, що тримали стелю, з гуркотом повалилися додолу. Підвал уже палав, коли Адам з Магдою стояв назовні і думав, що жахіття скінчилося. Приїхала карета швидкої зі шпиталю і пожежники. Камінський взяв Магду на руки і поніс до авто. Навколо зібралось повно людей, що споглядали, як палає кам'яниця і гомоніли, не бажаючи розходитися, хоч поліціанти і казали не ловити гав перехожим. Містом розбрелися чутки з неймовірними подробицями, що Магда загинула. Страшна звістка приголомшила Маргошеса настільки, що він не міг прийти до себе. Він, почувши про це, залишив клієнта у кабінеті і, сівши у авто,

помчав до кам'яниці. Там йому сказали, що її повезли до шпиталю, але вона жива, тільки перебуває у непритомному стані. Стас помчав туди. Але його не пустили. У коридорі шпиталю він зустрівся з Адамом, якого цієї миті ненавидів, як найлютішого ворога. Побачивши Маргошеса, Камінський здогадався, чого той приїхав. Він пам'ятав, як Маргошес дивився на Магду тоді у Фішера. Тож зрозумів, що він кохає її. Обидва стояли і мовчки дивилися один на одного.

- Вона жива, - сказав Камінський, пильно вдивляючись у обличчя Стаса.
- Ви. В усьому винні ви, – з ненавистю промовив крізь зуби Маргошес.
- Ваша правда, пане Маргошес.
- Навіщо ви взагалі поверталися до Станіслава? Щоб спаскудити їй життя? Адам мовчки слухав Маргошеса, не знаходячи слів для виправдання і не бажаючи виправдовуватися, бо таки почувався винним в усьому, що сталося. Він повинен був попередити її про Тадеуша, яким би абсурдним це не здавалося. Все те, за що його зараз збираються засудити, вчинив Тадеуш. Тепер Адам мав зникнути з міста. Зараз Камінський не бачив сенсу в тому, щоб пояснювати про все, що насправді сталося, і про брата. Після цих слів, Маргошес з презирством глянувши на Адама, розвернувся і пішов до виходу.

На згарищі у підвалі поліція знайшла людські рештки, що на них впала палаюча дубова балка, коло входу у підземелля. То був Тадеуш. Свідчення Стефана, який розповідав про те як полум'я увірвалося до кухні, і він тікав у вікно, а також про те, що в домі, крім нього, був граф і Магда; зняли підозри з Адама, що на той час був на консиліумі у шпиталі. Ще довго згадували те, що в кам'яниці знову сталося лихо. Наче якесь прокляття зависло над Камінським. За кілька місяців, впродовж яких тривало слідство, з Адама Камінського було знято усі обвинувачення і ніхто не знав, коли точно він поїхав з міста. Він поїхав, щоб більше ніколи не повертатися до Станіслава...

Тільки час міг залікувати ті рани. Віддалити події, заглибити їх у небуття минулого і витерти зі спогадів.

8. Розчарування...

Падав лапятий сніг. Магда стояла під тим снігом і очима, сповненими захоплення і радості, дивилася на зимову красу вечірнього міста. Вона тішилася зимі щоразу, як тільки вона наставала. То був час, коли в ній панував піднесений настрій, коли казка немов опускалася зі сніжинками із загадкових хмар для того, щоб подарувати несподіванку та мрію... Тоді Магда уявляла себе ким завгодно, тільки не собою. Вона перебиралася у одяг всіляких принцес та красунь, котрі жили у своїй казці, в очікуванні дивовижного принца, який мав забрати з собою. Куди? Звісно: до далекого кришталевого палацу чи неприступної діамантової вежі, шлях до котрої пролягав через трояндові хащі; або ж - до печери, сповненої дорогоцінних каменів, золота, прикрас, і всього того, що могла забажати принцеса!!!

Снігу намело немало. Вогники, котрі блимали у вікнах, викликали почуття затишку. Здавалося, могла простояти так нескінченно довго... Відчувала внутрішню радість не усвідомлюючи чому. Просто було добре. Ніякої тривоги чи чогось подібного. Вона простувала заметеною вулицею, не бажаючи думати, що чекає попереду. Мала домовленість про зустріч з Маргошесом, який вже чекав на неї, стоячи під снігом, на розі Липової. Місто поринуло у зимову тишу, тільки страйки і непевні настрої порушували спокій. Магда не розуміла, чого потрібно тим робітникам, чому вони зневажають своїх роботодавців, чого ненавидять розкіш і її зокрема. Перед очима враз повстала картинка з несамовитими людьми, що якимось обступили авто Стаса. Вона вперше побачила лють Маргошеса. Тоді навіть страйкарі не сподівалися побачити в такій люті свого власника. Той випадок вразив Магду ще й тим, що вперше на власні вуха почула образи і лайливі слова у свій бік. Саме тоді пройнялася ненавистю до тих, хто зневажав, принизив, називаючи „панською підстилкою”, „багатою сучкою” і таке інше. Магда знала, що роками її родичі заробляли своїм фахом, і все, що належало родині, було напрацьоване чесно. До того ж, вона походила з аристократичного давнього роду... Власне, Маргошес, почувши ті слова на її адресу, розлючено вийшов

тоді з авто і всі, хто гавкав, мов поганючі пси, завмерли, з жахом дивлячись на свого пана, який тієї ж миті звільнив чоловік зо двісті з роботи. Заспокоюючи потім Магду, казав що те „бидло” не відає, що робить і що говорить, бо ніколи не мало шляхетного коріння. У той день Магда вперше після того, що сталося у кам’яниці, вийшла на вулицю. Стас вже шкодував, що так довго вмовляв її. Нічого не пам’ятала про те, що було. З пам’яті зник не тільки той страшний день, а й багато з того, що відбувалося до того. Коли вона прийшла до тям, то виявилася зовсім іншою людиною. Це тішило Стаса, бо він отримав нову надію посісти належне місце у Магдиному серці. Він хотів дати їй часу, аби оговтатися і завоювати її довіру, розбудити у ній пристрасть, що вже давно жила у ньому. Єдине, чого остерігався і намагався уникнути, все ж розуміючи, що рано чи пізно доведеться казати - правди про минуле. Якись уривки виринали у спогадах Магди. Проте ніхто з близьких не казав подробиць. Стас хотів, щоб якомога довше не розкривалося минуле.

Коли Магда з’явилася поруч, він саме думав над усім тим, що тяжило над ним і нею.

- Я спізналася? – спитала Магда.
- Ні. Я раніше прийшов, - він посміхнувся.
- Дякую, що запросив мене, - сказала Магда, яка так щиро раділа можливості пройтися під снігом.
- Я хотів заїхати по тебе, але ти...
- Я тішуся цим снігом і зимою. Мені так радісно: йти і дивитися на сніг, слухати той шурхіт, яким він лягає на гілки, на будинки, на мене... – замріяно говорила Магда.
- Я думав, що краще буде, коли ми підемо до мене.
- До тебе? – але ж ми пішли у протилежний бік, - здивовано сказала, маючи на увазі будинок на Липовій.
- Ні. Туди, де не буде ніякої челяді, де ми будемо тільки удвох... – зазирнув у її очі.
- Навіщо? – посміхнулася Магда, хитрувато примруживши очі.

Але він, взявши за руку, вже вів вулицею до свого потаємного помешкання коло „Раю”.

Він допоміг Магді вивільнитися від шуби. Вона зацікавлено роздивлялася приміщення, в якому опинилася. Щось знайоме виринало у пам'яті, але не мала певності, що була тут.

- Щось дуже все тут мені знайоме, - задумано сказала Магда, торкаючись рукою гладкої поверхні дерев'яного креденсу.
- Ти була тут якось, - сказав Стас, спостерігаючи за нею.
- Справді? Коли? – здивувалася вона, обернувшись до нього.
- Одного чудового дня, коли падав дощ... – він пам'ятав той день, пам'ятав, як вона пішла, залишивши його наодинці з власними пристрастю і бажаннями...

Несподівано у нього з'явилася думка, що якраз зараз він може надолужити втрачений час і зблизитися з нею. „Отже, якщо вона не пригадує, що і як відбувалося тоді, то чи не переконати її в тому, чого не було?” – ідея була йому до вподоби. Він дуже боявся, що вона відштовхне його знову.

- І що було того чудового дня, коли падав дощ? – з інтересом чекала продовження Магда.
- Я вирішив тебе пригостити кавою і гарячим вином, - Стасові подобався такий хід.
- Ми пили вино? Цікаво, - вона таки чекала продовження, не знаючи, яким воно буде.
- Хочеш, сьогодні все буде, як тоді? – загорівшись власною ідеєю, Маргошес вирішив втілити її.
- Не знаю, - невпевнено відповіла Магда, дивлячись Стасові просто в очі.
- Ти боїшся? – спитав він, спинившись з вином, що його збирався розігріти.
- Я не боюся, але мене пригнічує, що не можу пригадати нічого про нас... – Магда внутрішньо відчувала до нього потяг, та щось немов стримувало ті

почуття. Мала відчуття, що між нею з Маргошесом щось було, що давно знає його, що вони більше, ніж знайомі...

- Магдо, я не хочу, аби бодай щось пригнічувало тебе, коли я поруч.
- Добре. Грій своє вино, - погодилася вона.

Дивилася у вікно. На світлі ліхтарів виднілися сніжинки. Магді тут подобалося. Вона присіла на тахту і побачила на столі розгорнутого листа. Не мала звички читати чужих листів, але очі мимоволі ковзнули текстом. Почерк був розбірливим, а підпис Шиманського дав зрозуміти, що то не жінка є автором цих рядків. Щось дуже знайоме було у тому прізвищі, але Магда не напружувала пам'ять і не намагалася пригадати, хто він. Зі змісту листа зрозуміла, що війна все ближче лунає по Європі. Ті масові знищення євреїв, концтабори і страхіття, які супроводжують кожну війну підсувалися нестримною хвилею. Поки усе відбувалося десь, здавалося, ніколи не торкнеться рідного міста. Марк писав Стасові, щоб той полишав Станіслав і вибирався кудись у безпечну країну: в Австрію, Угорщину, куди завгодно, аби подалі від „совітів”. Все те Магда сприйняла просто, як застереження від того, чого не відбудеться; як панічні настрої, що ними пройнялися у місті. Вона не надала значення тим словам. Стас, принісши тепле вино, склав листа і газети зі столу набік. Магда не питала про листа. Маргошес, не надаючи такій інформації важливого значення, вирішив не забивати нею голову Магді. Присів коло Магди на тахту, подав їй вино.

- Це дуже до речі у зимовий вечір, - сказав він, дивлячись на Магду.
- Гарно пахне, - вдихнула аромат вина.

Тепло розливалось тілом, наповнюючи його новими відчуттями та енергією. Стас дуже яскраво пам'ятав, коли цілував її і тепер йому хотілося більшого. Він поклав вино на бік. І мовчки почав розстібати на ній блузку. Магда дивилася на нього, тримаючи свою склянку і з цікавістю спостерігаючи, що він робить. У неї з'явилося враження, що колись вже таке було. Вона мовчки слухала тишу і власне серцебиття, не наважуючись поворухнутися. Він взяв вино з її рук і почав пристрасно цілувати. Не перестаючи цілувати, знімав з

неї вбрання: блузку, корсет, спідницю, черевички, панчохи. Коли вона залишилася без одягу, він швидко звільнив своє тіло від вбрання і притиснувся усім тілом до неї. Гаряча гладка шкіра збуджувала його, і він ладен був цілувати Магду до нестями. Магда закрила очі і мимоволі вустами торкнулася цілунком його шиї. Вона цілувала його шкіру, гладко-поголену щоку, поки не відчула вуста. Він не міг опиратися тій пристрасті і палко цілував її губи, не приховуючи того, що жадає близькості. Це більше скидалося на сон, здавалося, зараз розтулять очі і все зникне. Тому обоє, міцно заплющивши очі, пристрасно цілували одне одного. Він розстебнув гудзики на сукні, звільняючи її тіло від усього зайвого. Його руки вперше торкалися цієї ніжної та спокусливої шкіри. Його тіло було гарним, зовсім без тієї волохатості, якою наділено більшість чоловіків. Магді здавалося, що його тіло таке ж гладке, як у неї, тільки вкрилося дрібними пухирцями від збудження... Вона чула запах його терпкого парфуму і почала також гладити його волосся, вперше зважившись торкнутися до нього. Вони обоє, наче шалені безумці, віддалися своїй пристрасті, яка так довго виношувалася до цього моменту... Він милувався нею, можливістю досхочу цілувати всю і гладити її. Почуття щастя оволоділо усім його єством. Він з такою ніжністю робив кожен свій рух, кожен його дотик був сповненим надзвичайною палкістю. Ті маленькі груди вкладалися до його долонь, немов у гарячі чаші, реагуючи на кожен дотик Він так чекав цієї миті, прагнув, відколи вперше побачив Магду... Ще ніколи він не був із Магдою таким близьким. Магда, здавалося, розчинилася у гарячих цілунках; вона наче лежала на крилах невимовного щастя, беззастережно віддаючись тому шаленству, що огорнуло їх. Коли вона відкривала очі, то бачила перед собою його пронизливо-зелені очі, що поглинали всю, затягали, неначе стрімкий вир. Її тремтіння передавалося йому, і їхні тіла переплітаючись звивалися, наче намагалися стати чимось одним, неподільним...

Він смакував вино і дивився, як Магда вдягалася, а тоді спинив, бо не міг відпускати від себе ні на мить. Хотів кохатися і кохатися до знесилення з

тією, що її так сильно любить. І вони кохалися всю ніч. Обоє були немов подорожні, що, дібравшись джерела у зневодненій пустелі і втомлені спрагою, тепер вгамовували її з життєдайного джерела. Вони дістались одне одного, аби розійтись.

Наступні дні Стас вкотре переживав усе подумки знову і знову, пригадуючи кожен рух і дотик. Ні з ким він досі не відчував такої глибини відданості і блаженства, як пережив це із Магдою. Магда також всі дні думала про нього. Але дивувало, що не відчуває ніякого жалю чи сорому... Зима для обох минула в шаленстві кохання. Для Магди життя почало новий відлік часу. Проте все гарне і прекрасне рано чи пізно обривається, обертається протилежною, зворотною стороною, яка завдає болю чи роз'їдає загоєні часом рани... Настає момент відкриття всього незнаного, надто, коли воно не є бажаним. Якось цілком несподівано Магда, переглядаючи свої речі у шафі, натрапила на ляльку, ретельно заховану колись нею самою подалі від очей. Вона глянула на неї і враз виринули ті спогади, що їх вже не намагалася відтворити у голові. Вона мовчки тримала ляльку, коли до її кімнати прийшла Гандзя з гарячим какао. Покоївка стояла і дивилася на Магду, що сиділа на підлозі, роззираючи ляльку. Перед очима немов спалахнуло полум'я, яке виривалося звідусіль і добиралося до неї. Десь, із глибин підсвідомості, виринув образ чоловіка, що всміхався і простягав перстень... той самий, що лежить у скриньці з прикрасами, який так і не носила. Магда отямилася, відчувши, що в кімнаті хтось є. Обернулася, побачила Гандзю, яка мовчки стояла з тацею.

- Чого тобі? – спитала у покоївки.
- Я принесла вам какао, - виправдовуючись, сказала та.
- Хіба я просила? – забула своє вранішнє прохання Магда, у голові якої зчинився безлад.

Вона підвелася з долівки і, вкинувши ляльку до шафи, зачинила дверцята, немов хотіла, щоб звідти не повилазили ще якісь спогади. Цей спалах у

пам'яті змусив її зібратися і піти, піти туди, де все сталося. Тепер вона запідозрила, що все те, про що досі казав Стас і батьки, не було тією правдою, яку насправді від неї приховували. Правдою виявилось те, про що не договорювали, замовчували і уникали. Отже, все не так просто, як намагалися навіяти їй. Для багатьох у місті залишалося загадкою дивне зникнення графа, все те, що хоч якось стосувалося справи Камінського у шпиталі, здавалося ще більшою таємницею.

Попри те, що сніг все ще вкривав своєю чистотою землю, ховаючи бруд від сторонніх очей, Магда знала: ось-ось настане пора, коли сніг розтане і відкриє поглядіві все сміття, що таїв попід собою. Прийде весна. Магда не любила весни через ті розмиті дороги і змішаний з грязюкою сніг, потоптаний і понівечений, що немов втрачав невинність і чистоту під безжальним сонцем. Вологість і пригнічений стан, навіяний весняною порою, викликали у Магди почуття відрази. Але зараз вона не могла думати про щось подібне, бо її думки були зайняті чим завгодно, тільки не приходом весни. Добре, що хоч тепер надворі погожий морозяний лютневий день, і вона зможе спокійно без ляпанини дістатися того місця, що вабило до себе, ховаючи в собі частину минулого...

Вона вже стояла перед кам'яницею з чорними у тих місцях, де полум'я виривалося з вікон, стінами. Будівля виглядала зловісним монстром серед навколишньої білої засніженості зимового дня. Раптом Магда помітила чийось постать у верхньому отворі вікна кам'яниці. На мить здалося, що то примара минулого спостерігає за нею. Вона, затамувавши подих, вдивлялася у ту постать, яка стояла у вікні і вочевидь позирала на неї. Тим привидом виявився Антім – водій Камінського. Він приходив туди кожен день, мабуть, тому, що залишався вірним Камінському. Він не хотів, щоб хтось совався туди, надто хлопчаки, дітлахи робітників, що вешталися, всюди пхаючи носа. Кам'яними сходами він підіймався нагору посеред обгорілих чорних стін і годинами міг стояти так коло вікна. Побачивши Магду: зрозумів, вона згадала все.

Постать зникла, і за кілька хвилин Антім вийшов з дому. Він підійшов до Магди. Його теж пригадала не без напруження.

- Я подумала, що то привид, - сказала йому, вдивляючись у обличчя.
- Можна і так мене назвати. Я й сам іноді думаю, що я примара того минулого.
- Намагаючись збагнути, що зі мною сталося, розумію, що цим ввджу себе у ще більшу оману, - тихо сказала Магда.
- Зо всіма так. Ми постійно ввдимо себе у оману. Іноді краще не думати про те, що сталося, бо, здається, наче то все було маренням чи сновидінням. Мені ще довго стоятиме перед очима постать Камінського (цієї миті він згадував той нічний візит на цвинтарі і зустріч з Тадеушем. Жодна жива душа так і не знала про те).
- Камінського, - тихо повторила Магда.

Вона намагалася пригадати того Камінського, але не могла збагнути, який стосунок вона має до цього імені. Краєм вуха чула це прізвище за спиною, коли перетиналася з якимись перехожими, проте не розуміла, до чого це. Тепер, почувши від цього зі знайомим обличчям чоловіка про графа, знову запитувала себе: - „Ким доводився він їй?”.

- Краще сюди не приходити, пані, бо надто гнітюче враження справляє цей дім. Кожного разу думаю про се і все ж приходжу.
- Он як? То ви працювали тут? – Магда вирішила з'ясувати для себе, хто цей чоловік, що вона його звідкись знає.

Антім здивовано глянув на неї і аж тепер до нього дійшло, що вона прийшла сюди, все ще не знаючи і не пам'ятаючи всього. Не знав, як поводитися, бо ж може наговорити зайвого. Але ж хтось має сказати їй правду.

- Так, я був вашим водієм.
- Моїм? Я думала, що тільки Камінського, – не сподівалася такої відповіді Магда.

- Взагалі я робив у графа, та коли ви стали його дружиною... – вже і сам знітився Антім.
- Я була дружиною графа? – вражено спитала Магда, видивившись на нього так, ніби знову бачила перед собою привид.
- Так... – обережно сказав Антім, вирішивши, що сказав надто багато, тому намірився йти, - щось заговорився я з вами, будьте здорові, - він хотів піти, але Магда схопила його за рукав.
- Чекайте, хвильку, то я також жила у цій кам'яниці? – вона ледь не сказала: - „в такому моторошному місці”.
- Так. Якийсь час...
- Дякую. – Магда відпустила його рукав і потупила свій погляд.

Антім пішов собі, залишивши її стояти у своїх роздумах. Вже мала над чим подумати. Те, про що довелося почути, перевернуло у ній все. З-під ніг немов вислизала земля. Ятрило душу те, що ніхто із близьких ні разу, відколи прийшла до свідомості, не обмовився й словом про те, що сталося. Чому не хотіли, аби вона відкрила для себе завісу свого ж минулого? Хто ж тоді Маргошес? Якщо вона була дружиною іншого чоловіка, то вона, вочевидь, доводиться йому коханкою. Вона зраджувала графа із Стасом? Думка про це вкрай збентежила. Повстало питання, чого тоді навіть Маргошес не сказав, ким вони були одне для одного. І це викликало у Магді почуття образи та гніву. Насторожувала його невпевнена поведінка. Стас тримався з нею не так, як на її думку міг би поводитися з нею коханець. Здавалося, ніби та близькість, що була між ними, сталася вперше. Магда зараз не могла собі вибачити такої бездумності власного вчинку; того, як піддалася власній пристрасті. Вона відчувала, як руйнується омріяне щастя, яке нещодавно окрилювало її почуттями до чоловіка, що немов повернув здатність кохати. До нього вона втратила довіру. Хотілося піти до нього, аби з'ясувати все і ніколи не бачитися із ним. Чи любила вона Камінського? Чому він поїхав з Станіслава, не прощаючись із нею? Чому скасували їхній шлюб? Хто скаже

їй правду нарешті? Якою є правда про її минуле; про те, якою вона була? Магда стала внутрішньо іншою, та не розуміла в чому полягають ті зміни...

Змінювалася не тільки вона, - змінювалося оточення, місто, суспільство. Люди, яких колись знала, які мали впевненість у своєму становищі, виїздили, відчуваючи непевність часів, які настали. Як знайти межу між дійсним та уявним, не схибити і не помилитися? Магда розгубилася, вона почувалася так, ніби згрішила і її провину викрито, ганебно засуджено, і про це знають всі, крім неї самої. Вона подалася геть, подалі від того моторошного місця. Навколо тільки й мови було, що про те, як з міста вибираються заможні городяни. Панство втікало від руйнівної хвилі, що вже насувалася на терени карпатських земель. Про це поміж собою говорили продавці з крамниць, перекупки на ринку, селяни, що вдосвіта привозили свій крам на торг, кухарки і шевці. Напруга зависла важкою хмарою у повітрі над містом, погрожуючи поглинути...

Коло синагоги Магда зустріла жінку з хитрими примруженими очицями, то була пані Юзефа, що торгувала капелюшками. Побачивши Магду, вона вирішила побалакати:

- Пані Магдо, вітаю вас. Ви, як завжди, неймовірно гарна.
- Добрий день, - прохолодно відповіла Магда, що не мала бажання розмовляти з цією гендляркою; надто тепер, коли голова була забита роздумами над усією інформацією, що її отримала нині.
- Носите той капелюшок? – продовжувала своєї Юзефа.
- Капелюшок? – здивовано повторила Магда, яка не могла відразу збагнути, що хоче сказати ця жінка, яка надокучає, просто таки нав'язує свою бесіду.
- Невже ви могли забути? Тоді вам так люб'язно допомагав пан Маргошес. А ви чули про заручини Маргошеса? - в'їдливо продовжувала набридати Юзефа, що завжди встромляла свого носа всюди, куди могла.
- Я його не ношу, - мов ножем відрізала Магда, прискоривши ходу.

Юзефа здивовано дивилася услід Магді і вже про щось там собі метикувала у голові, яка окрім пліток, більше ні на що не здатна. Останнє питання Юзефи ножем встромилося у свідомість Магди, якій враз потемніло перед очима. Які заручини? Про що вона меле. Він поїхав на лижви до Карпат, так як і кожного року. „З ким заручини?” – знову дзвінко пролунало у її мозкові. Аж закололо під серцем. Спинилася на розі вулиці, коло склепу з канцелярським приладдям, і погляд її свідчив про те, що думками вона далеко від цього місця. Тепер вона знала одне – цей чоловік не вартий жодних слів, жодних почуттів, бо завдав тільки нестерпного болю понівеченому спогадами серцю. Якесь авто почало сигналізувати, щоби Магда вступилася з дороги. Вона глянула на авто і спокійно перейшла дорогу. Обминувши ратушу, увійшла до єзуїтського костюлу. Вона сіла на лавку і дивилася на скляні кулі, що переливалися різними барвами і пускали сонячні зайчики по розписах Фабіанського. Чітко виринули спогади про вінчання. Тут вона вінчалася з Камінським...

Того ж вечора вона дізналася від батька, що Маргошес заручений з Лідкою Ващинською. Враз зруйнувався увесь той „Рай”, що його збудував Стас. Він сам зруйнував Магдине щастя, відібрав, розтоптав, так щедро подарувавши перед тим. Магда прийняла рішення на якийсь час поїхати з міста. Вони мали свій кавалок землі у Рахові. Колись вони часто бували там, у своїй віллі. Кращого місця годі й шукати. Вона одразу ж після вечері подалася до своєї кімнати і спакувала свої речі. Гандзя виявила бажання їхати з Магдою. Теодор та Роза не могли заперечувати. На те було дві причини: по-перше – Магда не послухала б їх і все одно вичинила б так, як вважала за потрібне; по-друге – обоє розуміли, що перебування Магди у Карпатах піде їй на користь і вона зможе відволіктися від всього (тим більше, що Тео вважав, що у його доньки порушено психіку); по-третє, десь в глибині душі вони вважали себе трохи винними в тому, що трапилося. Може, з від’їздом Магди поволі вщухнуть ті чутки, що донька доктора Радека збожеволіла і

підпалила кам'яницю. Також все то пов'язували із справою доктора Камінського у шпиталі.

9. Прощання

Відтоді Магда поїхала із Станіслава і оселилася зі своєю служницею на віллі, де мешкали наймити, котрі стежили за майном та господаркою, садом і власністю Радеків – троє гуцулів і стара гуцулка. Тут панували свій час і розміреність життя. Можна казати, що час тут ніби перестав існувати в звичному розумінні. Навіть повітря було тут іншим... Здавалося, у Станіславі Магда залишила всі біди і нещастя, кохання і почуття розчарування. Час від часу про існування Маргошеса згадувала тільки, побачивши його уві сні, після якого намагалася якомога швидше забути його.

Для місцевих Магда була незвичною чужинкою, дивакуватою багачкою, котра не ходить до церкви і не з'являється на людях, аби покрасуватися уборами. Часто допитувалися у Параски (її скорочено кликали Пара), що там служила: - „яка то та заїжджа пані?“ Після церкви жінки сідали попід стіною корчми на лавку, і почався допит: що і як робить молода пані, чого вона приїхала так несподівано, який у неї норів, чи має якогось пана? Пара не на все могла відповісти, вона казала тільки про те, що знала. По крам до склепу бігала Гандзя. Її собі вподобав один місцевий газда – вдівець. Він підмітив час, коли Гандзя мала йти, і вже чекав на неї, запаливши файку, виглядав здалеку.

Понад усе любила Магда, випиваючи чаю, слухати оповіді старої Параски про місцеві легенди, в яких жили: і мольфари, і лісовики, і нявки, і велетні, і чугайстри, що билися в горах, аж каміння летіло донизу. Казала, що на одній з тутешніх гір, лежать два велетенські камені, і тільки особливі люди можуть почути, як вони говорять поміж собою. Магда, наче мала дівчинка, заворожено слухала оті казки, і в уяві вимальовувалися дивовижні картини. За тими картинами поволі з пам'яті кудись дівалися згадки та журба за коханням до Маргошеса. Незчисленні оповіді Параски про зрадливе кохання; і вірну любов, про подвиги гірських воїнів заради коханої; і різні міфи, ще з давніх часів здавалися Магді дивовижною казкою. Все це

згадувалося, коли у супроводі гуцулів їхала на полонину через ліс, що також зі слів гуцулки, іноді оживав...

У Станіславі, далеко звідти, де Магда спокійно поринала у казковий світ горян, Стас Маргошес не полишав надії зустрітися з Магдою. Він хотів сказати все: про те, як кохає її, про заручини, до яких його схилив батько заради вигідної грошової угоди, про свої наміри виїхати до Угорщини, розірвати заручини і забрати Магду з собою... Спитати в когось, куди поділася Магда не міг відкрито, бо не хотів поголосу. Він приходив у свій „Рай” на мурі, сідав на дерево і думав про Магду, немов вона поруч, і він може торкнутися до неї; про ті дні, коли вони кохалися, поринаючи у пристрасні почуття і найглибші у житті переживання. Та все зараз видавалося маренням про почуття, що їх втрачено. Цього собі Стас не міг пробачити. Повернувшись із засніжених Карпат, де кілька днів катався з приятелями на лижвах і уявляв, як оповідатиме про стрімкі спуски з гір Магді, як обійматиме і цілуватиме її, як вони обоє кохатимуться, захищені від сторонніх очей у піддашші, там, звідки видно „Рай”. Він зрозумів, що вона про все знає, чекаючи на неї, а вона так і не прийшла ані того дня, ані наступні... Тоді зважився зателефонувати до Радеків і дізнався, що вона поїхала з міста. Отак собі вирішила і поїхала, а він залишився тут з нареченою, котру не любить, бо її йому нав’язали, поставивши перед фактом. Як він лютував тоді, посварився з батьком, перестав ходити до своєї контори, полишив незавершені справи і, замкнувшись у своєму помешканні, пив там, заливаючи свою тугу вином. Весна для нього минула майже непомітно. Початок літа не обіцяв якихось змін, та одного ранку, коли він прийняв рішення поїхати у палац Маргошесів на Липовій, дорогою заїхав до контори. Там лежали всілякі листи та газети, що накопичилися за той період, поки Стас не показувався туди. Перебираючи кореспонденцію, він звернув увагу тільки на один конверт з-поміж інших листів, що їх згорнув зі столу до кошика зі сміттям. Взяв листа до рук. Його написав двоюрідний вуйко з Угорщини. Іштван повідомляв, що приїздить у маєток приятеля, у Рахові.

Оскільки з приводу проводів на полонину там буде великий карнавал, ярмарок і всілякі розваги, туди з'їдуться чимало його знайомих. І він радо чекатиме також і Станіслава Маргошеса. До того ж, вони зможуть обговорити те, що стосується переїзду Стаса до Будапешта. Спершу Стас вагався, чи слід погоджуватися на таку пропозицію. Але, подумавши трохи, обміркувавши все, зважився і зібрався у дорогу. Про зустріч із Лідкою, тобто його нареченою, навіть не бажав говорити. Попередивши батька, що збирається розірвати ту угоду з Ващинськими, Стас подався до Рахова на фестини.

Рахів приймав приїжджих, перетворившись на багатолюдне європейське містечко, де можна було почути всіляких мов. Магда залишалася байдужою до тих приготувань і до всього, що відбувалося навкруги. То ніяк не торкалося її життя, тому вона жила своїм звичним життям. Виїздила верхи на полонину, їздила до ріки і завжди мала при собі пістоль, яким її навчив користуватися гуцул, що охороняв маєток Радеків. Перебуваючи сама чи то у лісі, коло ріки, чи в будь-якому іншому місці, чулася в безпеці. Гуцули нерідко проводжали здивованими поглядами вродливу молоду пані, яка проїздила верхи вулицями. Майже завжди була зодягнена у свої улюблені штани і легку блузку, поверх якої мала шкіряну куртку із тисненим візерунком, у високих шнурованих черевиках, в яких почувалася зручно і впевнено. В очах у деяких горян при її появі з'являвся той вогник, що спалахує у чоловікові, коли він бачить вродливу жінку, яка викликає почуття захвату. Та Магді все то було байдуже, вона незворушно минала повз них, змушуючи спинятися і хвилюватися. Параска навчила Магду палити файку. Тільки заможні, багаті гуцулки могли курити. Це був один з їхніх привілеїв. Магді було зроблено дуже вишукану панську люльку, що вкладалася до її тендітної руки так, наче вони від самого початку були створені одне до одного. Якось Магді забаглося, аби Параска дістала їй справжній гуцульський стрій, в ньому Магда вирішила піти на свято проводів. Коли вперше перед дзеркалом вдягнулася у той стрій, то виглядала справжньою

гуцулкою. Наче якась горянка-королівна. Параска сказала, що ще не бачила, аби комусь так личило те вбрання. Магда знала, що до Рахова на ці фестини, з'їдуться чимало заможних людей, панів, адвокатів з усіх-усюд, тож не хотіла спілкуватися з ними, і щоб ніхто не впізнав, вирішила прибратися заможною гуцулкою.

Травень видався дуже теплим. Тож і неділя, в котру проводили на полонину, також була сонячною. Потоки людей у яскравому різнобарвному одязі, шум і гамір, що ними завжди супроводжуються ярмарки, ринки та такі багатолюдні заходи, наповнив собою все місто. Маргошес, без жодного інтересу дивився на увесь той потік, чув музику, що долинала майже з усіх сторін. Здавалося, настав другий Великдень, всі раділи і святкували. Стас просто був присутнім, відсторонено споглядав усе навколо, подумки обертаючись десь далеко. Магда вписалася у той людський потік, не вирізняючись з-поміж інших, святково зодягнених горянок. Вона бачила приїжджих, вони вирізнялися вбранням від місцевих. Побачити тут Маргошеса аж ніяк не чекала. Першою його помітила служниця, яка очима, намагаючись знайти свого шанувальника, промацувала кожен міліметр натовпу. Несподівано побачила Стаса у компанії інших, багато вбраних чоловіків та жінок. Вона впізнала Стаса, якось бачила на вулиці тому, знала його з вигляду. Таке гарне обличчя важко забути, а в натовпі воно відразу впадає у вічі. Вона смикнула Магду за рукав і сказала про те, що впізнала одного пана з Станіслава.

- Чи один тут пан з міста, - розсміялася Магда.
- Дивіться, он, він там поміж людей разом з іншими панами.

Магда глянула в той бік, куди вказувала Гандзя і завмерла від подиву – її зір спинився на Стасові. Вона дивилася на нього, наче то була не людина, а щось неприродне. Тієї ж хвилі, ніби за чиймось невинним, невидимим, нестримним бажанням, він поглядом обвів протилежну сторону вулиці, вздовж якої розгорнулася справжня виставка всілякого краму, зведеного сюди з усіх довколишніх гір та навіть з-за кордону. Люди скупчувалися коло

чогось, тоді сунули далі і так вирувала уся вулиця. В очі йому впало обличчя, що його бачив у снах та спогадах. То була Магда, вона дивилася просто на нього, з витягнутим від здивування обличчям. Він не міг повірити власним очам, впізнавши ту, що її так чекав. Не вірилося у власне щастя. Може, то все збуджена від навколишньої ейфорії гра уяви? Незвично було побачити Магду у гуцульському вбранні, у хустці. Це його збило з пантелику, і він витріщився на жінку з обличчям Магди, гадаючи, чи то вона, чи то якась місцева жінка, але дивовижно схожа до неї? Поки він так вдивлявся у її риси, вірячи та не вірячи у свої власні припущення, Магда, отямившись, смикнула Гандзю за рукав і потягнула у людський потік. Розгублений Маргошес не розумів, як міг втратити з поля зору жінку, яка щойно роздивлялася його з протилежного боку вулиці, а тепер зникла. Він кинувся туди, де вона щойно стояла та Іштван, нічого не розуміючи, подався за ним. Але Стас розумів: годі відшукати її у такому людському вирі. Святкування затяглося до ночі, а Стас тільки те й робив, що намагався з'ясувати для себе, чи не Магда то стояла і дивилася на нього. Невже вона так близьенько після місяців розлуки. Думка про те, що вона тут, у Рахові, змушувала його серце битися сильніше. Він всю ніч думав про те, як зустрінеться з нею,, про те, що казатиме... У приятеля свого вуйка, в якого вони гостювали, дізнався, що тут є вілла доктора зі Станіслава і зараз там оселилася його донька, яка приїхала наприкінці зими. Тепер сумнівів не залишалося – він бачив Магду. Поклав собі: будь-що знайти, де вона мешкає.

Магду знову мучили спогади, і любовна сердечна рана вкотре роз'ятрилася від того, що вона побачила на святі Маргошеса. Вона не мала впевненості, чи він впізнав її, бо сподівалася, що вбрання змусить його засумніватися. Нехай гадає собі, що сприйняв за неї місцеву гуцулку. Намагаючись розвіяти сум'яття, наступного дня, по обіді, подалася до ріки. Сиділа на великому камені і уявляла, що думки спливають за водою, аби більше не бентежити розбитого серця. Відображення Магдиного сумного обличчя відбивалося у кришталево-прозорій, холодній, майже крижаній воді,

яка несеться із гірських висот і чимало проминає на своєму шляху. Можна було бачити, як подекуди, поміж каміння, мерехтять плямки стругів, що вперто прямують проти течії. Отак і люди інколи прямують проти течії долі та життя. Магда почула, як під чиєюсь вагою тріснула суха гілка. Вона насторожено вслухалася до кроків, які наближалися десь ззаду. То міг бути хто завгодно із її наймитів, але побачити того, кого вона вздріла, обернувшись, не сподівалася. Про всяк випадок витягнула з-за пояса свій пістоль і стиснула так, як вчив гуцул. Якусь мить вона дивилася на чоловіка, який спинився за кілька кроків від неї, та не розуміла, чого це видіння переслідує її. Маргошес стояв і дивився на Магду, ледь стримуючи себе, щоб не накинутися на неї з цілунками. Вона зробилася такою, наче дикість і уся таємнича незбагненність, гордість і мінливість гір враз увійшли та втілилися у цій постаті, щоби повстати перед ним в усій своїй красі: груди немов хотіли випнутися, вимальовуючи опуклість крізь вишиту блузку, штани, підкочені вище колін, відкривали білі тугі литки, облягаючи стегна. Стояла боса, по ногах стікала вода. Отак вони, розглядаючи один одного і намагаючись знайти якісь зміни, віднайшли у серці знову кохання. Воно ж бо там жило і жевріло, як та вуглинка, яку щойно роздмухали і вона спалахнула полум'ям. Стас побачив пістоля у руці Магди. На його вустах з'явилася посмішка, та посмішка, що її так любила Магда цілувати у „раю”. Попри ту фантастичну кількість слів і речень про почуття і образу, про зраду та кохання, які промовлялися в кожного у голові щодня; тепер все ніби витерлося з пам'яті, без звуку зникло у безодні підсвідомості; і вони мовчки витріщалися на обличчя мовчазного „співбесідника”, можна сказати - „супротивника”. У зіницях Магдиних синіх очей, які тут, у горах, ставали ще глибшими, спалахнула та іскра, котру помічав Стас, коли вона видавалася невдоволеною, коли ревність хижою ласкою прокрадалася до її серця. Цей спалах був виявом почуттів і небайдужості, які засвідчували кохання до нього. Вона запхала пістоля назад за пасок. Відвернулася і далі присіла на камені, опустивши ноги у крижану воду, немов бажаючи охолонути від того

жару, у який кинуло від зустрічі. Почула, що Стас наблизився і присів на камені біля неї. Крім свого відображення, побачила у відбитті ще й його. Вони якийсь час мовчали, дивлячись на відображення облич у воді, що мерехтливо тремтіло і змінювалося. Відчував її дихання, збентеження і тремтіння. Усе перемішалося в голові, збилося до купи, як тісто, злиплося в грудку, яку тепер треба розтачати тачівкою, аби наліпити щось путнє. Тими варениками мали стати слова, переконливі, довго обдумані і зважені, щоби повернути втрачене. Але тісто не піддавалося... Тому Стас мовчав. Оце мовчання, яке запало між ними, виявилось багатозначнішим і багатослівнішим за будь-яку бесіду. Жодними словами не передали б те, що відчули, сидячи поруч.

- Я втратив спокій, відколи ти зникла з міста, - сказав, не відриваючи очей від відображення у воді.
- Я знайшла тут свій спокій, але ви його порушили, - намагаючись залишатися відчуженою із прохолодою в голосі сказала Магда, так само розмовляючи ніби із образом, що його бачила на неспокійній поверхні води.
- Всі ці дні, тижні, місяці, щомиті думав про тебе, думав, що казатиму, коли зустріну, і ось зараз нічого не в силі вимовити. Я вже ледь не втратив надію, коли-небудь знайти тебе, аж доки вчора не побачив у людській ріці, яка неслася святковими вулицями, обличчя тієї, що кохаю. Це доля, Магдо, що ми зустрілися тут, – здавалося, його голос затремтів.
- Вчора я також побачила у натовпі примару свого кохання. Точніше того, що я помилково називала коханням, - спокійно відповіла Магда, не обертаючи голови до нього.

У воді вона бачила, як він рукою торкнувся її волосся, відчула, як усім тілом від того дотику пробіглося щось, наче блискавка. Вона хотіла уникнути цього, аби знову не піддатися власній пристрасті, не страждати знову, водночас не спинила його. Стас гладив волосся, що завитками спадало на плечі. Він обійняв Магду так обережно, немов вона птахом могла

несподівано здійнятися у небо, зникнути і покинути його знову. Чи вистачить знову сил знайти? Не вірилося власним очам і рукам, не вірилося вустам, які цілували м'яку і ніжну шкіру її щік і шиї. Вона так скучила за ним, за його руками, за тілом, за ним усім, разом з його позирками, цілунками, мовчанням і сміхом. Обоє палали від того, що їх охопило, обпекло полум'яним жаром, вкинуло у гарячкові пристрасні цілунки і обійми. Руки, мов змії, звивалися і обпліталися навколо шиї і стану, опинялися під блузкою, намагаючи і торкаючись грудей. Ніхто, жодна жива душа не бачила тоді того, що довелося побачити річці і каменям...

Вони не промовили ані слова. Тільки після всього у Магдиних очах заблистіли сльози, які вона швидким порухом витерла, аби вони не котилися щоками донизу. Тільки одна таки затремтіла на підборідді. Магда знала - більше не станеться цього ніколи. Тепер їй хотілося, щоб Маргошес зник, аби все це залишилося сном, вона навіюватиме собі, що все то відбулося у голові, в глибинах мозку, а не наяву. Не хотіла балакати з ним. Не мала жодного бажання з'ясовувати про його заручини, життя і почуття із Ващинською. Хотіла уникнути всіх тих подробиць, які кроїли серце. Вона далі продовжувала сидіти на камені і не підводила очей на Стаса. Те, що сталося, сталося миттєво і більше не станеться. Це була пристрасть, яка згасла. І взагалі – нічого не було. Сиділи і дивилися на воду... Вода забрала те, що побачила і понесла у небуття. Станіслав дивився на Магду і побачив у ній прохолоду гірської ріки, такого в ній раніше не зауважував. Вона змінилася, подорослішала, водночас залишалася собою. Він не міг збагнути, чому все, що довелося відчувати кілька хвиль тому, розвіялося, покинувши це місце, не залишивши й сліду. Хіба такою мала бути ця зустріч? Чому Магда дивиться на нього, як на чужого? Вона щойно так пристрасно віддавалася йому, а зараз поруч – жінка, якої він не знає. Магда нарешті звела на нього свої очі. Той погляд видався йому надто пронизливим і сумним. Він опустився коло неї на коліна і взяв її руку у свою. Вона продовжувала дивитися на нього так, наче знала, про що він зараз казатиме.

- Магдо, я хочу забрати тебе з собою до Угорщини, - зазирає у очі.

Вона залишалася незворушною і видавалася байдужою. Чого він сподівався, розбивши їй серце, зробивши своєю коханкою, а тоді заручився з іншою. Переконав у тому, чого не було в дійсності, користуючись її станом, закохав у себе і покинув... Усе це, про що думала, прочитав у зіницях, де бачив, мов у дзеркалі своє обличчя.

- Ідіть собі, пане Маргошес. І застерігаю вас у подальшому від зустрічей зі мною. Навіть не намагайтеся знайти мене, – у її очах засвітилася злість.

- Магдо, я ж люблю тебе. Я розірву ті заручини, ту угоду, яку без моєї згоди уклав мій батько. Зроблю все, аби бути з тобою. Тепер, коли знайшов тебе, ніщо нас не роз'єднає, - він промовляв палкі слова занадто щиро, як на Магду, що дивилася на нього і враз розсміялася:

- Нас вже роз'єднала ваша безсовісна брехня. Я не вірю жодному вашому слову, забудьте про те, що відбулося між нами тут, як про це щойно забула я, і повертайтеся до себе, у своє життя, але не втручайтеся у моє, - вона посміхалася і промовляла кожне слово з незвичною насолодою, ніби карбуючи у пам'яті Стаса.

Він побачив ненависть, відчув лють і образу. Розумів, що їй завдало болю те, про що вона дізналася, але то не з його вини. Нікого так не кохав. Побачив, як руйнується „рай”. Та він ладен пробачити Магді все, навіть зраду, але ж вона не хотіла вибачати йому помилок. Стас відпустив її руку, збагнувши своє безсилля.

- Краще б ви не знаходили мене, - сказала Магда, знову потупивши погляд у воду.

- Я все одно не полишатиму думку про тебе. Я завжди кохатиму тебе і...

- Не говоріть намарно, просто ідіть геть... – вона відвернула голову, щоб не видно було, як сльози не втрималися в озерах очей і потоком ринули по щоках.

Солоні і гіркі, стікали і краплями падали на груди, текли по шиї. Маргошес ще якусь мить стояв і дивився на Магду. Відчай і безпорадність

панували над ним через те, що йому не вдалося повернути сполоханого кохання. А вона відштовхувала його від себе, водночас кохаючи понад усе, згораючи від почуття, найглибшого почуття, яке мала до цього чоловіка, але не могла вибачити те, що вважала зрадою. Хотілося, щоб він скоріше зник, розтанув, ніби дрімотне видіння, яке наснилося над рікою.

Такою виявилася ця зустріч - несподівана, незвичайна, схожа до прощання, яку Стас пам'ятатиме завжди... Маргошес дотримав слова і по приїзді розірвав угоду з Ващинськими. Після того він поїхав до Угорщини, щоб ніколи не повернутися до Станіслава. Згодом і вся сім'я Маргошеса старшого покинула місто. Також виїхали інші багаті родини, що лишили у спадок „совітам” землі і будівлі, кам'яниці з майном і садами, котрі невдовзі нещадно повирубували чужомовні заїди. Магда залишалася у Рахові все літо аж до тієї осені, коли для Радеків почався новий відлік часу, сповнений тривоги, страждання і сліз.

10. „Театр тіней” (1939 р.)

Для Станіслава всі наступні події означали руйнацію, завершення його як міста в усьому: в архітектурі, мешканцях, які там оселилися, устрої життя, свідомості і подальшій історії. Розпочалося творення занепаду, якщо можливо так назвати ті процеси, які почали розкладати нутро міста. Організм міста було уражено страшною епідемією, котра червоними хробаками руйнувала закладений історично генофонд, відкладаючи личинки, знищувала все, напрацьоване разом з людьми та їх свідомістю. Здавалося, на меті було загнати Станіслав до боліт, втопити його у тому багні... Теодор Радек, що все життя пропрацював чесним лікарем і вважав, що спеціалісти його рангу, досвіду, кваліфікації і тому подібне, потрібні новій владі, глибоко помилявся. Він кожного ранку йшов до шпиталю, де всюди переважно, замість звичного говору чулася дивакувата, не зовсім зрозуміла мова, яку він ледве розумів уривками. Дорогою на роботу бачив, як до осель, котрі нещодавно належали його колегам, знайомим і приятелям, людям, котрих він знав роками, вселяються ті, кого привезли звідкись із півночі. Ті люди для Радека і для тих городян, котрі не виїхали з міста, були чужинцями. Мешканці Станіслава не здогадувалися, яку приховану небезпеку в собі таїть кожен прибулець. Якось до будинку Радеків під'їхало авто, з нього вийшли люди у цивільному та військовому. Вони якийсь час стояли у дворі і роззиралися навсібіч, немов вивчаючи обстановку – будівлю, сад, навколишні кам'яниці, а тоді викуривши по цигарці і кинувши просто під ноги недопалки, попрямували до будинку. Роза здивовано спостерігала за некликаними візитерами крізь фіранку. Ті представилися господині дому, а тоді виявили бажання оглянути дім. Роза, кліпаючи очима, витріщалася на чоловіків і ніяк не могла второпати, з якої причини вони мають оглядати помешкання, але ті вже підіймалися сходами на другий поверх так, наче то стало їх власністю. З ними був один із місцевих. Він ходив з ними яко перекладач. Роза впізнала того задрипанця і не могла збагнути, звідки він знає ту чудернацьку мову, пересипану брудною лайкою

та нечестивими словами, успадкованими від кочових завойовників. Тим часом „гості” розмовляли між собою, озираючись навкруги: на стінах висіли картини, фотографії з сімейного альбому та подаровані друзями. Різні картки з краєвидами Будапешту, Відня, Львова, Кракова. До тих міст Теодорові кілька разів доводилося їздити на лікарські форуми. Той, що був їм за перекладача, видався Розі гидким блазнем-перешиванцем. Хитрі очиці так і бігали, на обличчі відростив якусь гидотну козячу борідку. Скоріше то була якась недолуга суміш жида з українцем, котрої надто багато розплодилося у подальші роки, і вони псували імідж єврейської нації, вважаючи себе великими цабе на теренах земель ”Советских”. Той задрипанець, гидко всміхаючись Розі просто в обличчя, сказав, що їй треба радіти.

- З чого б то мені тішитися? – невдоволено зиркнула на нього, ледь неспопеляючи поглядом.
- Як то з чого? Товариш Кремнєв оселиться у вас. Йому дуже сподобався будинок. І те, що вас не вивезуть, має вас тішити, - в його голосі прослизнула погрозлива нотка.
- Куди вивезуть? Як жити? Я нічого не розумію.

Поки у холі перекладач намагався доступно пояснити Розі Радек що і як, на другому поверсі троє чоловіків оглядали кімнати. Той, до якого зверталися „товариш Кремнєв”, зняв з голови фуражку і роздивлявся малюнки на стінах, що їх колись намалювала Магда. Вони перебували у Магдиній кімнаті, він всадився саме у те крісло, в якому вона стільки мріяла.

- Неплохо устроились эти паршивые недобитые буржуи. Прямо тебе - Европа!¹ – сказав Кремнєв, витягаючи свої цигарки.
- Ну – да, странно, что эти не сбежали, как те другие, - сказав, витріщаючись крізь вікно, офіцер.

¹ - Не зле влаштувалися ці поганці, не доконані буржуї. Просто тобі Європа!

- Ну - так, дивно, що ці не повтікали як всі інші.

- Нічого. Ми їм всім покажемо, буде знати наволоч, що таке – „Влада Рад”. Як вам тут? Мені подобається. Надто, ця кімнатка. Отже так, до вечора зі штабу, мої речі сюди – зрозуміло? Льошка, ти головою відповідаєш.

- Слухаюсь, товаришу полковник.

- Ничего. Мы всем им покажем, будут знать сволочи, что такое – «Власть Советов». Как вам тут? Мне нравится. Особенно эта комнатка. Значит так, к вечеру из штаба мои вещи – сюда. Ясно? Лёшка, ты головой отвечаешь, – вочевидь, Анатолий Кремнев почувався тут господарем.
- Слушаю, товарищ полковник, – виструнчився молодий хлопець роківдесь коло двадцяти, з милим, трохи дитячим личком, який возив Кремнева.
- Это надо бы водочкой отметить. Принеси из машины. Да, ещё хозяйке, скажи, что пришла пора «делиться с близкими», - зіронізував офіцер і покосився по-змовницьки на Кремнева.

Льоша пішов по випивку до авто. Внизу сказав Розі, аби приготувала закуску. Приголомшена жінка не могла отямитися. Вона пішла до телефону, аби зателефонувати до Теодора у лікарню. Зачувши у слухавку голос чоловіка, почала скаржитися на те, що відбувається вдома. Тео пояснив, що це тимчасове явище і так має бути. Вони мають змиритися з таким теперішнім становищем. Роза не могла і не хотіла розуміти, як це так, чужі люди можуть прийти і оселитися у їхньому помешканні. Голос Тео видався їй пригніченим, він просив робити так, як скажуть ті панове, і не викликати їхнього гніву. Роза тішилася, що немає Магди. Вона не здогадувалася, що Магда уже в дорозі додому. Маючи тривожні передчуття, Магда вирішила поїхати до Станіслава. Гандзя просила дозволу залишитися у Рахові, де пішла за гуцула, що так упадав за дівчиною. Вони dopravили Магду аж до потягу і Магда поїхала до Станіслава, не здогадуючись, що на неї чекає вдома. А вдома нічого доброго на неї не чекало.

Про те, що у місті відбувається щось незвичне, зрозуміла із тієї кількості військових, що їх бачила, їдучи у таксі від вокзалу до дому. Всюди майоріли криваво-червоні прапори, лунала незнайома мова. Під'їхавши додому, вона вийшла з авто і з чималим подивом окинула зором великий чорний автомобіль коло воріт. Таксист заніс кувари до самих дверей і поїхав собі

- Таке вартує горілочкою відзначити. Принеси з машини. Так, господині скажи, що настав час „ділитися з

далі. Опинившись у рідному домі, Магда почула чужі голоси, які долітали звідкись згори. Ніхто не зустрічав у холі. Вона піднялася сходами нагору і тепер зрозуміла, голоси долітають з її кімнати. Якийсь регіт, дим тютюну, стелився попід двері, жіночий сміх і та сама чужинська мова, що вже чула навколо. Вона різко відкрила двері і завмерла: навколо невеличкого столика сиділи четверо чоловіків і з ними дві жінки. Вони курили, пили горілку і голосно про щось сперечалися. Коли відчинилися двері, вони дружно обернули голови і побачили в дверях красиву молоду жінку. Бесіда відразу ж припинилася. Вони здивовано дивилися на особу, яка щойно несподівано з'явилася у дверях. Магда була у своєму чорному костюмі, що надавав їй вишуканості, в чорних черевичках на високих підборах і рукавичках. Волосся мала укладено так, як зараз ходили вишукано-елегантні жінки. Пасмо волосся хвилиною прикривало одну частину обличчя, надаючи їй утаємниченого виразу. Анатоль Кремнев впізнав цю молоду жінку зі знімків, що їх знайшов у шухляді Магдиного письмового столу. Він підвівся, щоб статечно привітати Магду. Йому одразу ж сподобалася ця жінка з витонченими рисами обличчя, пронизливим, спопеляючим поглядом і впертістю у рухах. Магда стояла і дивилася на непроханих гостей, котрі хазяйнували без її дозволу у кімнаті, в котрій вона знаходила спокій і усамітнювалася зі своїми мріями. І тепер все це спаплюжено, порушено і не викликає в неї нічого, крім почуття відрази. Зіниці Магди збільшилися, вона обвела зневажливим поглядом присутніх так, наче бачила перед собою невиховану худобу. Тоді, глянувши на Анатолія, який стояв і дивився на неї всміхаючись самими тільки очима, розвернулася і пішла донизу. Вона знайшла Розу і Теодора у вітальній кімнаті. Обоє сиділи на канапі, пригнічені і мовчазні. Поява доньки виявилася для них такою ж несподіваною, як і для їхніх квартирантів, котрі святкували у Магдиній кімнаті. Роза кинулася з обіймами до Магди:

- Магдо! Коли ти приїхала? – Роза не знала, чи радіти приїзду дочки, чи ні.

Вона виглядала розгубленою і вкрай засмученою. Як вона має сказати Магді, що її кімнату собі сподобав полковник Червоної армії, регулярні частини якої нещодавно увійшли до міста. Теодор мовчав. Він не виявляв ніяких емоцій. Магда побачила, що батько змінився, наче щось на душі його неспокійне і важке. Але Тео, який зазвичай був балакучим, зараз виглядав почорнілим та змарнілим. Він мовчав про щось, аби не хвилювати Розу. Почулися кроки, до вітальні увійшов Кремнев. Магда з недовірою зиркнула на не досить високого, але міцної будови кремезного чоловіка, що силуетом скидався до Маргошеса. Анатоль мав гарні риси, коротко стрижене, по-військовому волосся личило його обличчю. Він посміхався:

- Извините, насколько я понимаю, то я занял вашу комнату. Но мне сказали, что вы уехали, поэтому я позволил себе поселиться там. Позвольте представиться - меня зовут Анатолий. А вас как? Весьма приятно познакомиться с такой очаровательной женщиной. Хотелось бы пригласить вас в нашу компанию², – він поцілував її руку, захovanу у рукавичці, що їх вона досі і не зняла, не приховуючи свого зацікавлення нею.

На превелике здивування Магди, яка майже нічого не зрозуміла, крім того, як його звати, він виявився досить галантним. Вона дивилася на цього чужинця, намагаючись зрозуміти, чого потрібно йому від її сім'ї. Тео вже чув у шпиталі цю мову, тож краще розрізняв, про що йдеться, він зрозумів, що треба, аби Магда назвала своє ім'я. Магда забрала свою руку з його долоні і дивилася в очі своєму співрозмовникові, не приховуючи своєї зневаги. Теодор підійшов до полковника і сказав, що її звати Магда. Магда невдоволено зиркнула на батька. Кремнев збагнув, що вона не з тих легковажних осіб, з котрими звик мати справу, до неї потрібен особливий підхід. Потрібен час. Але він вмів чекати, тим більше, що зараз ситуація під його контролем. Тож він знайде спосіб, як добитися її прихильності. Він

² - Вибачте, наскільки я розумію, то я зайняв вашу кімнату. Але мені сказали, що ви поїхали, через те я дозволив собі оселитися там. Дозвольте відрекомендуватися - мене звати Анатолій. А вас, як? Вельми приємно познайомитися з такою чарівною жінкою Хотілось би запросити вас до нашого товариства.

посміхнувся і пішов до своїх гостей, котрі шуміли нагорі. Магда провела його злісним поглядом.

- Чого він тут живе? Хто ті люди? Яке право він має тут бути? – не могла прийти до себе Магда. – Тату, вижени їх звідси!
- Тихо, Магдо, заради Бога! – таким наляканим вона ще не бачила свого батька.
- Ти що боїшся їх? – вражена такою поведінкою батька, Магда не знала, що діється, чому Теодор такий дивний і невпевнений у власному домі.
- Магдо, люди зникають. Вони забирають людей і ніхто не знає, де вони. У місті зараз страшно комусь щось сказати. Тепер я розумію, що добре зробили ті, хто виїхав, - стишивши голос, майже прошепотів Радек.
- Але ж ти, тату, ти тільки лікар, хороший лікар, - нагадала Магда батькові.
- Так, лікар, що їм з того. Ти ще не знаєш, які часи настали. Краще було б тобі залишатися в Рахові.
- Пізно. Я тут. Де я тепер спатиму? – поцікавилася Магда, яка не могла змиритися з думкою, що в її кімнаті, в її кріслі, на її ліжку сидять і сплять чужі люди.

Вона зайняла гостьові покої. Не мала бажання розпаковувати свої речі, бо мала відчуття, ніби вона у якомусь готелі і проведе тут тільки ніч. Їй хотілося плакати. Нестерпна туга огорнула її серце і щеміла в грудях, тиснула і не давала дихати. Магда відкрила вікно, звідти на неї війнуло осінню. Вона дуже любила цю пору, тільки не тепер. Осінь тепер інша, надто багряна, надто пронизлива, надто не схожа на всі попередні. Магді все: запах диму, яблук, жоржин, цілком усе видавалося чужим, ніби у спотвореному світлі. Не таке, як у Рахові, як будь-де інде... Спогади знову навістили її, шикуючись у рядок, проте не зберігаючи послідовності. Вона сиділа на підвіконні і дивилася у ніч, бачила своє майбутнє такою ж темрявою, як надворі. Чула, як на другому поверсі веселяться квартиранти. „Вульгарні пияки. Невже всі військові такі?” – роздумувала Магда про цього Анатолія, що просто таки ледь не заковтнув її поглядом.

А тим часом у Магдиній кімнаті кілька разів обговорювали вроду молодій особи, яка уявляє собі, що весь будинок належить тільки їй. Кремнев подумки вже намалював план щодо Магди і мав на меті дуже скоро втілити у життя свій задум. Він сміявся над грубими жартами товаришів і пив горілку, радіючи разом з усіма.

До міста кожен день потягом з північної сторони прибували нові мешканці, які оселялися у кращих будинках, що їх поспіхом покинули польські родини. Магда позабирала зі своєї кімнати всі свої речі, і тепер її кімнатою стала гостьова. Кремнев звикав до умов розкоші і привілей: мився у теплій воді пахучим милом, спав у м'яких перинах, одним словом, жив у „панських покоях”. Кожного дня авто відвозило його до штабу і привозило до нового помешкання. Він помітив, що Магда уникає зустрічі із ним. Якось прийшовши до кімнати, побачив, що крісла розшитого пташками і квіточками, в котрому йому так зручно розмірковувати і курити, немає. Він подався до вітальні, але там нікого не було, тоді він увійшов до кімнати, в якій жила Магда. Вона сиділа у своєму кріслі і перебирала старі малюнки. Магда глянула на Анатолія, що стояв у дверях. Вона забула замкнути двері, як це робила зазвичай. Вона дивилася на чоловіка, до якого відчувала тільки ненависть. Він зрозумів, то вона забрала своє крісло, але щоб завоювати її прихильне ставлення, мав триматися чемно. Попри те, що звук до командної брутальності і брав те, чого хотілося без зайвих, як він казав: - „сюсюкань”, тут все ж стримувався. Кремнев посміхнувся:

- Здрасти. Я вот кресло искал. Я понимаю - оно ваше. Мне тоже в нём было удобно. Хорошая вещь, знаете ли³, - хотів зав'язати бесіду полковник, водночас не знаючи, з чого почати; оскільки розумів, що перед ним високоосвічена жінка, а не ті дівки з престоноароддя, що з ними звук розважатися.

Магда прохолодно дивилася на нього, тримаючи в руках свої малюнки. Таким поведженням і мовчазною паузою вона змушувала його ніяковіти, і це

йому було не до вподоби. Він підійшов до неї, причинивши двері. Вона не зводила з нього очей. Чомусь ця ситуація нагадала їй першу зустріч з графом Камінським. Чула, як закалатало серце, мала бажання ще глибше втиснутися в обшивку крісла. Мимоволі подалася назад, але спиною впиралася у крісло. Тамуючи подих, стежила за його рухами, наче кицька зі свого сховку. Для кішки головне - ніколи не обертатися спиною до пса-нападника. Поки дивиться на нього і шипить, погрожуючи вчепитися пазурами у його ніс, (одне з найбільш болючих місць), вона – у безпеці. Коли ж кицька безпечно обернеться до нього спиною, це фатальна помилка, хребет захрумтить у зубах собацюри.

Саме так зі сторони виглядала ця сцена. Анатолій посміхався очима й куточками вуст, які чіткою лінією вимальовувалися на його поголеному обличчі. Він пив багато і кожен день, всі „червоні командири” пиячили щодня. Але наступного ранку вони навчилися виглядати так, наче переддень не вживали жодної деки алкоголю. Він також виглядав дуже свіжим, підтягнутим і напрочуд гарним. Тепер, коли світло падало просто на його обличчя, Магда побачила його зблизька. Востаннє на такій відстані бачила лице Стаса... Кремнев нахилив обличчя так близько, як тільки собі міг дозволити наразі, розмовляючи з цією жінкою, котра здавалася розумнішою від нього самого. Вона відчула, що зараз своїми пальцями проб'є аркуші. Він перевів погляд на малюнки.

- Вы рисуете?⁴

Зрозуміла питання, але мовчала.

- Как же я раньше не догадался, что все рисунки на стенах – ваши. Вы талантливый⁵, - із захватом дивився Анатолій, намагаючись викликати довіру у Магди.

Магда, споглядаючи перед собою обличчя Кремнева, думала тільки про одне, - лиш би цієї миті хтось увійшов до кімнати. Їй моторошно від

³ - Здрасті. Я ось крісло розшукував. Я розумію – воно ваше. Мені в ньому також було зручно. Знаєте - хороша річ.

⁴ - Ви малюєте? – (рос.)

перебування з цим чоловіком наодинці. Проте дива не ставалося, і вона мусила сама дати собі раду з цим нахабою. Була одна річ, якою могла б боронитися, та не дай Боже, щоб хтось дізнався про неї. Ця річ – старий пістоль у справному стані, подарований гуцулом з набором куль Магді, аби мала чим боронитися від нападників. За словами старого, пістоля успадкував від свого діда, що начебто також ходив із опришками. Він розповів Магді безліч легенд про скарби, заховані у Карпатах, навчив їхати верхи і вправно володіти пістолем. Тільки думкою про те, що він у неї є, і жодна жива душа у цім домі не здогадується про це, могла зараз втішати Магду. Та навіть від самої думки ставало легше на душі. Магда замотала його і кулі у шмат полотна для вишивки, а потім ще й хусткою і запхала до потаємної шухляди у шафі, а зверху посклалада вбрання. Це місце для зберігання здавалося безпечним, до того ж під руками,

Кремнев бачив ті очі, сповнені блакитної прохолоди, і лютував усередині. Він витиснув з себе вимушену посмішку, щоб видаватися більш ввічливим, ніж був насправді, і вийшов з кімнати. «И, что она о себе вообразила? Посмотрим ещё, кто кого умолят будет!»⁶ - думав Кремнев, зачинивши за собою двері гостьової. Відійшовши від дверей, почув, як у замку повернувся ключ. Щойно він вийшов з кімнати, Магда кинулася до дверей, аби їх замкнути: - „Що, як він знову надумає припертися?“.

Коли Тео повернувся зі шпиталю, мав таке бліде обличчя, як ніколи. Він дізнався страшну річ: розстріляли професора Штейнера і ще кількох докторів, і почалися нові арешти. Люди в чорному приходили до помешкання, а після того мешканці безслідно зникали... Місто жило у страху. Магда згадала про Штейнера, до нього ходив колись Ян. Вечеря перетворилася на мовчазне, пригнічене сидіння довкола столу, на якому так і залишилася неторканою „печеня по-панськи з овочами“. Не хотілося їсти, жах сковував усе тіло, котре ціпеніло і здавалося чужим. Основне, що

⁵ - Як же я раніше не здогадався, що всі малюнки на стінах – ваші. Ви талановита. – (рос.)

⁶ - „И, що вона про себе думає? Побачимо іще, хто кого буде бламати!“ – (рос.)

завжди знаходилася причина, аби хтось зник... Як буде далі? Що станеться з ними? Які нещастя приніс із собою у їх дім цей небажаний мешканець?

Магду останніми ночами переслідував дивний сон: вона йшла Бельведерською, вздовж якої на стовпах висіли тіла. Боялася звести погляд, щоби побачити тих нещасних, краєм ока тільки бачила жахливі, закривавлені від побоїв, ноги. Здавалося, весь Станіславів був прикрашений страшним пекельним візерунком мертвих понівечених тіл. Вона прокидалася із жахом, усвідомлюючи, що то не звичайний сон, це щось більше, немов якесь моторошне видіння.

Роза відправила Магду по краплі до аптекаря. Вона сіла на свого велосипеда і поїхала до міста. Дорогою довелося побачити ті страшні люди-тіні, у чорному вони входили до якогось будинку. Їх називали страшним незвичним словом „чекісти”. Відкидаючи погані думки, доїхала до аптеки на площі коло ратуші і увійшла досередини. Сестра аптекаря стояла і дивилася крізь шибу на вулицю, навіть не обернулася, коли увійшла Магда. З усього було видно, щось трапилося. Магда бачила, як у аптекарки тремтять руки, вона звернулася до Рузі, проте, здавалося, що та не чує Магди. Магда вдруге привіталася. Аптекарка здивовано глянула в її бік.

- Щось сталося? – намагалася вивідати Магда, а в голові вже промайнув здогад.
- Так, сталося, вони забрали його! Мого брата забрали ті чортові посіпаки! А тобі чого треба? – в очах засвітився якийсь недобрий вогник, якась невимовна лють.

Магда не розуміла, чого Рузя говорить з неї у такому тоні, наче вона в чомусь завинила перед нею. Аптекарка мовчки продала Магді краплі. Опинившись на вулиці, міркувала над всім, що діється. Проварила свій велосипед і поволі перетинала площу. Перехожі дивилися на неї з якоюсь підозрою. Підозра, недовіра і страх оселилися в душі кожного мешканця. Ці почуття викликали люди, у будинках яких оселилися „червоні”. Магда відчувала на собі тягар тих важких осудливих поглядів, намагаючись

збагнути, чому її звинувачують у тому, що від неї не залежить? Вона так само, як і всі інші, не є у безпеці, вона не впевнена у завтрашньому дні, вона ненавидить кровожерливих завойовників, плакати яких були розклеєні повсюди, написані тією відразливою, чужинською мовою, якої вона не розуміла. Магді видавалося, що місто змінилося, навіть повітря в ньому зробилося без запахів і смаку, якимось безликим, ніяким. Не хотілося дихати. Так, наче навколо все виявлялося отруєним.

За кілька днів заарештували Радека. Для сім'ї це виявилось страшним ударом. Магда не могла отямитися від того, що її батька запроторили у в'язницю. Вранці він пішов до шпиталю, а в обід вже був у тюрмі. Магда відразу подалася до штабу, щоб знайти Кремнева. Мала з'ясувати, як так заарештували невинну людину? Мала надію, що в того прокинеться почуття совісті, адже він живе в їхньому будинку і знає, що Радеки не можуть викликати жодних підозр. Кремнев сидів у кабінеті і з кимсь говорив по телефону, як туди увійшла Магда, вона не чекала дозволу чи перепустки. Побачивши її, він посміхнувся. Магда стояла і чекала, коли він завершить розмову, до кабінету прибігли солдати, аби вивести Магду, але він махнув їм, щоб йшли. Завершивши розмову, поклав слухавку і вказав на стілець.

- Присаживайтесь. Чем обязан такому визиту? Могли хотя бы предупредить⁷, - на його обличчі сяяла непідробна посмішка.

Магді хотілося цієї миті врзати йому по пиці. Вона не присідала і не приховувала свого настрою. Здавалося, що це втішало Кремнева. Настав той момент, коли вона прийшла до нього, і тепер він виставить свої умови.

- Як ви сміли? За що мого батька заарештували? Я вимагаю пояснень. Якщо ви мене не розумієте, покличете свого перекладача.

- Да нет. Я то вас прекрасно понимаю. А вот вы, дорогая Магда, не хотите понимать меня. Я с первого дня предлагал вам дружеские отношения, но вы пренебрегали мной. Во-первых, а во-вторых: арестовывать людей – не моё дело. Этим занимаются другие люди. Видимо, на это у них были свои

⁷ - Присідайте. Чим я зобов'язаний таким відвідинам? Могли, хоча б попередити. – (рос.)

причини. Мы же взрослые, образованные люди, насколько я понимаю, поэтому теперь именно от вас зависит дальнейшая судьба ваших близких. Вы попали в список, и тут ничего не поделаешь. Конечно же, я могу попытаться что-либо изменить, но произойдет это не ранее, чем вы начнете относиться ко мне более любезно. Понимаете?⁸ – він витримав паузу, даючи Магді можливість обдумати його слова.

Він добре бачив, що вона не надто добре розуміє російську, тому кожне слово промовляв виразно і чітко. Магда стежила за рухом його вуст, коли він промовляв до неї. З усього зрозуміла, що він чогось потребує від неї.

- Що я маю робити? – спитала голосом приреченої.
- Вот это я понимаю. Совсем другой разговор. Я уверен, мы сможем договориться,⁹ - Анатолій підвівся з-за столу і підійшов до Магди. Вона стояла непорушно, напружена, немов струна, намагаючись приховати свою відразу. Він дивився на неї, як на свою власність, роззираючись, немов шейх наложницю у гаремі. Кремнев обійшов Магду і став у неї за спиною. Вона почула, як його руки лягли на стан, і він притиснув її до себе. Схилившись над вухом, прошепотів:
- Ты очень красива. Ты должна принадлежать мне. Должна во всём слушаться меня. Тогда всё будет хорошо,¹⁰ - чула його прискорене дихання і зрозуміла значення тих слів.

Він стискав пальці, даючи Магді зрозуміти, що з цих лещат не вирватися. Пташку загнано до клітки. Він знову став перед нею і чекав відповіді. Ковзав по ній поглядом з переможним блиском в зіницях.

- Я маю стати вашою коханкою? – відверто спитала Магда, пронизуючи його холодним поглядом.

⁸ - Та, ні. Я ж вас чудово розумію. А ось ви, дорога Магдо, не хочете розуміти мене. Я з першого ж дня пропонував вам дружні взаємини, але ви нехтували мною. По-перше, а по-друге: заарештовувати людей – не моя справа. Цим займаються інші люди. Вочевидь, на це в них були причини. Адже ми дорослі, освічені люди, наскільки я розумію, тому наразі, саме від вас залежатиме подальша доля ваших близьких. Ви потрапили до списку, і тут нічим не зарадиш. Звичайно, ж я можу спробувати, що-небудь змінити, але відбудеться це не раніше, ніж ви почнете ставитися до мене більш люб'язно. Розумієте? – (рос.)

⁹ - Ось це я розумію. Зовсім інша бесіда. Я впевнений, що ми зможемо домовитися. – (рос.)

¹⁰ - Ти дуже вродлива. Ти повинна належати мені. І слухатися мене в усьому. Тоді все буде добре. – (рос.)

- Ещё мне бы хотелось, чтобы взгляд этих пронзительно синих глаз был менее презрительным и надменным. Мне не нравится такое неуважительное отношение. Учти это.¹¹

Магда зрозуміла, що опинилася у пастці, тому тепер заради батьків мала піддати себе остаточному приниженню. Вона має стати хвойдою, лягти під цього покидька, щоб звільнили батька. За, яким принципом склалися ті „чорні списки”, що туди потрапляли чесні люди.

Таким чином, Магда почала виконувати у цьому „театрі тіней” ганебну роль коханки „червоного полковника”. Анатолій зателефонував куди слід, і Радека відпустили з умовою, що за 24 години, він поїде з міста. Але Магда повинна була залишитися, в іншому випадку всю сім’ю відправили б до Сибіру. Кремнев пояснив це як одну із умов своєї усної „угоди” з Магдою. Він не дозволив провести батьків далі порогу їхнього дому. До вокзалу їх відвіз його водій.

„Машина смерті” досить успішно почала працювати у Станіславі, поглинаючи і понівечивши не одне життя. За бажанням Кремнева Магда мала всюди його супроводжувати: на всілякі партійні прийняття, прем’єри і урочисті збори. Можна сказати, що оточення полковника заздрило йому, адже йому вдалося отримати таку „кравлю”. Магда відчувала на собі ласі погляди чоловіків, що своїм життям не надто дотримувалися проголошених ними лозунгів. Ті учти, що їх помпезно справляли „червоні командири”, відрізнялися від шляхетних прийомів, на яких колись бувала Магда, тотальною пиятикою і хамством. Вона здивовано дивилася, як кельнерові брутально замовляли: - „ведро водки и ведро салата «Оливье»! Вони викрикали це, бризкаючи слиною й салатом навсїбіч, люди в мундирах перетворювалися на істот, щасливих „наче свині у калюжі”. Вона впізнала того самого кельнера, котрий обслуговував, коли вона бувала тут із Камінським та Маргошесом. Чоловік також впізнав Магду. Він з такою ж делікатністю і галантністю підносив те, що замовляли, ретельно приховуючи

¹¹ - Іще, мені дуже хотілось би, щоб погляд цих пронизливо-синіх очей був менш презрливим і зверхнім.

своє здивування і враження такою поведінкою, котра була позбавлена шляхетності і аристократизму, виявляючи нице плебейське нутро тих, хто зараз вершив людські долі. Магда дивилася на тих жінок, котрих дехто попривозив за собою, і розуміла, чому Кремнев з такою погордою з'являвся на подібних банкетах „військової еліти” з нею попід руку. Вона ніколи не забуде, як вперше поїхала з Кремневим до театру. Тут на власні очі побачила дружин військових і енкаведистів, що повиряджалися у спідню білизну і приїхали на виставу. Магда, зодягнена в одну зі своїх вечірніх суконь, приголомшено дивилася на дружин військових у комбінаціях, розшитих шовковими візерунками, оздоблених мереживом та гіпюровими вставками. Саме таку, чорного кольору, на собі мала Магда під сукнею. Вона не розуміла, чи то мода така носити тільки білизну під пальтами, чи ходити у комбінаціях до театру. Невже вони не мають відчуття, що майже голі? Ні, вони не тільки не соромилися того, а, здавалося, хизувалися одна перед одною, в кого більше мережива та вишивки.

- У вас так прийнято приїздити до театру в спідній білизні? – поцікавилася Магда у Анатолія, котрий допоміг зняти плаща.
- Что ты имеешь в виду, дорогая?¹² – перепитав він, віддаючи пальта до гардеробу.
- Я питаю, чому всі жінки повбиралися у спідню білизну і забули при цьому зверху натягнути сукні? – Магда зневажливо окинула поглядом навколишніх.

Кремнев здивовано обернувся, також обвівши всіх поглядом, розсміявся. Дехто зиркав у їх бік, не розуміючи, чого він регочеться. Він зрозумів, чому Магда з таким виглядом дивиться навколо. Він і сам бачив, що під сукнями у неї є такі красиві комбінації, що на більшості жінок, присутніх у театрі.

- Действительно, я и не заметил. Они даже не подозревают, как поидиотски выглядят в своих шикарных «платьях». Ну и рассмешила ты меня¹³, - взяв номерки від гардеробниці.

Мені не подобається таке зневажливе ставлення. Врахуй це. – (рос.)

- Мені не смішно, - тихо відказала Магда, йдучи сходами до зали.

Це ж треба бути таким недалеким, щоб у нижній білизні піти до театру, не розуміючи цього. Понатягали на себе те, що вдалося знайти від попередніх господарів. Тепер Магда добре розуміла, чого стільки розмов точилося довкола виїзду з міста. Те, від чого втікали багато знайомих, тепер було перед нею. Ці самовдоволенні люди панують навколо, вони ходять вулицями її міста, носять білизну її знайомих, живуть в чужих помешканнях, вважаючи себе господарями всього, що отримали незаконно. В подальшому Кремнев попросив Магду тримати свої зауваження при собі. Так буде краще для неї самої.

Повертаючись до будинку, до якого Магда почала відчувати огиду, через те, що цей дім перестав бути тим, чим був до того часу, поки в ньому не з'явився Кремнев. Наче якась незатишна оселя, в якій живуть примари суму, розчарування і туги. На серці у Магди немов була та сама вологість, ляпанина, що й на вулицях. Навколо все здавалося брудним і ворожим. Нестерпним був кожен дотик Кремнева, кожне його слово ножем ранило душу. Вона не могла пробачити змушений від'їзд батьків. Відколи вони поїхали, не отримала жодного листа. Насправді, всі листи зберігалися у Кремнева. Після кожної близькості з ним ретельно і довго терла себе милом, наче хотіла змити ті дотики і цілунки. Якось, коли вона на самоті порядкувала у своїх речах, знімала зі стін свої малюнки і спалювала їх, до будинку увійшов Льоша, хлопець, який возив Кремнева. Він сказав Магді, що Кремнев поїхав на термінові збори до Львова разом із генералом Матвєєвим. Тому йому наказано опікуватися Магдою, виконувати всі її забаганки. Цей хлопець здавався дуже людяним, вона навіть боялася уявляти собі, яким виховає його таке оточення. Хлопець на її великий подив, розмовляв українською. Він був майже ровесником Магди. Його щирий погляд

¹² - Що ти маєш на увазі, любя? – (рос.)

¹³ - Справді, я й не зауважив. Вони й не уявляють, як по-ідіотському виглядають в цих своїх розкішних „Сукнях”. Але ж і розсмішила ти мене. – (рос.)

виказував глибоку і добру душу. Юнак мовчки витягнув пакунок з листами, простягнув Магді.

- Що це? – спитала вона, беручи пакунок.
- Листи.
- Від батьків? – почала гарячково, тремтячими руками, розкривати один конверт.
- Кремнєв тримав їх у себе.
- Навіщо?
- Щоб ви не могли прочитати.
- Він здогадається, що вони зникли. Тебе покарають. Забери і постав їх на місце, - хвилювалася за хлопця.
- Ні. Багато непотрібних паперів, кореспонденцію спалюють, штаб переїжджає. Я скажу, що їх спалили. До того ж, якби й знав, то не покарав би мене, - запевнив хлопець.
- Чому ти так впевнено це кажеш?
- Бо я - його син. Але про це мало хто знає.

Тепер стало зрозумілим, звідки таке опікунське ставлення у Кремнева до Альоші. Вона здогадувалася, що між ними існує щось глибше, ніж стосунки полковника та водія. І тепер зауважила риси схожості із Кремневим. Може, і Анатолій був колись таким, як цей хлопчина. Вона відчувала, що у Кремнева більше ніжності і він здатен любити, але приховує від зовнішнього світу своє справжнє єство. Мабуть, так і треба в його оточенні. Відколи вона зблизилася з ним (якщо можна так назвати вимушене життя з Анатолієм), зрозуміла, що в душі він чуттєвий і пристрасний. Може, якби не обставини, за яких їм довелося жити під одним дахом, і те, що батьків змусили поїхати, якби все відбувалося по-іншому, то, можливо, тоді вона б відчувала менше зневаги та ненависті до Кремнева.

- Дякую тобі. Але навіщо ти це зробив? – дивилася на гарне обличчя, що здавалося таким дитячим.
- Я не хочу, щоб ви страждали.

- Хочеш чаю? Може, щось їсти? Я скажу на кухні, щоб приготували.
- Я б не відмовився, - радо погодився хлопець.

Магда пішла до кухні. Полковник залишив кухарку і покоївку Радеків. Люди, з якими іноді Магда могла бодай поговорити. Та їй вбачалися докір і зневіра в очах. Тепер вона прийшла на кухню з листами. Вони припишкли, мов миші. Перед тим Франя розповідала Марині те, про що почула на ринку, коли купувала продукти. Знову розстріляли кількох людей. Когось з родини Фішера, який не встиг емігрувати; когось з інших, що з ними якимось перетиналася на знатних прийняттях. Магда сказала служницям про листи і попросила приготувати щось поїсти і чаю, а тоді повернулася до вітальні. Вона очима пробіглася по одному з листів. Батьки влаштувалися у Кракові. Там знайшли когось з родичів, але хвилюються, чому Магда не відповідає на листи. Всі листи написані польською, так, щоб могла зрозуміти тільки вона, видавалися дуже схожими, проте були для Магди дуже коштовними. Тільки в одному листі вона прочитала речення, в якому йшлося, що Роза, побоюючись обшуків, переглянула Магдині речі і знайшла річ, яку вкинула до старої криниці за будинком. Магда задумалася, про що йдеться? Вона кілька разів перечитувала кожен з них. Увесь цей час хлопець дивився на Магду, яка здавалася йому дуже гарною. Вона ж цілковито забула про присутність поряд ще когось, поки не увійшла Франя, що принесла борщу і печені з овочами та чаю.

Коли Льоша пішов, Магда подалася до гостьової кімнати, у котрій оселилася після появи Кремнева, і там враз згадала про пістоль. Не знайшовши його у сховку, що був досить безпечним, як для людей, котрі навчені проводити обшуки, могли перевернути все догори дригом, і з легкістю знайти пістоля, здогадалася, яку річ мала на увазі мати. Така знахідка могла призвести до розстрілу всієї сім'ї. Тоді, коли Магда сховала пістоля до потаємної шухляди у шафі з одягом, це видавалося їй надійним місцем. Тепер вона розуміла, що на превелике щастя, першою до нього

дісталася мати, що навіть не зізналася Магді про свою страшну знахідку. Хто знає, чи добре вчинила, втопивши пістоля у колодязі.

Наступного дня повернувся полковник. Він не мав того піднесеного настрою, що зазвичай, коли повертався з якихось зібрань. Але й не здавався надто засмученим. Просто щось було не так, і Магда це збагнула відразу. Проте він не мав звички розповідати про якісь негаразди чи проблеми у штабі і поза ним. Натомість повідомив, що генерал Матвєєв запросив їх до себе на день уродин. Там будуть також його знайомі і друзі по партії. Магда не знала ще, в якому будинку оселився генерал, коли вони із полковником під'їхали в зазначений час до палацу Маргошесів. Вона так і не була там жодного разу. І за іронічним збігом всіх обставин відвідає цей дім, в якому порядкують інші хазяї. Магда дивилася на споруду, до якої має увійти зараз у супроводі Кремнева, і в спогадах повстав той, що кілька місяців тому пропонував їхати із ним. Стас Маргошес виник у Магдиній уяві, і в серці озвалося те почуття, яке залишилося назавжди у ній. Коли підійшли до дверей, здавалося, за ними вона побачить усміхненого Станіслава. Але за дверима побачила огрядну генеральшу. Вона не чула ті розмови, що велися за столом, ані тих компліментів, які їй говорили якісь із друзів генерала. До всього було байдуже, вона думала про того, хто насправді мав би тут жити... Генералові гості розхвалювали будинок і водночас паплюжили імена тих, хто тут мешкав до них, не знаючи тих людей й близько. Магда ледве стримувала себе, щоб не висловитися з цього приводу. В ній знову ожили усі спогади і миті її кохання до Маргошеса. Зробилося так тужно, усвідомлення якоїсь непоправної втрати, втрачених: надій, гідності (ненавиділа себе за все, що відбувалося в її житті), кохання, сім'ї і самоповаги. Ким вона може вважати себе після всього? Такого слова не знаходила у голові. Зневажала себе і все, що її оточувало. Кремнев помічав пригнічений стан Магди, та по-іншому бути не могло, він і сам ці дні втратив свою впевненість і переконаність у тому, що робив. Бачив, що Магда намагалася усамітнитися

на веранді, яка виходила в сад. Розмови про наближення війни вже перестали когось дивувати.

Магда не відчула, що Новий рік є якимсь особливим святом. Вона з невеликою охотою поїхала з Кремневим до театру, де мало бути щось на кшталт балу-маскараду. З цього приводу командування військового штабу наказало власникам кав'ярень та винних крамничок представити найкращий крам до бенкету. Все робилося у примусово-добровільному порядку. Чітко велися записи, тому вигідніше було пожертвувати частиною краму, ніж життям або сім'єю. Магда мала відчуття, що вона не живе, а тільки спостерігає зі сторони, як життя проходить повз неї. На цьому балі Магда почула імена декого з тих, хто нещодавно був на прийнятті у генерала. Як з'ясувалося потім, вони виявилися „ворогами народу”. Магда не знала, що сталося з ними, та судячи з усього, не найкраще, що могло б відбутися у їхньому житті. Ось що так засмутило в останні дні полковника, вони були його добрими друзями. Вочевидь, хтось вирішив позбутися Кремнева, вдарити по його самолюбству і кар'єрі. Цей хтось знаходився в оточенні, близькому до генерала. Кремнев пив більше, ніж зазвичай, вдавав байдужість до всього оточення, а Магду немов хотів від чогось застерегти. Тими днями навіть не торкався до неї, тільки глибока задума була в його очах, і погляд видавався дивним та відстороненим.. Поряд із ним Магда кілька разів помічала невисокого чоловіка, з гидкою улесливою посмішкою на хитрому, увінчаному загостреною борідкою, обличчі. Щось відштовхуюче проглядалося в поведінці чоловіка, якого Магда подумки назвала „слимаком”. Несподівано вона згадала, що бачила на одному з балів, як він про щось розмовляв з Камінським. Вона уважно вивчала його обличчя і вже не сумнівалася, що той чоловік знався із Тадеушем Камінським. Це насторожувало, як йому вдалося втертися у довір'я до командування „червоних”. Такі люди видавалися найбільш небезпечними. В ньому побачила приховане зло, замасковану небезпеку і зрадництво. Той блазень помітив, що Магда здалеку спостерігає за ним. Він посміхнувся їй, але

приємною і щирою Магді та посмішка не видалася. Навпаки – то був зловісний оскал хижака, який полює.

За кілька днів Магді повідомили, що Кремнєв застрелився у своєму кабінеті. Важко повірити, що такий, сповнений енергії до життя чоловік, міг отак просто і добровільно піти. Це викликало у неї підозри. Ніколи у розмові із ним не чула бодай натяків, навпаки, наскільки вона розуміла, він будував плани на майбутнє, в якому бачив поряд з собою Магду. Альошу, після смерті батька, відправили зі Станіслава. Вона навіть не змогла із ним попрощатися і не знала, куди він подався, так само, як і не бачила тіла Анатолія... Магда отак і сиділа з телефонною слухавкою в руках і думала, що знову зосталася сама. Якась беспорядність оволоділа нею і вона плакала. Плакала, як плачуть малі діти, відчуваючи беззахисність і образу. Відтоді, як його поховали, якийсь час нічого з речей Кремнєва не рухала. Взагалі не заходила до тієї кімнати, в якій він оселився... Вона так і не дізнається про його конфлікт із одним з начальників енкаведистів, який, побачивши якось Магду на одному з закритих вечорів, поцікавився, скільки коштуватиме, задоволення порозважатися із нею, тоді ж він отримав відмову від полковника, якого таке питання розлютило. Відтоді почалися неприємності Кремнєва, якому почали дорікати, що він живе із жінкою, сім'ю якої змусили виїхати, а також у зв'язках із „ворогами”. Кремнєву пригадали його власне походження (він був з давнього дворянського роду). Одного лютневого вечора до її дому приїхали люди у чорному. Вони сказали, що мають обшукати будинок. Заперечувати вона не могла. Вона взагалі не могла нічого сказати, просто стояла і дивилася на людей, які нишпорили по кімнатах, шафах і шухлядах, торкаючись Магдиних речей і викликаючи цим зневагу та внутрішній протест, після цього хотілося спалити увесь свій одяг. Але вони не знайшли нічого, хоча виглядало, що намагалися знайти, щось конкретне. Вони пішли, не вибачившись за те, що перевернули все у домі. Магду зовсім не здивувало би, якби й її попросили поїхати з ними, але вони не зробили цього. Магда зібрала свої найнеобхідніші речі, які могла

запакувати у валізи і міркувала над тим, куди податися. Вона вже знала, що не зостанеться у цьому домі, тому наступного ж дня подалася до власника комісійного магазину, аби виставити на розпродаж меблі свого дому і якісь із речей: посуд, картини, прикраси. Потім дала служницям платню, яку вони погодилися взяти срібними столовими приборами. Тоді Магда пішла до того старого, в якого колись винаймав мансардні кімнати Маргошес. Місце, де пройшли найкращі миті їхнього кохання. На щастя, кімнати залишалися вільними. Магда заплатила завдаток і оселилася там. З вікна вона знову могла бачити „рай” з деревом, що так і лежало там, і пагорби далеко за містом. Кожного вечора надвечірнє небо видавалося інакшим, неймовірно красивим і яскравим. Магда лежала і слухала, як капає дощ, виграючи дивну мелодію. Пригадувала, як у дощові дні лежала поряд із Стасом і слухала ту музику. Тоді Стас питав у неї:

- „Чого ти так припишкля?
- Я слухаю дощ.
- Гарно, правда? Ти щаслива?
- Так. Думаю, як дивно у природі.
- Що саме?
- Все. Особливо - дощ.
- Дощ?
- Так. Коли падають крапельки дощу, вони так дзвінко вдаряються, а сніжинок – не чути. І кожна з них інша, безліч замерзлих візерунків, і всі різні. Навіть, як захочеш – не знайдеш жодної однакової...
- Не знаю, я не намагався знаходити. Мені досить того, що я знайшов тебе”.

„І втратив,” – думала, згадуючи ці слова. Тепер вона самотньо слухала сумну мелодію дощу, котрий витанцьовував на даху, і сльози котилися щокою, залишаючи вологі плямки на подушці. Серце немов калатало у такт дощу.

Передусім, вона вирішила знайти роботу, але це виявилося не зовсім просто. Для неї з її освітою не знаходилося місця у жодному з навчальних закладів, куди вона йшла. Всюди перевагу надавали вихідцям з села, половина з яких й чотирьох класів не закінчили. Освіченість, шляхетність, походження з давніх родин - це не мало ніякого значення для нової влади. Це скоріше стало найменш бажаними рисами при влаштуванні на роботу. Нарешті у крамниці кондитерської фабрики, яка нещодавно розпочала свою роботу знайшлося місце, Магді вдалося влаштуватися помічницею продавця в цукерні. Щовечора поверталася до самотнього помешкання під дахом і засинала з думкою, що було б добре, якби зранку вона не прокинулася. Але вона просиналася і прямувала на роботу, знаючи, що цей день буде таким самим, як попередній. Могло втішати тільки те, що захід сонця виявиться яскравішим за попередній.

11. Долина Бельведеру.

1943 р.

У небі над містом щось загуркотіло. Зловісними чорними птахами, що несли на своїх крилах смерть, у небі летіли німецькі літаки. Магда слухала той гуркіт, завмерши з рукою, зануреною у цукерки, які вона сортувала і пакувала у мішки, котрі щоранку розвозили по інших крамницях. Не могла второпати, що діється, бо такого гуркоту досі не чула, може, то кінець світу настав?! Люди вибігали на вулиці, а тоді назад втікали у якісь сховки, не розуміючи, де слід шукати спасіння від небезпеки. Того дня фашистські літаки бомбардували залізничну станцію. Коли минувся гул і страшні вибухи, що стрясали землю, а з нею і будівлі, і налякані душі, - і все навколо затряслося. Зі сторони колії до неба здіймалися клубчасті насичено сині дими...

Липень видався нестерпно гарячим. Повітря палало, палало все, полум'я проковтувало беззахисні невинні душі. Не встигло минути одне пекло, що перетворило місто на суцільну катівню, як насувалося інше. Містом прокотилася хвиля нових арештів. Станіславські катівні вирізнялися особливою жорстокістю, злочинці ніби не могли насититися людською кров'ю. Всюди сновигали „шестірки” винюхуючи, вистежуючи нові жертви. Лихо, котре розпочали „червоні”, мало продовження... Усі новини, що лунали з радіоприймачів, були про війну. Червона армія готувалася до відступу і одного страшного ранку містом поширилася страшна новина – всіх в'язнів тюрми розстріляно - без суду і розслідувань. Закопували живими дітей і жінок, зв'язаних колючим дротом, дівчатам на грудях вирізали тризуби... Здавалося, ті „червоні” звірі не знали, яких катувань їм вигадати ще, аби вразити тим людську уяву на всі віки...

Ніхто не міг знати, яке з двох жахів менш криваве. Люди переживали на землі пекельні муки. Кожного дня Магда крізь шибу крамниці бачила фашистські колони. Якщо мешканцям міста здавалося, що у місті не залишилося вже кого катувати і вбивати після розправ НКВС, то глибоко

помилялися... Літо промайнуло надто швидко, у серпні почалися перші розстріли. Розмови про нищення євреїв і всіх представників „неарійської” раси по всіх окупованих землях не видавалися нереальними, а стали тією страшною дійсністю, в якій жило місто, котре не встигло оговтатися від попередніх катів. На Бельведері нацисти розпочали будівництво якихось ангарів. То мало бути єврейське гетто. Вперше, відколи не стало Крємнева, Магда пригадала розмову з ним. Вона не дуже добре розуміла всіх слів, але пам’ятала ту суперечку з приводу існування Бога. Їй здавалося, що в глибині душі він вірив, але мусив називати себе „атеїстом” і заперечувати існування Бога. Зараз, пригадуючи те, що він казав про долю людини, яку кожен вибудовує сам, і ніяка інша сила не втручається, засумнівалася у власних переконаннях. Бо жодної сили не вистачило б, щоб втручатися у кожне окреме життя з усіма тими безглуздими і дурними реаліями, які існують навколо. Магда вже думала собі, чи не мав рації Анатолій, кажучи про це... Магді здалося, що як би вона не називала Бога, якими іменами не зверталася б до нього, він послухав би і припинив те беззаконня, що відбувалося. Якщо ні, то чи не живе вона у пеклі? Хіба всі ті страждання і муки не описані у Біблійних текстах? Тоді, якщо повірити в усе це, виявиться, що вона народилася і живе у пеклі, а пекло знаходиться не деінде, а у Станіславі, тобто на землі. А працівники НКВС і гестапівці є пекельними чортами, що мучать грішників. Чи можуть маленькі дитячі, знищені ними душі бути грішними? Можуть, бо відповідають за гріхи попередніх поколінь... До таких невтішних висновків дійшла Магда у своїх міркуваннях. Єдине, що заспокоювало – те, що у неї немає дітей, адже самій зазнавати страждань легше, ніж бачити, як ті нелюди вбивають діток, таких невинних, таких гарних...

У Станіславі правили кривавий бенкет: Біль, Страждання, Горе, Зневіра, Зрада, Смерть і Війна... Ніби страшні вершниці гравюри Альбрехта Дюрера зійшли з просторів моторошної картини і подалися блукати світами.

Великі краплі дощу падали у калюжі і перетворювалися на бульбашки. В дитинстві Магда любила, вдягнувши дощовика, бити паличкою по них і дивитися, як вони тріскають. Але зараз ніхто не зважав на дощ. Магда з невеличкою валізою з найнеобхіднішими речами, з пов'язкою на руці з намальованою єврейською зіркою, разом з іншими йшла до гетто. Серед поліцейських, які стояли вздовж вулиці з вівчарками, що голосно гавкали і гарчали на приречених людей, Магда побачила обличчя того слизького типа, який був шестіркою у червоних і зараз прилаштувався до нацистів. Він продавав людей, заробляючи свої криваві гроші. Не мала сумнівів у тому, що він знав Тадеуша і Крємнева. Мала впевненість, що він доклався і до того, аби її внесли у списки євреїв. Звісно, бабуся по материній лінії похована на єврейському цвинтарі, а те, що батько і дід були поляками, зараз не мало значення. Магда розуміла німецьку набагато краще за російську, бо вчила колись у приватній німецькій гімназії. Вона, наблизившись до того місця, де стояв цей покидьок, що вже запримітив її у натовпі і стежив за нею очима, стала навпроти нього і німецькою викрикнула: - „Du bist, eine rote Schweine!”¹⁴ Всі почали озиратися, той паскудник оторопіло вирячив очі на Магду і виправдовувався перед німцями, які зреагували на це, наче бик на червоне полотнище в руках тореадора. Якийсь німецький офіцер відразу ж наблизився до нього і уважно дивився на того, кого Магда німецькою мовою обізвала: - „паскудним, червоним донощиком і запродавцем, а іще советским зрадником”. Офіцер з однією фразою: - „Ненавиджу зрадників”, - витягнув з кобури пістолет і в усіх на очах натиснув на курок. Тіло відразу ж відтягли. Магда не мала полегшення, просто сталося те, що повинно було статися. Вона відвела очі від огидного видовища і пішла далі дорогою смерті. Мокра від дощу, що припускав усе сильніше, дивилася на вікна будинків, що їх бачила востаннє у житті, звідти ходу проводжали налякані очі тих, хто співчував їм. Навіть природа сумувала, пускаючи сльози з небес. Так хотілося стати в цю мить струмочком води, щоб зникнути у щілинках

¹⁴ - Ти, червона свиня! – (нім.)

бруківки назавжди. Проте ніякого дивовижного перетворення цієї хвили не сталося. До Магдиної свідомості прорвалося розуміння, що уникнути того, що має бути, ніяк не вдасться. Вона бачила поруч покірних людей, котрі свідомо, слухняно йшли на страту зі своїми дітьми. Охопив невимовний розпач, він володів кожною клітинкою: мозку, свідомості, тіла... Крик застряг у горлі, а сили немов потрохи кудись випаровувалися з тіла, час від часу плуталися ноги, вона спіткалася, і йшла далі, протестуючи усім єством. Не раз мала бажання застрелитися, але мати викинула пістоля. Саме тепер пригадувалися ті моторошні сни, в яких бачила тіла вздовж Бельведерської. Різниця тільки в тому, що зараз ці тіла йдуть поруч... Вона думала про батьків, думала, що добре, що їх також немає поруч і вона не страждатиме від їхнього болю. Костомаха-смерть йшла поруч із кожним. У кожного своя, і всі ті костомахи з'єдналися зараз у один смертний вирок. Магда не вірила, що гетто тимчасове явище, вона передчувала, що це чергова котельня смерті.

Вони побачили бараки за високою огорожею з колючими дротами. Зігнаних з усього міста людей, потоки яких здавалися річками, що прямували до цього бездонного озера людського болю, який просмоктувався у землю, аби залишитися надовго у тому місці. Людей почали „сортувати”. Магді це нагадало сортування цукерків чи будь-якого іншого товару. Тепер тим „крамом” стали людські долі та життя. Вона втратила лік часові, тому здавалося, що ця „процедура” зайняла багато годин. В тій групі, до котрої потрапила Магда, в людей позабирали все разом з документами. Люди будували здогади. Хтось казав, що розстріляють чоловіків, а старих і дітей з жінками залишать, інші – навпаки, казали, що здорові сили міцних чоловіків, згодяться нацистам до роботи, а всіх непридатних до роботи знищать. Малесенька дівчинка, яка опинилася поруч зі своєю матір'ю, ніяк не могла зрозуміти, куди вони йдуть. Цього так і не збагнув дехто з дорослих, не те, що маля років двох. Магда дивилася на крихітку, і сльози враз заступили їй погляд. Мала, ховаючись за спідницю худорлявої матері, з хворобливим блиском в очах, що видавав ознаки сухоти, зазірала на цікаву вродливу

тітку. Жінка не відповідала на питання дитини, вона не могла сказати те, про що всі боялися зізнатися і що пробивалося з підсвідомості і застигало у мозку. Дощ то посилювався, то вщухав. На людях геть чисто промок одяг, та вони цього не відчували. Магда, дивлячись на цю крихітку, раптом збагнула, що їй дуже хочеться жити. Вона не збирається вмирати, якби комусь сильно цього не хотілося. Все у середині мозку волато про це. Магда опинилася у групі, приблизно із п'ятдесяти чоловік, яких вивели з гетто і повели кудись. Дівчинка з матір'ю були в цій же групі. Тут бачила чимало знайомих облич, але всі мовчали. Багато хто подумки молився, але полегшення не знаходив. Магду враз охопила апатія. Захотілося, щоб усе відбулося миттєво. Впасти отак і зникнути з лиця землі.

Їх пригнали бічною вулицею на якийсь болотистий пустир, і Магда відразу впізнала місцевість, бо звідси не досить далеко знаходився єврейський цвинтар. В голові промайнув здогад: - „невже їх ведуть до цвинтаря?!” Але ні, їх вели далі, повз дерева, що покручені поодинокі росли вздовж ґрунтової дороги. Далі виднілася осока, там - болота. Дощ дужчав, але й він не міг перешкодити процедурі страти. Фашисти спинилися. Тільки тепер Магда розгледіла, що під свіжо насипаною землею видніються людські тіла, вони лежали на дні тієї страшної ями, над якою пригнаних спинили німці. Тепер Магда зрозуміла, що тут напередодні було розстріляно кількасот людей. Відчула, що не бачить нічого, крім цих обрисів тіл, що вимальовувалися з-під землі. Вже навіть не було страшно, так наче напало божевілля. Перед очима сіріла мерехтлива дощова порожнеча, крізь яку вже не бачила, як на живу ціль навели автомати...

... Вона завжди боялася мерців, а тут й сама вже почувалася трупом поміж холодними тілами, які непорушно лежали навколо. Тіла були всюди, до краю землі...

Після них сюди привели іще зо дві групи бранців на розстріл. А далі почалася несамовита злива. Аби як, недбало прикинувши тіла землею,

фашисти пішли геть. Магда опритомніла під мертвими холодними, моторошно слизькими і мокрими тілами, якими її привалило. На голові лежала чиясь важка, немов закам'яніла рука. Магда почала перші спроби вивільнення з-під мертвих сусідів, коли почула поруч якийсь рух. Спершу дуже злякалася, а тоді збагнула, що хтось також залишився живий. Зрозумівши, звідки йде той рух, почала допомагати комусь невидимому у темряві вибратися з-під тіл. То виявилася малесенька дівчинка. Вона не плакала, просто так само, як спершу Магда, не могла зрозуміти, де вона знаходиться. Магда витягнула дитинку із завали розстріляних тіл. Навколо вже впали темні сутінки. В повітрі відчувався нестерпно солодкавий запах смерті, змішаний із пахощами осіннього повітря та дощу. Жінка прислухалася до тиші. Вартовим набридло мокнути під дощем, і вони забралися звідти. Десь у місті гавкали пси. Тепер Магда розуміла - вона не померла. Притиснувши до себе дівчинку, яка вижила разом із нею у цьому пеклі, почала вибиратися зі страшної „поховальної” ями. Найдужче боялася, аби малеча не закричала, але дитина, немов відчуваючи небезпеку, мовчала. Магді навіть здалося, що вона заснула, від знесилення. Магда повзла боком, тримаючи на собі дитину. Трохи поодаль від страшного місця підвелася захована темрявою. Тільки тоді відчула біль у плечі, зібравши усі сили, які ще мала в собі, побігла у ніч, тримаючи дитину. Вона спіткалася об каменяки, по коліна провалювалася у якусь багнюку, але не спинялася. Рух-то життя. Бігла, наче без пам'яті, доки не опинилася в якомусь незнайомому місці. Дощ майже припинився.

Магда підвела голову і глянула на небо, клаптик якого глибокою темною латочкою засвітився з-за хмар місячним сяйвом, що залило долину, в якій опинилася Магда, що була приречена на небуття. Місячна долина, посеред якої стояла маленька постать тієї, котра вирвалася з обіймів смерті з маленькою дитиною, тепер видавалася дивовижною, нереальною казкою дивовижного порятунку! Так, наче заново починалася її книга життя.